

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI
İNSAN KAYNAKLARI VE ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ BİLİM DALI**

**GELENEKSEL, KÜLTÜREL VEYA SANATSAL DEĞERİ OLAN
KAYBOLMAYA YÜZ TUTMUŞ MESLEKLERDE ÇALIŞANLARIN
SORUNLARI: MARDİN/MİDYAT TELKÂRİ ÇALIŞANLARI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSMAİL ÖZMEN

DANIŞMAN: PROF. DR. ELİF YÜKSEL OKTAY

**YALOVA
ARALIK 2022**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI
İNSAN KAYNAKLARI VE ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ BİLİM DALI

GELENEKSEL, KÜLTÜREL VEYA SANATSAL DEĞERİ OLAN
KAYBOLMAYA YÜZ TUTMUŞ MESLEKLERDE ÇALIŞANLARIN
SORUNLARI: MARDİN/MİDYAT TELKÂRİ ÇALIŞANLARI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSMAİL ÖZMEN
207209004

DANIŞMAN: PROF. DR. ELİF YÜKSEL OKTAY

YALOVA
ARALIK 2022

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İsmail ÖZMEN

ÖNSÖZ

Yüksek lisans yapmam konusunda beni yüreklendiren, yüksek lisans eğitimim boyunca derslerime girerek ve tez çalışmama başladığım andan itibaren hazırlanması aşamasında bilgisini, alakasını, zor durumlarımda anlayışını ve desteğini esirgemeyen Sayın Danışmanım Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY hocama ve diğer hocalarıma, çalışmamla ilgili her zaman yardımda bulunan Sayın Öğr. Gör. Fevzi ÇAKMAK ve Sayın Öğr. Gör. Serdar BOZAN hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Her zaman desteklerini eğitim hayatım boyunca hiç esirgemeyen, aldığım kararla yanımda olan, öngörleriyle yol gösteren canım annem, babam ve kardeşlerime, neşeleriyle motivasyonumu artıran çocuklarıma, çalışmamda yardımcı olan, manevi desteğini esirgemeyen ve en önemlisi bana her daim inanan sevgili eşime çok teşekkür ederim.

Aralık-2022

İsmail ÖZMEN

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Mesleğin Tanımı	6
2.2. Geleneksel, Kültürel Veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslek Kavramı	6
2.3. Somut Olmayan Kültürel Miras Kavramı	8
2.4. Kavramsal Olarak Takı	9
2.4.1. Takının tanımı	9
2.4.2. Tarihsel süreçte takı	10
2.4.3. El sanatlarında takı.....	12
2.5. Telkâri Sanatı	14
3. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE TELKÂRİ SANATI.....	18
3.1. Dünyada Telkari Sanatı.....	18
3.2. Türkiye’de Telkari.....	20
3.2.1. Midyat’ta telkâri	24
3.2.1.1. Genel olarak Midyat.....	24
3.2.1.1.1. Midyat’ta sosyal yapı	25
3.2.1.1.2. Midyat’ta ekonomik yapı	26
3.2.1.1.2.1. Tarım ve hayvancılık.....	26
3.2.1.1.2.2. Sanayi ve ticaret	27
3.2.1.1.2.3. El sanatları.....	27
4. MARDİN/MİDYAT TELKÂRİ ÇALIŞANLARININ ÇALIŞMA HAYATINDA YAŞADIKLARI SORUNLAR	34
4.1. Araştırmanın Metodolojisi	34
4.1.1. Araştırmanın problemi	34
4.1.2. Araştırmanın temel soruları	35

4.1.3. Çalışmanın yöntemi	36
4.2. Bulgular	36
4.2.1. Katılımcıları tanıttıcı bulgular	36
4.2.2. Diğer bulgular	38
4.2.2.1. Telkari mesleğinin seçimi.....	38
4.2.2.1.1. Mesleki hizmet süreleri	38
4.2.2.1.2. Katılımcıların daha önce çalıştıkları sektörler.....	39
4.2.2.1.3. Telkari çalışanlarının telkârî mesleğini seçme nedenleri	40
4.2.2.2 Telkari çalışanlarının sahip olmaları gereken vasıflar.....	41
4.2.2.3. Telkari sektörü ve çalışma koşulları.....	44
4.2.2.3.1. Telkari işine hangi vasıtayla girdiler?	44
4.2.2.3.2. Telkari çalışanlarının mesleki ilerleme durumu	45
4.2.2.3.3. Telkari çalışanlarının mesleki günlük çalışma durumu.....	46
4.2.2.4. Telkari çalışanları ve mesleki eğitim.....	47
4.2.2.4.1. Mesleki eğitim alınıp alınmadığı.....	47
4.2.2.4.2. Mesleki yeterlilik belgesi sahipliği.....	48
4.2.2.5. Telkari çalışanlarının toplumsal cinsiyet algıları	48
4.2.2.6. Telkari çalışanları ve çalışma hayatına ilişkin sorunlar	50
4.2.2.6.1. Telkari çalışanlarının sigortalılık durumu	51
4.2.2.6.2. Telkari çalışanları ve yoksulluk.....	51
4.2.2.6.2.1. Aylık gelir durumları	51
4.2.2.6.2.2. Ücretlerine ilişkin düşünceleri.....	52
4.2.2.6.2.3. Ücretlerinin geçimlerini sağlama durumu	53
4.2.2.6.2.4. Telkari çalışanları ve fazla çalışma	55
4.2.2.6.2.5. İş kazası ve meslek hastalıkları	56
4.2.2.6.2.6. Mobbing	59
4.2.2.6.2.7. Sendika üyeliği	60
4.2.2.6.2.8. Yasal hakları bilme durumu	61
4.2.2.6.2.9. İşyerinde şu anda yaşanan sorunlar	61
4.2.2.7. Telkari mesleği ve yaşanan sorunlar	65
4.2.2.7.1. Telkari işinde yaşanan sorunlar.....	65
4.2.2.7.2. Covid-19 döneminde yaşanan sorunlar	68
4.2.2.8. Telkari mesleğinin yok olma durumu.....	69
SONUÇ VE ÖNERİLER	79

KAYNAKLAR.....	83
EKLER	89
Ek 1. Geleneksel, Kültürel veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler Listesi	89
Ek 2. MardinTelkarisi	91
Ek 3. Midyat Telkarisi.....	92
Ek 4. Midyat Telkari Tasarım ve Uygulama Merkezi	93
Ek 5. Etik Kurul İzni	94
Ek 6. Aydınlatılmış Onam Formu	94
Ek 7. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	96

KISALTMALAR

ÇATOM	: Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KBGSYİ	: Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KOSKEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
s.	: sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNISEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Yardım Fonu
vd.	: ve diğerleri
vb.	: ve benzeri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1. Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımı	37
Tablo 4.2. Katılımcıların medeni durumu	37
Tablo 4.3. Katılımcıların öğrenim durumu.....	38
Tablo 4.4. Katılımcıların mesleki hizmet süreleri	38
Tablo 4.5. Katılımcıların daha önce çalıştıkları sektörler	39
Tablo 4.6. Katılımcıların mesleği seçme nedenleri	40
Tablo 4.7. Meslekte çalışanların sahip olmaları gereken vasıflar	42
Tablo 4.8. Katılımcıların işi edinme şekilleri	44
Tablo 4.9. Katılımcıların meslekte çalışma statüleri	45
Tablo 4.10. Katılımcıların günlük çalışma süreleri	46
Tablo 4.11. Katılımcıların mesleki eğitim durumu	47
Tablo 4.12. Katılımcıların mesleki yeterlilik belgesine sahip olma durumu	48
Tablo 4.13. Bu sektörde kadın çalışanların ayrımcılığa uğrama durumu.....	48
Tablo 4.14. Kadın katılımcılara göre kadınların çalışmasına ilişkin çevrenin bakış açısı	49
Tablo 4.15. Kadınların yaptığı iş ve evle ilgili sorumluluklarını yerine getirme durumu.....	50
Tablo 4.16. Katılımcıların sosyal güvence durumları	51
Tablo 4.17. Katılımcıların mesleğe ilişkin aylık gelir durumları	51
Tablo 4.18. Katılımcıların ücretlerine ilişkin görüşleri	52
Tablo 4.19. Katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısı.....	53
Tablo 4.20. Katılımcıların hanesinde çalışan sayısı	53
Tablo 4.21. Katılımcıların kazandıkları ücret ile geçinme durumları	54
Tablo 4.22. Katılımcıların mesai saatleri dışında işyerinde çalışmak için kalma durumları	55
Tablo 4.23. Katılımcıların fazla mesai ücreti alma durumları.....	56
Tablo 4.24. Katılımcıların iş kazası ve meslek hastalığı yaşama durumları	56
Tablo 4.25. Telkari çalışanlarında görülebilen meslek hastalıkları.....	58
Tablo 4.26. Katılımcıların mobinge maruz kalma durumları	59
Tablo 4.27. Sendika üyeliği durumu	60
Tablo 4.28. Katılımcıların yasal haklarını bilme durumları	61
Tablo 4.29. Katılımcıların işte yaşamış olduğu sorunlar.....	61
Tablo 4.30. Telkari işinde yaşanan sorunlar.....	65
Tablo 4.31. Katılımcıların Covid-19 sürecinde karşılaştığı sorunlar	68

Tablo 4.32. Telkari mesleği yok olma tehlikesi altında mı?	69
Tablo 4.33. Devlet sizce telkari mesleğini destekliyor mu?	71
Tablo 4.34. Telkari mesleğine ilişkin projelerden haberiniz var mı?.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1. Tarihsel süreç içerisinde takımın kullanım amaçlarının değişmesi..... 11

GELENEKSEL, KÜLTÜREL VEYA SANATSAL DEĞERİ OLAN KAYBOLMAYA YÜZ TUTMUŞ MESLEKLERDE ÇALIŞANLARIN SORUNLARI: MARDİN/MİDYAT TELKÂRİ ÇALIŞANLARI ÖRNEĞİ

ÖZET

İnsanlığın hayat tarzını, beğeni ve estetik anlayışlarını ortaya koyan önemli kültür alanlarından biri geleneksel mesleklerdir. Dünyada teknolojinin hızlı bir şekilde gelişim göstermesi ve makinelerin seri üretimi insanların hayat biçimlerine etki etmiş, büyük bir değişime yol açmış ve bu gelişmeler karşısında geleneksel meslekler de olumsuz etkilenmiştir. Geleneksel mesleklerin etkilenmesi bu mesleklerin çalışanlarını da olumsuz etkilemiştir. Keza el emeği göz nuru ile üretimini yaptıkları ürünlere talep azalmış, imitasyon ürünler ortaya çıkmış, geleneksel yöntemlerle yapılan ürünleri üretme faaliyetlerinde zorluklar ortaya çıkmış, elde edilen kazancın düşmesi ve yetersiz olması gibi durumlar sonucunda çırak bulmada zorluklar yaşanmış, bu da usta yetişmemesine ve geleneksel mesleklerin yavaş yavaş kaybolmasına neden olmuştur.

Trabzon, Ankara ve Mardin gibi illerde üretimi devam eden telkari sanatı da geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutan meslekler arasında sayılmaktadır (İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, 2019). Geleneksel yöntemlerle halen devamlılığı sürdürülen ve bu alanda ürünler üretilen telkâri sanatının Mardin'in Midyat ilçesindeki geçmişi M.Ö. 3000 yıllarına kadar dayanmaktadır. Bu çalışmada Mardin ilinin Midyat ilçesinde gerçekleştirilen telkari sanatının yok olmaya başlama nedenleri ile telkari ustalarının ve diğer çalışanlarının sorunları nitel bir araştırma yapılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Midyat ilçesindeki telkari ustaları ve diğer çalışanlara neden telkâri mesleğinin kaybolmaya yüz tuttuğu, bu alanda neden çırak ve usta yetişmediği, çalışanların sorunları ve mesleğin gelecekteki durumu ile ilgili sorular sorulmuştur. Geleneksel yöntem ile el emeği göz nuru telkâri sanatını sürdüren çalışanlardan mesleklerinin devamlılığı için tespit ve öneriler alınmış ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaybolmaya yüz tutmuş meslek, Telkari, Mardin, Midyat

PROBLEMS OF EMPLOYEES IN PROFESSIONS WITH TRADITIONAL, CULTURAL, OR ARTISTIC VALUE, THROUGH TO LOST: THE CASE OF MARDİN/MİDYAT FILIGREE EMPLOYEES

ABSTRACT

One of the important cultural dimensions that reveal the life style of humanity, aesthetics of taste and understanding is traditional occupations. The rapid development and mass production of machines around the world have affected the life structure of people, caused a great change, and traditional occupations have also negatively affected in the face of these developments. The effect of traditional professions has also negatively affected the employees of these professions. Likewise, the demand for the products produced by handicraft decreased, imitation products emerged, difficulties arose in the traditional industrial production groups, difficulties in finding an apprentice, such as the decrease in the result obtained and its inadequacy, this led to mastery and the gradual disappearance of traditional professions.

The art of filigree, which continues to be produced in provinces such as Trabzon, Ankara and Mardin, is also counted among the professions that are on the verge of disappearing with traditional, cultural or artistic value (Istanbul Tradesmen and Craftsmen Association, 2019). The history of the filigree practice, which is still maintained by the traditional exiles and produced in these regions, in the Midyat district of Mardin dates back to BC. It rose to 3000 years. An attempt has been made to reconstruct this effect through a qualitative study of filigree masters and other workers' confusions, due to the fact that the dense filigree art began to disappear in the Midyat district of Mardin province. For this purpose, questions were asked to the filigree masters and other workers in Midyat district about why the filigree profession is about to disappear, why the apprentice and master training in this field, employment problems and the last state of pregnancy. The suggestions and evaluations were made for the continuity of their profession from the people who work in the art of filigree, who continue their manual labor with the traditional method.

Keywords: Lost profession with traditional, Filigree, Mardin, Midyat

1. GİRİŞ

UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" kapsamında değerlendirilmeye alınan kültürel miras konularından biri olan "el sanatları"nın sayısı gün geçtikçe azalmaktadır. Hızla gelişme gösteren teknoloji, insanların tüketim ve üretim karşısındaki anlayış ve tercihlerini süreklilik arz eden bir şekilde değişime uğratmaktadır. En çok bu gelişim ve değişimden olumsuz anlamda etkilenen unsurların başında geleneksel olarak icra edilen meslekler gelmektedir.

İnsan nüfusunun artış göstermesi insanların arzu, talep ve ihtiyaçlarının artmasına ve zengin bir çeşitlilik ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Teknolojik gelişmelerle seri üretim ortaya çıkmış, artan insan nüfusu karşısında artık geleneksel meslekler değişen toplum ihtiyaçlarını karşılayamayacak hale gelmiştir. Bir başka deyişle bu dönemde insan hayatının her faaliyetine sirayet eden teknolojik imkanlar geleneksel el emeği ile yapılan mesleklere zarar vermiştir. Bu mesleklerin yeterli derecede destek görmemeleri, el emeğinin öneminin azalması, seri ve döküm ürünlerin el emeğine göre daha ucuz hale gelmesi ve geleneksel mesleklerde çalışacak kişilerin (çırak- usta) bulunamaması gibi durumlar bu mesleklerin kaybolmaya yüz tutmasına neden olmuştur. Ortaya çıktıkları dönem için toplumların kültür ve sanat anlayışlarının en önemli unsuru ve ustaları için bir gelir kapısı olan baba-oğul, usta-çırak çerçevesinde öğrenilen bu meslekler artık yeteri derecede gelir sağlamadığı için de kaybolmaya yüz tutmuştur.

Hemen hemen her yerde makineleşme el emeği üretim merkezi olan atölyelerin kapanmasına, geleneksel mesleklerin azalmasına ve varlıklarını sürdürememelerine neden olmuştur. Buna rağmen sayısı oldukça azalan geleneksel meslek ve çalışanları olan usta, kalfa ve çıraklar büyük zorluklar içinde fedakarlıklarda bulunarak mesleklerini günümüze taşımayı başarmışlardır.

Kaybolmaya yüz tutan meslekler arasında telkari sanatı da yer almaktadır. Türkiye'de telkari gümüş işlemeciliği üretimi yapan en önemli yerlerden biri de Mardin ilinin Midyat ilçesidir. Midyat'ta üretilen telkârî ürünleri ince işçiliğin yanında son derece zarif ve değerlidir (Gündüz, 2018). Telkari gümüş işlemeciliği kökeninin Süryanilere dayandığı bilinmektedir. Mardin'de halen bu sanatı icra eden sanatkârlar bulunmaktadır. Usta sanatkârların muzdarip olduğu durumlardan biri de telkari alanına

gençlerin yani yeni neslin sıcak bakmamalarıdır. Bu nedenle çırak ve usta yetişmemektedir.

Çalışmanın Konusu

Çalışmamızda Mardin ilinin Midyat ilçesinde geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutmuş ve az sayıda kalan ustalarıyla yaşatılmaya çalışılan mesleklerden telkâri mesleği konu edinilmiştir.

Çalışmanın Önemi

Kültürün önemini ön plana çıkararak bazı mesleklerin gelecekte insanlığa aktarmanın ve sürdürülmesi gerekliliğinin farkına varan araştırmacılar kültürün bir parçası olarak geleneksel yöntemler ile üretilen meslekler üzerinde yol gösterici çalışmalar yapmış ve kültürel varlık ve zenginliğin yeni nesillere taşınmasında önemli gördükleri unsurlardan birinin geleneksel meslekler olduğunu belirtmişlerdir. Dünyanın yaşadığı teknolojik gelişmeler karşısında değişime ve dönüşüme ayak uyduramayan geleneksel meslekler Türkiye geneli için yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Halbuki geleneksel meslekler kültürün bir parçasıdır ve korunmadığı takdirde yok olacak ve milli değerlerimiz yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlayacaktır. Bunun yanı sıra bu meslekleri yapanlar da bu mesleklere talep azalıp yok olduktan sonra işsiz kalacaklardır. Halbuki kişinin yaptığı iş sadece gelir elde etmesini sağlamamakta aynı zamanda toplumdaki varlığını, statüsünü ortaya koymaktadır. Geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan mesleklerden biri de telkari sanatıdır. Konuya ilişkin literatür çok fazla değildir. Bu nedenle Mardin'in Midyat ilçesinde telkari sanatını, meslek çalışanlarının çalışma hayatında yaşadıkları sorunları, neden kaybolmaya yüz tuttuğunu ortaya koymaya çalışması açısından çalışma önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan mesleklerden biri olup kaybolmaya yüz tutan telkari sanatının Mardin'in Midyat ilçesindeki mevcut durumunu ortaya koyarak, meslekteki sorunlara yönelik ve çalışanlarına ilişkin sorunları tespit edip, sözkonusu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirmektir.

Çalışmanın Problemi

Geleneksel meslekleri konu edinen birçok çalışma yapıldığı halde Mardin iline bağlı Midyat ilçesi geleneksel mesleklerinden telkari ve telkâri çalışanlarıyla ilgili çok

kapsamlı çalışmalar yapılmamıştır. Bu çalışma ile “Midyat’ta telkari sanatının yok olmaya başlayan meslekler arasında mıdır? Bunu önlemek için neler yapılabilir? Telkari çalışanlarının mevcut sorunlarının neler olduğu” sorularına cevap aranacaktır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın en büyük sınırlılığı literatüre ilişkindir. halde Mardin iline bağlı Midyat ilçesi geleneksel mesleklerinden telkari ve telkâri çalışanlarıyla ilgili çok kapsamlı çalışmalar yapılmamıştır. Bunun yanı sıra telkariye ilişkin istatistiklere de ulaşılammıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamızda nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak telkârîde çalışan usta, çırak ve kalfaların sayısının azalma nedenleri, telkârî atölyelerinde çalışanların ücret düzeyleri, sendikal haklar, sosyal, hukuki haklar vb. unsurların belirlenmesi, zaman ve teknoloji karşısındaki mücadeleleri, çalışma hayatında yaşadıkları sorunlar ve telkari mesleğine ilişkin sorunları ortaya koyacak sorular sorulmuştur. Telkari ustaları ile yüz yüze ve online görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler sınıflandırılarak gruplanmış ve araştırma sorularını cevaplayacak şekilde manuel olarak analiz edilmiştir.

Literatür Taraması

Literatür incelendiğinde aşağıdaki çalışmaların geleneksel meslekleri ve Mardin’in Midyat ilçesindeki telkari sanatını konu edindiği görülmektedir.

Kahveci (1998) 21. yüzyıla girerken geleneksel Türk el sanatlarının durumunu konu edinmiş, bu dönemde gelişen teknoloji karşısında geleneksel meslek dallarının sürekliliği için neler yapılabileceği hakkında fikirler belirtmiştir.

Ögel (2000)’in “Türk Kültür Tarihine Giriş” başlıklı eserinde Türk kültür tarihine ilişkin değerler ele alınmış ve Türklerin kullanmış oldukları araç ve gereçler hakkında bilgiler verilmiştir. Oğuz (2002)’nin “Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi” isimli eserinde küreselleşmenin etkisi ile teknolojinin bazı geleneklerin kaybolmasına neden olduğunu belirttilerek, bu geleneklerimiz hakkında bilgiler verilmiş, gelenek ve göreneklerin geleceğe aktarılabilmesi için neler yapılabileceği konusuna değinilmiştir.

Diyarbakırlıoğlu (2010) “Kaybolan Meslekler ve Son Ustalar” isimli çalışmasında Türkiye’deki unutulmaya yüz tutmuş meslekler, mesleklerin yaptığı ürünlerin ve ürünlerin yapım aşamasıyla ilgili detaylı bilgi vermiştir.

Gündüz (2018) çalışmasında nitel araştırmayla “telkâri sanatı alanında öğrenci yeterliklerini inovatif tasarımlar ile temel tasarım ilke ve öğeleri açısından” değerlendirmiştir.

Özdemir (2010) çalışmasında Beypazarı telkari işlemeciliği ve takı örneklerini inceleyerek, Ankara’ya bağlı bir ilçe olan Beypazarı’nda bulunan 10 atölyenin telkari ustasıyla görüşerek “Telkari işlemeciliğinin ekonomik durumunu ve mevcut problemlerini” ortaya koymuştur.

Fırat (2010) çalışmasında Mardin ilindeki gümüşten yapılmış kadın telkari ürünlerine ilişkin bilgiler vererek, 70 telkari ustasına uygulanan anket çalışmasıyla “ürünlerin üretim ve satışına ilişkin soruların yanı sıra ustaların işte yaşadıkları sağlık ve diğer sorunlar, mesleğin geleceğine ilişkin düşünceleri” ortaya konulmuştur.

Ertuğrul Kamiloğlu (2009) çalışmasında Mardin ilindeki telkari üretim teknikleri, mevcut durumu, sektörde yaşanan sorunlar ve ustaların çalışma koşulları, işte yaşadıkları sağlık ve diğer sorunları ortaya koymuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde; geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutmuş meslek kavramı, somut olmayan kültürel miras, el sanatları, takı ve telkari kavramları anlatılmıştır. Çünkü telkari geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutmuş meslek haline gelmiş olup, takı olarak yaygın bir şekilde kullanılan ve “somut olmayan kültürel miras olarak” kabul edilen el sanatlarından biridir.

İkinci bölümde; Dünyada Türkiye’de telkarinin mevcut durumu, önemi ve Mardin’in Midyat ilçesi bağlamında telkârinin kaybolmaması için yapılan çalışmalar konu edinilmiştir.

Üçüncü bölümde; Mardin iline bağlı Midyat ilçesi Telkaride çalışanların çalışma hayatında yaşadıkları sorunlar, bu mesleği devam ettirmelerindeki motivasyon kaynakları, geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan telkari sanatının yok olmaya başlama nedenleri nitel araştırma ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mesleğin Tanımı

İnsanoğlunun hayatı tarihsel bağlamda incelendiğinde yaşamını sürdürmek için ihtiyaç duyduğu eşya ve alet yapımı üretimine geçtiği görülecektir. Zaman geçtikçe insan hayatında gerçekleşen gelişmeler ile buna bağlı olarak da alet ve eşyalarda ilerlemeler yaşanmıştır. Yapılan alet ve eşyalarda gerçekleşen gelişmeler toplumlar arasında kültürel etkilenmelere ve aktarılmalara yol açmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda üretim faaliyetlerinin belirli kurallar ve disiplin anlayışı ile bu kurallara bağlı olunarak farklı meslek dallarında deneyimler kazanılmış bu dallarda ustalaşmalar olmuş ve meslek kavramı türemiştir (Taşdemir, 2022, s. 17).

Meslek kavramının tanımı; Arapça kökenli “sülük” kelimesinden türemiş olup “insan oğlunun hayatını sürdürmesi ve geçimini karşılaması için; yaptığı iş, izlemiş olduğu yol, benimsediği tarz ve içinde yer aldığı statü” anlamlarına gelmektedir (Aslan vd., 2017, s. 212). “Belli bir eğitim sonunda elde edilen sistemli bilgi ve beceriye dayalı insanlara ve toplumlara yararlı mal üreterek hizmet verme karşılığında para kazanmak için yapılan kurallarla belirlenmiş iş” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2022). Temel ihtiyaçlardan meydana gelen meslekler, teknoloji ve bilimin gelişmesi ile birlikte iş kollarına ayrılmıştır. Zaman içinde eşya ve alet yapımında insanlar gelişme sağlamış, ustalaşmış ve meslek alanlarında değişimler gerçekleşmiş yeni gelişmelere yol açmıştır (Taşdemir, 2022, s. 17). Kısaca sürekli yenilenen ve değişen ihtiyaçlar ile meslek sınıfları çoğalmış ve artış göstermiştir.

2.2. Geleneksel, Kültürel Veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslek Kavramı

Geleneksel meslek, sanat ve zanaat; farklı biçimlerde topluma hizmet anlayışı ile yapılan, daha çok el emeğinin olduğu, beceri ve ustalık isteyen dünden bugüne geleneksel boyutu olarak bilinen (usta-çırak ilişkisi ve kültür) gelecek nesillere aktarılan mesleklerdir. Bir başka deyişle geleneksel meslek, geçmişe ait olan kendine has kuralları, mevcut üretim biçiminde kullanılan araç ve gereçlerin el emeğine ve geçmişten gelen farklı iş, uğraş biçimi ve becerilerdir (Davulcu, 2015, s. 438). Mesleklerin usta-çırak, baba-oğul ilişkisi şeklinde aktarım yolu biçiminde uzun zamandır uygulanması geleneksel mesleği meydana getirmiştir. Bir üretim biçiminin

geleneksel meslek sayılabilmesi için tarihsel süreç içerisinde uzun bir zaman geçirmiş, kendine özgü bir disiplin anlayışı ve kuralları olmasının yanında kültürü yansıtan ürünlerin, üreticisine ve topluma ekonomik getirisi olması gerekmektedir (Yurtseven ve Kaya, 2010, s. 24).

Ustaların bilgi ve deneyimlerini geleneksel yöntemler ile yeni kuşaklara aktarmak mesleklerin sürekliliği için çok önemlidir. Geleneksel mesleklerin bu yönleri sayesinde uygarlıklar asırlarca kültür birikimlerini, yaşantılarını, duygu ve düşüncelerini somut cisimlere işleyerek zengin bir miras meydana getirmişlerdir. Meslekte “gelenekselcilik” anlayışına ilk icra edildikleri zaman anlayışıyla bakmamak gerekir. Geleneksel meslek anlayışı deyince toplumların gelişmesiyle insan ihtiyaçları farklılıklar gösterebilir, değişimler yaşanabilir, güncellemeye açık dinamik bir geleneksel meslek kavramından söz edilebilir (Taşdemir, 2022, s. 18).

18. yüzyıla kadar el işçiliğine dayanan geleneksel meslekler el sanatları bağlamında insanların yaşamında önemli bir yer tutardı. Dünyada teknolojik gelişmelerin yaşanması ve geleneksel üretim yöntemi yerine seri üretimin gerçekleştirildiği fabrikalaşma geleneksel mesleklerin azalmasına hatta kaybolmalarına yüz tutmuştur. (Duymaz ve Şahin, 2010, s. 102). Küresel bir boyut ve dijital sistem vb. olgular dünya düzenini güncellemektedir. Bir anlamda yüzü geleceğe dönük olan geleneğin bu değişime ayak uydurması ise kaçınılmaz bir hal almıştır. Geleneksel el sanatlarına dayalı birçok mesleğin bu değişim ve dönüşüm karşısında unutulup yok olması veya dönüşerek devam etmesi söz konusudur. Geleneksel sanat sayılan mesleklerin birçoğu unutulma, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır (Balcı, 2020, s. 701).

Geleneksel mesleklerin yukarıda da bahsettiğimiz gibi değişen dünya düzenine, gittikçe gelişen teknolojiye karşı koyamaması ve geçmişteki gibi ekonomik gelir getirisi olmaması hatta geçinmeye yetecek kadar yeterli kazanç sağlayamaması bu mesleklere insanların yönelmemesine ve yeni ustaların yetişmemesine neden olmaktadır (Dilmaç, 2013, s. 93-101).

Günümüzde geleneksel meslek el işçiliği ile üretilen ürünler temel ihtiyaçtan çok turizme yönelik hatıra, hediyelik eşya ve süs eşyası amaçlı üretim şeklinde varlığını devam ettirmektedir. Bugün artık geleneksel mesleklerin çoğuna yakını bu döneme ayak uyduramamakta son demlerini yaşamaktadır. Bu meslek çalışanları ürünlerine olan talebin azalması, yaptıkları işin karşılığını bulamamaları, ekonomik getirisinin

olmaması nedeniyle bu mesleklerden soğutmakta, ıarak bulamamalarına neden olmakta bu durum da bu mesleklerin unutulmasına ve kaybolmaya yüz tutmalarına neden olmaktadır (Taşdemir, 2022, s. 17).

Geleneksel mesleklerin hayatta kalabilmelerinin başında dinamik bir hal almaları gelmektedir. Geleneksel meslek üreticilerinin icra ettikleri mesleği toplumdaki ve insan hayatındaki değişmeler doğrultusunda bir başka deyişle insan beğenisine göre yapılandırmaları ve güncellemeleri gerekir ki mesleğin srekliiliği devam etsin (Oran, 2020 s. 27). Geleneksel bilgi ve deneyim ile ortaya çıkan, toplumların hayat biçim tarzları, gereksinimleri, zevk ve estetik anlayışına bağlı olarak gelişim gösteren geleneksel mesleklerin sürdürülmesi ve yaşatılması, geleneğin aktarılması ile mümkündür. Geleneklerin zamanın ihtiyaçlarına bağlı güncellenebilir yapıda olması, geleneksel mesleklerin de sürdürülmesi için temel şartlardan biridir (Solmaz ve Oran, 2020, s. 204).

6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve Alışveriş Merkezleri Hakkında Yönetmelik uyarınca belirlenen; geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin listesi Ek 1’de verilmiştir. Telkari sanatı da listenin 9. sırasında hammaddesi maden olarak verilen grupta yer almaktadır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2019).

2.3. Somut Olmayan Kültürel Miras Kavramı

Kültür kavramı; bir kesim insanın ortak yaşam tarzını ifade ettiği gibi bir ulusu diğer uluslardan ayıran hayat tarzı ya da her ulusun yaşamış olduğu milli değerler silsilesidir. Kültür toplumların uygarlık biçimi olduğu gibi bulundukları coğrafyadan yararlanmakta ve o coğrafyayı etkilemektedir (Aslan vd., 2017, s. 214).

Kültürel değerler, toplumların hafızasıdır. Bu değerlerin korunması ve sürdürülebilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi çok önemlidir. Küreselleşme olgusunun 21. yüzyılda güçlü bir hal alması kültürel değer sayılan birçok varlığa zarar vermiş hatta kaybolmalarına neden olmuştur. Son zamanlarda yörelere özgü olan ve özgün durumlarını korumuş kültürel varlıkların koruma altına alınması onları su yüzüne çıkarmaya ve sürdürmeye yönelik politikaların çoğalmasına vesile olmuş ve kültürel miras değerlerin önemi artmıştır (Aslan ve vd., 2017, s. 214).

Teknolojik gelişmelerin arttığı bu dönemde el emeği işçiliğinin oluşturduğu sanata kültürel miras çerçevesinde sahip çıkmak, devamlılığını sürdürmek, korumak ve gelecekteki insanlara aktarmak zorlaşmıştır. 2003 Yılında UNESCO Genel Kurulu’nda “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” kabul edilince “somut olmayan kültürel miras” kavramı önem kazanmıştır. (Arioğlu, 2006, s. 98). UNESCO Genel Kurulu’nda kabul edilen sözleşmenin 2. maddesinde yer alan “...toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar...” ibaresi somut olmayan kültürel miras kavramının çerçevesini oluşturmuştur (Gültekin, ve vd., 2021, s.755). Türkiye 19 Ocak 2006 tarihli ve 5448 sayılı “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”la bu sürece dâhil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olmuştur” (T.C.Kültür Bakanlığı).

UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Korunması Sözleşmesinin korunması için yer almış alanlardan biri de el sanatları olmuştur. Sözleşmede el sanatları kapsamında beş alan yer almıştır: Dokumacılık, nazar boncuğu, telkâri, bakırcılık ve halk mimarisi (Gültekin, ve vd., 2021, s.755).

Bu çalışmada geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutmuş meslekler listesinde yer alan telkâri ve telkârinin üretildiği önemli merkezlerden biri olan Midyat telkârîsi incelenmiştir.

2.4. Kavramsal Olarak Takı

2.4.1.Takının tanımı

Takı kavramı; takmak kelimesinden türetilmiştir. Süslenme ürünü olan takı, çeşitli malzeme ve teknikler kullanılarak ürüne estetik anlam kazandırmıştır. Takı, insanda takınma hissi oluşturur ve insan vücudunun çeşitli yerlerine takılır (Balta, 2019, s. 3). Ziyet takısı şeklinde de bilinen takı, insanların güzel görünmek için taktıkları farklı çeşitlerde madeni ürünler ve buna benzer üretilmiş takı ve süs eşyalarıdır (Gündüz, 2018, s. 43).

Takı üretiminde daha çok kadın kıyafeti ön planda tutularak etkileyici ve güzellik unsuru asıl amaçtır. İnsanların alın, yüz, kulak, saç ve vücutlarında boyun ve göğüs, bel, karın, bilek, kol ve parmaklarında kullandıkları süslere takı denmektedir. Yapılan

Çalışmalarda takı ‘‘güzel’’ sözcüğüyle özdeşleştirilmekte ve insanların süslenme amacıyla kullandıkları süs eşyası olarak tanımlanmaktadır. Takı ve takı ürünü yapımında; maden, taş, doğada mevcut vb. malzemelerden yapılan ürün çeşitliliğİ kullarılmaktadır. Takı; toplumda gücü, otoriteyi, egemenlik simgesi ve bazen dinsel-büyüsel-mitolojik bir unsur olarak da kullanılmıştır (Balta, 2019, s. 3).

Takı şekil ve adlarını; yazılı belgelerden, duvarlara yapılmış resim görüntülerinden, sikke ve heykeller üzerinde basılı takı desenlerinden öğrenilmektedir. Kazı çalışmalarından elde edilen takılarla, arkeolojik ve yazılı kaynakların bilgilerini bir araya getirince birden çok bilinmez problemler, kolayca açıklanabilmektedir (Gündüz, 2018, s. 43).

Tarihi süreçlerde takı ise kullanıcıyı için çeşitli anlamlar ifade etmiştir, hatta birçok anlam yüklenen bir simge unsuru olmuştur. Ancak günümüze gelindiğinde bir süs unsuru olmasının yanında takının yatırım aracı, sanatta yer alan bir materyal vb. geniş kullanım alanları da olduğu söylenebilir (Balta, 2019, s. 3). ‘‘İnsanoğlu, varoluşundan bu yana korkularını yenmek, yücelik kazanmak, gücünü göstermek, güzel görünmek gibi gerek dinsel gerekse geleneksel sebeplerle takı kullanmayı tercih etmişlerdir’’ (Sarıkaya Hünerel, 2018, s.11).

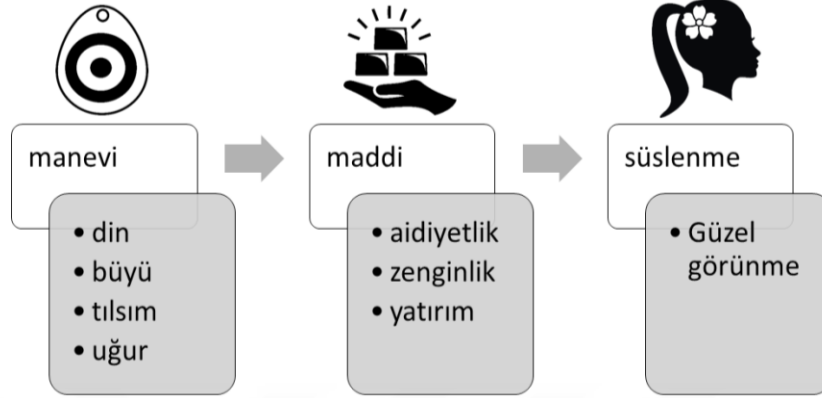
2.4.2.Tarihsel süreçte takı

Tarihsel dönemde yapılan arkeolojik çalışmalar sonucunda takının ilk kullanım amacının günlük yaşam gereksiniminin karşılanmasının yanında fiziksel ve ruhsal anlamda da g kazanmak olduğu ileri sürülmektedir. Arkeolojik kazı sonuçlarında elde edilen takı eserleri incelendiğinde takı eşitleri sadece fiziksel ve ruhsal anlamda değil, g sağlamada, mensup olma ve birlik sağlama gibi topluluk simgeler için de kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Tarihsel süreç içinde kullanım amacı genişleyen büyüsel ve dinsel inanç türleri gibi manevi duygular ile de kendini gösteren takı, kıymetli taş ve madenlerin kullanımı ile iktisadi açıdan da değerli ürünlerde kullanım alanı bulmuştur. Zaman içerisinde süslenmek, güzel görünmek için bir olgu olarak görülmüş ve bir yatırım aracı olarak da kullanılmıştır (Genç, 2019, s. 168).

Takı, yukarıda da bahsedildiğİ gibi insan bedeninin bazı kısımlarını süslemek amacı ile ilk zamanlardan beri kullanılmış nesnelerdir. İnsanlığın varoluşundan beri korku gibi düşünceleri yenme, yücelik ve büyüklük kazanma, güçlü olmayı gösterme, güzel

görünme vb. durumların ister dinsel ister geleneksel nedenler olsun bu tür nesneler tercih sebebi olmuştur (Deveciyan vd., 2020, s.11).

TARİHSEL SÜREÇTE TAKININ KULLANIM AMAÇLARI

Şekil 2. 1. Tarihsel süreç içerisinde takının kullanım amaçlarının değişmesi
Kaynak: (Genç, 2019, s. 169)

Takı tarihi en az insanlık kültür tarihi kadar bir geçmişe sahiptir. Arkeolojik ve antropolojik kaynaklarından sağlanan bilgiler bize ilk sanat ürünlerini teşkil eden ürünlerin dans, müzik, takı ve beden süslemesi olduğunu göstermektedir. Süs, süslenme ve takı kullanma algısı; en eski inanç kaynaklarında da esas olarak süslenme ihtiyacı sebebiyle doğmuş ve geleneksel hal alarak bugüne ulaşmıştır. Topluluklar şeklinde hayatlarını sürdüren kabilelerin örf, adet, gelenek ve görenekleri istikametinde yaşamış oldukları coğrafyada bulunan malzemelerden hayal ettikleri ve tasarladıkları takılar gelenekleriyle zenginleşmiş ve bütünleşip, simgesel anlamlar kazanarak günümüze gelmiştir (Deveciyan vd., 2020, s.12).

Taş, metal, ağaç, kemik, kumaş, cam ve benzeri ana maddeleri yanı sıra artan malzemelerden de üretilen birden çok takı, zengin bir kültürel geçmişten günümüze taşınmış örneklerdir. Gelenekten gelen giyim-kuşamın bütünlüğünü sağlayan takı kullanımı ve süslenme geleneği, sürekliliğini devam etme, geleneklerin devamını sağlama ve toplumların kültürünü dünden-bugüne halen sürdürme geleneği gelmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı).

Günümüz insanlarında bilhassa kadınların vazgeçilmezleri olan objeler arasında öncelikle yer alan takı ve mücevherin hikâyesi insanlık tarihi kadar geçmişe dayanmaktadır. Kadınlarda takı, sosyal statü ve kimlik temsili şeklinde farklı

işlevlerde kullanılmıştır. Takı tarihi eski dönemlerinden beri insanın yaşamında önemli bir yer almıştır. Eski dönemlerde daha çok uygulamalı ve günlük olarak hayatta olan takı ve aksesuarlar bugün artık daha çok güzellik unsuru olarak kullanılmaktadır (Deveciyan vd., 2020, s.13).

“Arkeolojik kazılar sonucu elde edilen bilgilere göre takılar da ilk olarak kumaş parçalarını bir araya getirmek için kullanılan pratik objeler olarak tasarlanmış, malzeme olarak ise doğada buldukları hayvan kemikleri, dişler, deniz kabukları gibi malzemeler kullanılmıştır. Zamanla doğada yaşama çabası içerisinde, yaşadıkları doğa olaylarını anlamlaştırmaya çalışırken oluşan inançları ile birlikte yarattıkları/ürettikleri takılara da anlamlaryükledikleri görülmüştür. İşte bu noktada takılar sadece giysilerini birleştirebilecekleri iğne ve broşlardan, kendilerini kötü ruhlardan koruyacak tılsımlara, uğurlara dönüşmüştür olmuştur (Sarıkaya Hünere, 2018, s.11).

İnsanın kötülüklerden, şerlerden ve musibetten korunma için de birçok takı çeşidi kullanmış ve günümüzde de bu amaçla kullanılmaktadır. İlkel kabilelerin kullanmış oldukları hayvan figürlü takılar kötü ruhlardan arınma amacını taşır. Müslümanların kolye benzeri takılan “Ayet el Kursi” de insanların kaza bela ve kötü musibetlerden korunma gereksinimini giderme amacı gütmektedir (Sarıkaya Hünere, 2018, s.13-14).

Gümüş örgüden etkilenen, metal ve bakır kullanarak makaralar yardımı ile güzel takılar üretilmektedir. Dokuma tekniğiyle de boncuk tezgâhlarıyla üretilen kolye ürünlerinin, düğüm (makrame) tekniği kullanarak üretilen kolye ve bilekliklerin bugünün takısında önemli bir yerinin olduğu bilinmektedir (Deveciyan vd., 2020, s.14).

2.4.3. El sanatlarında takı

El sanatları el becerisi ve emek isteyen bir sanattır. El sanatları beğeni, yaratıcı duygular ile görme, algılama, duyma ve öğrenme ile toplanan bilgi birikiminden yararlanılarak sanat niteliği taşıyan işlevsel kullanım fırsatı sağlayan eser üretme ve eserin anlatımını gerçekleştirme eylemi olarak tanımlanabilir (Sarıkaya Hünere, 2018, s.11).

El sanatları, insanın var olması ve doğanın ona sunduğu imkanlar ile ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu el sanatını ilk önce temel ihtiyaçlar olan beslenme, örtünme ve korunma için

ilk örneklerini vermiştir. Süreç içinde el sanatları gelişim sağlamış, doğada mevcut imkanlardan yararlanmış, toplum ve uygarlıkların duygularını, düşüncelerini ve sanatsal özeliğini yansıtmaya aracı olmuştur. Toplumun canlı kültürünü yansıtan el sanatları geleneksel bir yapı kazanmıştır. Tarihi süreçleri bir tarafa bırakmış olan el sanatları toplumların ve uygarlıkların zengin kültür yapı ve oluşumlarını öz değerleri ile bütünleştirilmiş ve zengin bir oluşum sağlamıştır (Hünerel ve Er, 2012, s. 181).

Bir ülkenin kültürel yapısının en gerçekçi ve anlamlı kaynaklarından biri de o millete ait el sanatları faaliyetleridir. Milletlerin el sanatları yapıları ile giyim, hayat şartları ve sergilenen tarzlarını, iktisadi ve manevi değerlerini, sosyal ve ekonomik şartları en belirleyici faktörleridir. El sanatları bir toplumun tarihi süreç içinde yaşamış olduğu, nesilden nesle aktarılabilecek en önemli kültür oluşumudur (Hünerel, s. 8).

Bir toplumun gelişmesinde en önemli unsurların başında o toplum ya da ülkenin kültürünün doğru olarak sosyo-ekonomik boyutu ile araştırıp incelemek, yaşatmak, geliştirmek, tanıtımını yapmak gelmektedir. Eski yaşanmış kültür unsurlarını şimdiki insanlara aktarmanın yazılı kaynaklarla aktarmak kadar etkili ve önemli bir yeri olan el sanatları faaliyetleri de iyi bir aktarma aracı olmaktadır. Eğitime, sosyo-ekonomiye, ruh sağlığına da olumlu katkıları bilinen el sanatları; toplumlar arasında gerçekleşen aktarmaların, toplumlarda yeni duyguların yeşermesi ve sanatın gelişmesine önemli katkı sağlamaktadır (Hünerel ve Er, 2012, s. 181).

El sanatları faaliyetleri; yapıldıkları coğrafyanın özellikleri olan iklimden, bitki örtüsünden mevcut olan ve ekonomik hammadde olanaklarından izler taşımaktadır. Bundan dolayı bölgeden bölgeye el sanatlarında çeşitlilik ve farklılıklar görülmektedir. Çeşitlilik ve farklı ürün yelpazesine sahip el sanatların da takı, Anadolu'nun her coğrafyasında ve bölgesinde köklü bir kültüre sahip olması onun geleneksel zengin ürün yapma olanağı sağlamaktadır. Anadolu'nun köklü kültür yapısı el sanatlarında takının asıl kaynağını teşkil etmiş ve üretilen ürünlere büyük bir zenginlik sağlamıştır. El sanatı ürünleri üretim ilişkisi usta- çırak, baba-oğul, anne-kız olarak geleneksel bir üretim serüveni bulunmasının yanında el sanatlarında zengin çeşitliliği de hammadde özelliklerine göre de sınıflandırmak mümkündür. Bunlar maden, toprak, cam, ahşap, taş ve deri işleri vb. hammaddelerdir (Hünerel ve Er, 2012, s. 181-182).

El sanatları bağlamında takı kavramı; insanın aklına gelen bireyin bilgi ve becerisine dayanan, coğrafyada bulunan hammadde imkanlarından yararlanarak, el ve basit aletler yardımı ile yapılan, makine ve teknolojiye dayanmadan üretilen ve bölgenin kültür, gelenek ve göreneklerini sanata yansıtan, sanatı insanın beğenisine sunabilen ve bununla kazanç sağlayabilen faaliyetlerdir (Çetinkaya, 2019, s.103).

“Tel ile yapılan sanat” anlamına gelen telkari altın veya gümüş madenlerinin geleneksel yöntemlerle işlenmesiyle yapılan orijinal bir el sanatıdır” (Aypek Arslan, Demir, 2021, s.2). Esasen tarihi süreç incelendiğinde maden hammaddesi insanlık tarafından bilinmekte ve çok eski dönemlerden beri kullanılmaktadır. Maden sanatının ilk izlerinin görüldüğü yer Anadolu’dur. Geçmiş 8000 yıl öncesine sahip Çatalhöyük’ten elde edilen bilgilerden bakır ve kurşundan üretilmiş sanatsal eşya kalıntıları buna kaynaklık yapmaktadır (Gündüz, 2018, s. 45).

Arkeolojik buluntulara göre telkâri sanatının MÖ 3000’lerden beri Mezopotamya’da, MÖ 2500 yıllarından bugüne dek Anadolu’da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Telkâri sanatının asıl merkez şehrinin 12. yy’ da Musul olduğu, Musul’dan da Suriye’ye ve oradan da Anadolu’ya ulaştığı, 15. yy’dan günümüze dek Türkiye’de yaygın olarak da yapıldığı bilinmektedir (Özdemir, 2010, s. 25).

13. yy’ın bugünkü anlamıyla esnaf ve zanaatkârları olan Ahiler, Anadolu’nun her tarafında tanınan telkari sanatını sürdürüyorlardı (Arseven, 1975). Günümüzde telkari ustaları kuyumculuk sanatında bir teknik olan telkari tekniğinde çok büyük oranda el işçiliği kullanarak, kendilerine has tasarladıkları modellerle el sanatları konusunda özgün eserler üretmektedirler (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2006, s.1).

2.5. Telkâri Sanatı

Farsça dilinden bir sözcük olan telkâri iki kelimeden oluşan “tel ve örme anlamına gelen kar (kari) kelimelerinden meydana gelmiştir” (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2006, s.3). Telkari tekniği Latince dili karşılığı ile Filigran’dır. Telkâri tekniği; kıvrımlı filigran, vav İşi (motif olarak Arapça vav “و” harfinin kullanılması), Anadolu da çift işi (bu işin çift adı verilen cımbıza benzer alet ile yapılması), Musul şehri ve Suriye’de ise “Şam işi” şeklinde bilinmektedir (Özdemir, 2010, s.25).

Telkâri; altın ve gümüş madenlerinden elde edilen telleri el emeği ile eğip, bükerek desenler ortaya koyma ve bu işlenmeye hazır tel motif ve desenlerin gümüş veya bakır

madenlerinden lehim yöntemi ya da kaynak işlemi uygulanarak birbirine birleştirme veya madeni yapılara tutturmaya denir (Gündüz, 2018, s. 45).

Telkâri teli; saf gümüş madeninden yapılan tel silindir yardımıyla yassı ince hazırlanmış teldir. Ana iskelet denilen çatı modelin iç dolgusunu doldurma ve farklı süslemeler için kullanılır. Telkari telinin hazırlanma aşamasında telin büküm ve tavlama işlemi önemi büyüktür. Bükümü az olan tele şekil vermek zor iken telin ihtiyacı olan bükümün olması ise tele istenen şeklin uygulanmasını kolaylaştırır. Kıvamında bükümün yapılabilmesi için ise telin tavlama işlemi zaruridir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2006, s. 3-4).

Telkari sabır ile özdeşleştirilen bir sanattır. Ustaların, motif ve telkâri modüllerinin bir araya getirilmesinde özenli bir çalışma yapmaları ve çok hassas olmaları gerekmektedir. Yüzyıllar öncesinden geçmişi bulunan bu kadim sanat, Anadolu coğrafyasından nasibini almış kültürel anlamda yoğrulmuş, çok sayıda telkâri ustasının ortaklaşa çalıştığı geleneksel mesleklerden olup; el işi yapılmakta emek istemektedir (Gündüz, 2018, s. 45).

Gümüş madeni süs, ürün veya eşyaya dönüşüncüye kadar üç aşamadan geçmektedir: İlk aşama eritmek için eritme potasına gümüş madeni eritilir. İkinci aşamada eritilmiş gümüş madeninden plaka ve gümüş çubuğa dönüştürmek için kalıplara dökülür. Üçüncü aşamada ise elde edilen çubuk gümüşü silindir yardımı ile hadeden geçirme işlemi ile gümüşü istenilen inceliğe getirilinceye kadar haddelerden geçirilir (Özcoşar, 2007). Sonra çalışılacak işe göre telkâri işlemeciliği yapılır. Çok çalışılmış telkâri işinin çok eskiye dayanmış örnekleri ustalar için klasik motifler hemen çalışılarak yaptıkları görülmektedir. Ancak farklı ve yeni tasarım modeller için önce tasarımlar ustalar tarafında çizimleri yapılır.

Telkâri tekniği ile gümüş işlenmesinde iki ana aşama söz konusudur;

- İskelet ya da çatı teli olarak hazırlanması
- Çatı teli içine iç dolgular ya da motiflerin yerleştirilmesi

Yukarıdaki aşamalardan sonra ise toz kaynak uygulanarak ısı ile birleştirme işlemi yapıldıktan sonra günlük hayatta kullanıma hazır ürünlerin son aşaması parlatma işlemi yapılır (Ercan, 2018, s. 50).

İnceltilmiş gümüş veya altın telin kıvrılma, sarılma ya da örme teknikleri kullanılarak farklı desen biçimlerinin hazırlanmasının yanında metal zeminde lehimleme uygulanması sonucunda yapılan ince bir görünüm elde etme, dantele benzetilen çalışmalardır (Bingöl, 1999).

Telkâri mesleği yukarıda da belirttiğimiz gibi “vav” işi olarak da bazı kaynaklarda yer almaktadır. “Vav” işi olarak denilmesi ise telkâri işinde kullanılan dolgular arasında vav şeklinde dolgu olgusunun Osmanlıcada vav harfine benzerliğinden dolayıdır. Ayrıca telkâri mesleği yapımında kullanılmakta olan çift aletin ismini alarak çift işi olarak da bilinmektedir (Kuşoğlu, 1986).

3. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE TELKÂRİ SANATI

3.1. Dünyada Telkari Sanatı

Dünyada telkari üretimi Çin, Hindistan ve Rusya gibi ülkelerde de yapılmaktadır. Kökeni Mezopotamya ve Mısır'a dayanan telkari buralardan 2500 yıl öncesinden Asya'nın bazı bölgelerine taşınmıştır. Bu ürünler M.Ö. Dönemler de Asya'dan Avrupa'ya ihraç edilmişlerdir. Pakistan'da Mohenjo Daro, Harappa ve İndus bölgelerinde yapılan arkeolojik kazılarda buna ilişkin birden çok süs eşyası bulunmuştur. 17. ve 18. yüzyılda telkari ürünlerin yapıldığı birden fazla büyük üretim merkezi bulunurdu. Bu merkezler Hindistan için Goa eyaleti, Deccan'daki Karimnagar iliydi. Çin için Kanton (Guanchou), Makao ve en önemlisi Avrupa ile ticaret faaliyetleri yapılabilecek şehirler idi ve esasen Çinli ustaların bulunduğu Güneydoğu Asya bölgelerinden telkâriye siparişin olduğu bilinen bir gerçektir. Hindistan Karimnagar da gümüş telkari sanatı ile ünlüdür (Goud ve Sarma, 2005).

Hindistan ve Orta Asya'nın bazı bölgelerinde telkârinin eski dönemlerde uygulanmış oldukları desenleri değişim yaşamadan yapmaktadırlar. Asyalı ustalar bölgeye yerleşmiştir. Bölgede Yunanlıların sanatından etkilenmiş oldukları için Hintli ve Yunanlı ustalar neredeyse aynı kalıpları kullanmışlar ve bu durumu günümüze kadar taşımışlardır. Yunan, Etrüsk, Danimarka, Norveç gümüş işi telkari ürünler bütün dünyada ün yapmıştır (Goud ve Sarma, 2005).

Telkari, el emeğinin ve usta sanatkarlığın en güzel örneklerinden biridir. Telkâri sanatı Karimnagar'da 150 yıl gibi bir zaman içerisinde gelişiyor. Bu sanat halen geleneksel tasarım ve yöntemlerin etkisinin olduğunu gösteriyor. Karimnagar'ın ayrıntılı ve karmaşık desenli kendine has tasarımları vardır. Karimnagar tasarımlı bilinen, güçlü hayal gücü yansıtan önemli derecede rafine oymaları gösteren, karmaşık bir tasarım söz konusudur. Karimnagar'ın parfüm kapları, şekil olarak karmaşık ve o yörenin bir özelliğidir (Goud ve Sarma, 2005).

İrlandalıların telkari yapımını Anglo- Sakson vesayeti sonucunda 'Kelt' ve 'Insular' iki stil ile erken ortaçağ telkâri tarzı metal işçiliği şeklinde yapıldığına dair çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bu telkari yapım stili “Erken Ortaçağ Insular stili telkâri” olarak tarif edilmektedir. Telkari sanatının Avrupa'nın birçok yerinde görüldüğü, temel tekniklerin antik Yunanistan'da var olduğu buradan İtalya'nın Etruria bölgesi ile Roma ve Adalar

coğrafyasına doğrudan geçmediği dolambaçlı kültürel yollar sayesinde geçmiş olduğu düşünülmektedir. En önemlisi ise Güney İskandinavya'daki görünen gelişmeler sayesinde Ada'nın gelişimini de etkilemiştir. Telkari tarzında antik eserlerin Sakson İngiltere, buradan İrlanda ve İskoçya'ya yayıldığı tahmin edilmektedir (Whitfield, 2007, s.18).

Telkari endüstrisi dünyada yaklaşık olarak 1948 yılının sonuna kadar çok iyi gelişme göstermiştir. Endüstriye Hindistan'da Nawab'lar ve Raja aileleri tarafından ve başka zengin kesimler tarafından sahip çıkılmış ve teşvik edilmiştir. Geleneklerine sahip çıkarak evliliklerde az görülen işçilikli eşyalara sahip çıkan Müslümanlar, ona daha çok sahiplendiler. Çalışanlar için düzenli yapacakları bir iş olmadığı için almış oldukları siparişlerle yıl boyunca meşgul olabiliyorlardı. O zamanlar bu zanaat karlıydı bu nedenle telkâri işini öğrenmek isteyen kişilerin sayısı gittikçe artıyordu. Ancak aristokrat ve zengin kesimlerin geri planda kalmaları sonucunda sektörde 1949 yılından itibaren genel bir gerileme ortaya çıkmış ve telkari ürünlere olan talep gün geçtikçe azalma göstermiştir. Sektöre ilişkin Tarakshan ve Zagaram Osmania olmak üzere iki kooperatif topluluğu bulunmaktaydı. Daha sonra iki kooperatif 1953'te Tarakshan Cemiyeti ile bütünleştirildi (Goud ve Sarma, 2005).

Çin'de 1949 yılında kurulan Pekin Özel El Sanatları Federasyonu'na göre “telkari işçiliği” bir tür özel el sanatları endüstrisidir. Ancak telkariyi yalnız bir el sanatı olarak kalmamış telkari endüstrisi içinde yapılan ürünler çalışmalarında “filament mozaik” olarak atölye ve 1958'de Pekin en büyük mücevher fabrikası kurulmuştur. Asya-Pekin filament mozaik fabrikası sosyal ve kültürel oluşumuyla üretim yapısının ilerleme ve değişim yaşamış süreç içerisinde üretim daha da gelişim göstermiştir. Ekonomik yapı olarak telkâri mozaik ürünler daha çok diploması ve milli hizmet için faaliyet göstermekteydi. 20. yüzyılda, 1970'li ve 1980'li yıllar arasında telkâri Mozaik fabrikası bir zamanlar uluslararası ve el sanatları pazarlarında çok önemli bir yeri vardı ve teknolojik gelişmeler ile de yeni bir zirve yaşamıştır (Ren ve vd., 2020).

Çin'de son yıllarda Çin kültür birimleri, üniversiteler ve farklı seviyelerde işletmelerde telkari sanatına ilişkin araştırmaya yönelik çok fazla insan gücüne ve malzeme kaynağına yatırımlar ve geleneksel teknolojiye yönelik teşvikler yapılmıştır. Geleneksel teknolojinin araştırılması anlamında birden çok eğitim birimi; öğretim, bilimsel araştırma anlamında bazı profesyoneller kendilerini bu işe adanmışlar, Chao

Acer, Bai Tai gibi bazı işletmeler ve Chow Tai Fook her yıl bu alanı, pazar işini daha da geliştirmek için aktif olarak çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Takı ve el sanatlarında geleneksel tasarım için 2017 yılından itibaren Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ulusal Sanatçılar Derneği vb. kamu kurumlarında sanat fonları ve sanat sergileri açılmıştır. Geleneksel değerlerin korunmasına ve araştırılmasına yönelik bütün toplumun dikkat etmeye teşvik edilmesi konusunda çalışmalar yapılmıştır (Ren ve vd., 2020).

Kosova da telkari üretimine önem verilen ülkelerdendir. “Fligrani ustaları” adı verilen telkari ustalarını yetiştirmek amacıyla “Prizren Belediyesi Turizm ve Ekonomik Kalkınma Müdürlüğü desteği” ile 2021 yılında 20 kişiye telkari eğitimleri verilmiştir. 2021 yılına kadar toplam 60 kişiye eğitim verilmiştir. Eğitim alanlara iş kurmaları için Belediye tarafından destek sağlanmıştır (Kosova Haber Ajansı, 2021).

İçinde telkari sanatının da bulunduğu el sanatlarının geliştirilmesi için Türkiye tarafından birçok ülkede eğitimler verilmekte, projeler hayata geçirilmektedir. 2015 yılında Yunus Emre Enstitüsü’nün yürüttüğü “Ustadan Çırağa” projesi kapsamında Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova ve Romanya’da hat, ebru, simsırma, telkirma, telkari, kazaziye ve ahşap oymacılığı kurslarına 2 bine yakın kursiyer katılarak eğitim almışlardır” (Yeni Balkan, 2015).

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) vasıtasıyla Özbekistan’da da telkari üretimi konusunda çalışmalar başlamıştır. 2021 yılında TİKA tarafından Özbekistan Hive’de “El Sanatları Merkezi” kurulmuştur. Merkezin kurulma amacı “Harezm bölgesinin kadim el sanatlarının yaşatılması, usta çırak ilişkisi ile genç nesillerin yetiştirilmesi, el sanatı ürünlerinin dünyaya tanıtılması ve bölgede istihdamın sağlanması, turistlere yönelik el sanatı ürünlerinin üretimi ile zanaatkârların istikrarlı bir gelire kavuşmaları”dır. Proje kapsamında hayata geçirilmeye çalışılan el sanatları arasında telkari sanatı da bulunmaktadır (TİKA, 2022).

3.2. Türkiye’de Telkari

Tarihsel süreç incelendiğinde insanların, madenleri çok eskiden beri kullanmış olduğu görülecektir. Madenlerin ilk görüldüğü yer ise Anadolu olmuştur. Bundan yaklaşık 8000 yıl öncesine dayanan bir yerleşim yeri olan Çatalhöyük’te elde edilen bakır ve

kurşun madenlerinden yapılmış eserler bunu kanıt olarak gösterilmektedir (Melleart, 1962, s.156).

Arkeolojik çalışmalardan çıkartılan kalıntılara göre telkâri yapımına ilişkin sanatın M.Ö. 3000 yılından beri Mezopotamya’da, M.Ö. 2500 yıllardan günümüze de Anadolu’da uygulandığı bilinmektedir. Kaynak bilgilerinden telkârinin merkezinin 12. yy’ da Musul şehri olduğu ve Musul’dan Suriye’ye, Suriye’den de Anadolu’ya ulaştığı anlaşılmakta, 15. yüzyıldan günümüze Türkler tarafından da telkârinin yapıldığı bilinmektedir (Erginsoy, 1978, s. 38).

13. yüzyıldan beri kurulan ve bugün esnaf ve zanaatkârlar odası ile bilinen ahi teşkilatının etkisi ile gümüş işlemenin Anadolu’ya yayıldığı tahmin edilmektedir. Gümüş işleme sanatı, gümüşün eritilmesi sonucunda tel haline dönüştürülme ile hadde yardımı ile inceltirme ve hemen hemen ham haline yakın olduğu için işlenmesi ve bükülmesi kolay olmaktadır. Zanaat erbabı kesimler, teli küçük el alet yardımı ile istenen şekillerde kesip kıvrırırlar. Kesilen ya da hazırlanan parçaları birbirine birleştirmek için gümüşten kaynak yapılarak sanatlarını bitirmiş olurlar (Arseven, 1975).

“Osmanlı İmparatorluğu zamanında, Balkanlardan ve İran'dan getirtilen kuyumcu ustaları ile Türk ustaların yanında çalışan Ermeni ustaların kakma, çalma, oyma, savat, hasır, mıhlama gibi tekniklerin yanı sıra telkari tekniğini de çalıştıkları görülmüştür” (Yavlal, 2009, s.67).

Telkâri sanatının Türkiye’de önemli üretim merkezlerinden biri Mardin iline bağlı Midyat içesidir¹ (Özcoşar, 2007). Ankara’nın Beypazarı ilçesi, Trabzon (Kuşoğlu, 1986), “Sivas, Elazığ, Edirne, Diyarbakır, Bursa, Düzce Erzurum ve İstanbul gibi merkezlerde de telkâri tekniği bilinmektedir”. Osmanlı İmparatorluğu’nun Avrupa’da hakim olduğu yerlerde özellikle “Yunanistan ve eski Yugoslavya” da bu sanatla ilgilenenler olmuştur. “Geçmişte Telkâri tekniğiyle yapılmış çok güzel örnekler Kars ve Erzurum Müzesi’nde rastlamak mümkündür” (Parlak, 2015, s.85).

Midyat’ta yapılmakta olan telkâri el işlemeciliği daha önce de belirttiğimiz gibi zarif ve kıymetli şeklinde iki kelime ile tanımlanmaktadır. Geleneksel sanatlarımızdan

¹ Çalışmamızın konusu Midyat’taki telkari üretimine ilişkin olduğundan Midyat’la ilgili telkari üretimi aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir. Dolayısıyla konuya bu bölümde ağırlık verilmemiştir.

bilinen telkâri ve gümüş işlemeciliğinin dünya çapında en güzel ve tanınmış örnekleri Midyat ilçesinde yaşamış ustalar tarafından yapılmıştır (Özcoşar, 2007).

Midyat ilçesini Ankara ilinin Beypazarı ilçesi takip etmektedir. Telkari sanatı Ankara Beypazarı'nın da en eski el sanatlarındandır. Beypazarı'nda telkâri sanatına yirminci yüzyılın sonlarına doğru rastlanmıştır. Eskiden beri uğraşılan bu sanatta gümüş işinin önemi büyük olup; döküm, savatlama ve mineleme vb. teknikler kullanılarak gümüş takılar yapılmakta ve telkâri ürünler üretilmektedir. Beypazarı'nda çok eskilere dayanmamasına rağmen günümüzde telkâri üretimi büyük bir gelişme sağlamıştır. Bölgede üretilen telkâride 35 mikron tel inceliği uygulanmaktadır. Bu durum da üretilen ürünlerin az bir ağırlığa sahip olmasını ve gözle daha fazla fark edilir olmasını sağlamaktadır. Bu gelişmeler neticesinde ustalar daha fazla kar elde etmek için el emeği yerine seri üretim döküm ürünler yapmayı tercih etmeye başlamışlardır. Bu üretim şeklinin kazancı daha fazla olsa da bölgede yapılan el işi ustalarının sayısının azalmasına neden olmuştur (Coşkun, 2020).

Beypazarı ilçesi ustaları telkâri çalışmalarında ince işçilik ürünler yapmaktadırlar. Telkâri mesleğini sürdüren küçücük, aşağı yukarı yüze yakın altın ve gümüş atölyesi bulunmakta ve 30 üstü usta, 100'e yakın kalfa ve çırak bu sanatı devam ettirmektedir. Beypazarı ustaları, atölyelerinde üretimini yaptıkları telkari ürünleri kendilerine ait satış yerleri olan dükkanlarının tezgahlarında alıcısına sunmaktadırlar. Telkari tanıtımı için ister yurtiçi olsun ister yurtdışı olsun festivallere katılmakta ve ustalar stantlar açmakta, telkâri el emeğini canlı bir şekilde insanlarla buluşturmaktadır. Dahası Mardin, Trabzon ve İstanbul illerinin yanı sıra birçok ile de telkâri ürünleri gönderilmektedir. 1986 yılından sonrası Belediyenin de destek verdiği reklamlar ve yıllar içinde Beypazarı'na ilişkin yapılan kültür ve turizm faaliyetleri ile ilgili projeler sayesinde bölgede telkâri sanatı tanıtılmış ve bu durum ise talebin artmasını sağlarken çeşitli şekillerde ve daha çok telkâri üretmeye vesile olmuştur (Akyol, 2017).

Trabzon ilinde en çok üretilen çeşit ise “Trabzon hasırı” olarak bilinmektedir. Bazı kaynaklara göre telkâri olarak tarif edilse bile, aslı Trabzon hasırı şeklindedir. Trabzon ilinde nadir de olsa bir kısım atölyelerde telkâri olarak üretilmiş takunya çeşitlerine rastlanmaktadır (Coşkun, 2020). Kuyumculuk alanında da ilk sırada yukarıda da belirttiğimiz hasır tekniği ile yapılan bilezik örme gelmektedir. Hasır örme tekniği Trabzon'a has bir sanattır. Evde kadınların el işçiliği ile örülen hasır bilezikler altın ve

gümüş metallere yapılmış incecik tellerden yapılmaktadır. İster gümüş ister altından yapılan hasır bilezik ve kolyeler hem yurtiçi hem de yurtdışına dünyanın her yerine turistler vasıtası ile tanınmakta ve başka ülkelere taşınmaktadır. Trabzon hasır bilezik, altın veya gümüş yapılmış ince tellerin ilmek ilmek örülmesiyle üretilmektedir (Yıldırım, 2014, s.156).

Trabzon halkı bu ve benzeri sanatlar ile geleneklerini devam ettirirken Trabzon'un geleneğinde önemli bir yeri olan hasır süs ve takı çeşitleri düğünler için de vazgeçilmez bir öneme sahiptir (Somel,1995, s. 105).

“Trabzon hasırı” coğrafi işaret almıştır dolayısıyla bu sanatın Trabzon iline ait olduğu belgelenmiştir. Bu durum ilin tanıtımı için olumlu olduğu kadar yerli ve yabancı turist müşterilere yönelik satışları arttırması açısından ve bölgenin kültürel tanıtımı ve ekonomisi için de son derece önemlidir. Trabzon hasır örme, ailelerin geçimlerini sağladıkları bir sanat şeklinde bir görünüm sergilemektedir. Hasır alanında ustalaşmış insanların sipariş üzerine aile ekonomisine ve bu işi öğrenen genç kızların ise kendilerine çeyiz hazırlamada önemli bir katkı teşkil etmektedir. Trabzon hasır işi atölyelerin yanında ev veya komşularda bile yapılabilmesi yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Trabzon ilinde, ilçelerde önemli bir yeri olan Akçaabat ilçesindeki ve Mersin köyü kadınlar Trabzon hasırı yaparak geçimlerine katkı sağlamaktadır (Yıldırım, 2014, s.162).

Diyarbakır telkari sanatının görüldüğü illerden birisidir. Midyat kadar gelişmiş olmasa da telkari üretimi şehre özgü “telkari tekniği ile süslü badem biçiminde telkari parçalarla, zincirden sarkıtılarak gerdanlıklar, şakağa sarkan, güverselerle (geverse) süslü motifleri ile başlıklar üretilmiştir”. Şehirde “eski dönemlere ait hasır bilezik, kişnişli ve hablı gerdanlıklar yöreye özgü özelliklerini korumuştur. Hasır işi dolaysız olarak bir telkari işi olarak kabul edilmiyor olsa da, tıpkı Trabzon hasır işi gibi telkarinin akrabası ya da komşu alanında yer alan bir tel işleme sanatıdır. Başka yörelerde de görülüyor olmasına rağmen kişniş ve hablı gerdanlıklar ve diğer takılar Diyarbakır'a özgü farklı tel işi takılardır” (Fırat, 2010, s.45).

Bir ülkenin hem soyut hem de somut kültürü ulusal kültürü oluşturmaktadır. “Son yıllarda kültürel mirasın turizm amaçlı kullanımı sonucunda ülke ekonomisine sağladığı katkı nedeniyle kültür turizmi önemli bir sektör haline gelmiştir. Bir bölgedeki doğal çevrenin, tarihi ve kültürel değerlerin yok olması, o bölgedeki turizm

etkinliklerinin dolayısıyla turizm gelirlerinin de sona ermesi demektir. Bu nedenle turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması için turizme temel oluşturan değerlerin korunması gereklidir”. Telkari sanatıyla üretilen ürünler bu değerler arasında yer almaktadır. Telkari sanatının korunması sadece turizm açısından değil, kültürel miras olarak kaybolmadan gelecek nesillere aktarılması açısından önemlidir (Özcan, Öçal, 2012, s.633)

3.2.1. Midyat’ta telkârî

3.2.1.1. Genel olarak Midyat

Midyat Mardin iline bağlı ilçelerden birisidir. Mardin ilinin tarihi geçmişine göz atıldığında tarihi İpek yolu gibi stratejik yapısı olduğu görülecektir. İlk ve orta çağlar için ilin ekonomik anlamda önemli bir işlevi vardı. Mardin ilinin bir imalat ve ticaret merkezi konumu haline gelirken bu stratejik yapı Roma, Bizans, Pers ve Türk uygarlıkların ilgisini üzerine çekmiştir. Mezopotamya uygarlıklarının belli kesimlerine yurt olmuş, halen bu uygarlıklardan izler taşımıştır (Hamitoğulları, 1975). Mezopotamya uygarlıklarının, şehirde yaptıkları gelişmeler ışığında gelişen Mardin ilinde şehircilik, sulama ve ziraat ile ince el işlemeciliği ileri bir seviyeye gelmişti. Mardin’de altın, Midyat’ta gümüş işlemeciliği ile bakırcılığın ise halen taklit edilmesi güç bir sanat türü ve becerisi olarak halen ince ve anlamlı özelliğini sürdürmektedir. Ünü yurt dışına bile taşan bu altın ve gümüş işlemeciliği Mardin’i kuşatan Mezopotamya uygarlıklarından daha çok (Sümerlerin altın) halen yaşayan fakat günümüzde yeterince destek görmeyen canlı bir miras (kalıntı) ve bir simgedir (Hamitoğulları, 1975).

Telkari Mardin’de yaygın olarak kullanılan bir tekniktir ve çok çeşitli motifler kullanılmaktadır. “Bitkisel motiflerden papatya, gül ve yaprak motifleri kullanılmakta, hayvansal motiflerden, güvercin, kelebek ve şahmeran motifleri uygulanmaktadır. Geometrik motiflerden yuvarlak, üçgen kare, baklava dilimi ve yıldız formları yer almaktadır. Genel olarak, motif içleri vav, mekik (yörede kahke denilmekte), damla, yuvarlak (yörede tekerlek denilmekte), sim, sıkı ve seyrek dolgularla tamamlanmaktadır” (Ertuğrul Kamiloğlu, 2009, s.21). (Ek 2)

Mardin'in Midyat ilçesi Türkiye'nin telkari merkezi olarak bilinmektedir. Bununla birlikte aşağıda da belirteceğimiz nedenlerden dolayı telkari sanatı gittikçe yok olmakta, bu sanatın yok olmaması için de çok sayıda proje hayata geçirilmektedir.

3.2.1.1.1. Midyat'ta sosyal yapı

Midyat, tarihte Dicle ile Fırat nehirlerinin arasında bulunan verimli toprak alanlarının kuzeyinde kalan “ada” olarak el – Cezire bölgesinde bulunmaktadır (Öztürk, 2012). Mardin iline 74 km uzaklıkta, ortalama yükseltisi 1.500 metre civarında; doğusunda Dargeçit ilçesi, batısında Ömerli ilçesi, kuzeybatısında Savur ilçesi, kuzeyinde Batman iline bağlı Gercüş ilçesi, güneyinde Nusaybin ilçesi, güney doğusunda ise Şırnak iline bağlı İdil ilçesi yer almaktadır. Bu bölgenin yüzölçümü 10.000 km²'den fazladır (Midyat Belediyesi, 2019).

Midyat, idari yapı anlamında Mardin ilinin bir ilçesi statüsünde ve coğrafyasında en eski yerleşim yerlerinden biridir. Midyat ismi için farklı rivayetler söz konusudur. Bu rivayetler şöyledir: Midyat ismi; Arapça, Farsça ve Süryanice dilleri için ortak anlamda bir araya geldikleri “Ayna” anlamını ifade etmektedir. Başka bir rivayet ise mağaralar kenti anlamı “matiate” sözcüğünden kaynaklıdır. İkinci rivayet Asur hükümdarı II. Aşurnasilpal (MÖ 883-859)'ın (MÖ 879) tarihte yukarı Dicle bölgesine yapılan sefere ilişkin “Matiatu” sözcüğüne rastlanılmasına dayandırılmaktadır (Öztürk, 2012).

Midyat ilçesi, Eski Midyat ve Estel olarak iki farklı yerleşim yerinden oluşmaktadır. Eski Midyat yerleşim yerinde daha çok Süryani, Ezidi, Kürt ve Ermeniler yaşarken, Eski Midyat yerleşim yerinden 3 km uzaklıkta Estel yerleşim yerinde; resmi binalar bulunmakta ve ağırlıklı olarak Müslüman kesimler yaşamaktadır. 1930'da iki yerleşim yeri birleşmiştir. Midyat ilçesinin gelişimi Estel yerleşimine doğru olmaktadır. Bu durum Eski Midyat'a özgün mimari dokusunu büyük ölçüde korumuştur. Bu farklı sanatsal güzellikteki mimari doku taş konaklar mevcuttur. İlçede turizmin canlanması ile beraber bu farklı güzellikteki taş konak yapılarında kuyumculuk ve takı tasarımı gümüş işlemeciliği ile yapılmış ürünler sergilenmektedir (Midyat Belediyesi, 2019).

İlçenin nüfusu 2018 tarihi itibari ile toplam 113.367 olarak görülmektedir. Bu nüfusun %50,15 'i erkekler, %49,85 i kadınlardan oluşturmaktadır. 30 yaş altı nüfus oranı da

%27,96 ile ilçenin genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir (Midyat Belediyesi, 2019).

3.2.1.1.2. Midyat'ta ekonomik yapı

Midyat köklü tarih geçmişi ve zengin kültür yapısı ile dünyada bilinen bir yerleşim yeridir. Eskiden bugüne Midyat halkının geçim kaynağı çiftçilik, hayvan yetiştiriciliği ve el sanatları olmuştur. İlçeye özgü bağıcılığın önemli bir yeri vardır. Son zamanlarda ticaret, turizm ve geçmişten beri süre gelen ve günümüzde revaçta olan takı sanatında telkari gümüş işlemeciliği önemli bir geçim kaynağıdır.

Midyat'ın geleneksel el sanatlarından telkâri ve taş işlemeciliği hala önemini korumaktadır. Son yıllarda talebin artışı ve talepte büyük artış gözlenen ve takı telkari yurt dışı ihracatında piyasası oluşmuş ve pazar fırsatı da yakalamış durumdadır. Eski Midyat yerleşim yerinde aynı sırada birbirine yakın küçük atölye tipinde, yapılan telkari geleneksel işleme yöntemi ile tamamen el emeğiyle yapılarak, yüzük, gerdanlık, vazo, kemer, anahtarlık, çay kaşığı ve bardak altlığı vb. ürünler aksesuar haline getirilerek ülkemizin iç piyasasına ve dış piyasaya yani yurtdışına satışa sunulmaktadır.

3.2.1.1.2.1. Tarım ve hayvancılık

Midyat'ta tarımsal faaliyetler ve hayvancılığın önemli bir yeri vardır. Bölgede yazların kurak geçmesi, sulama imkanlarının kısıtlı olması ve süreklilik arz edecek akarsuların olmayışı tarımda ürün çeşitliliğini daraltmakta ve ürün üretimini düşürmektedir. Bu olanaklara rağmen bölgede susuz tarım alanları geniş bir yeri vardır. Bölgede bağıcılıkta üzüm üretimi son derece önemlidir. Üzümün yaş olarak Midyat'ta ve iç piyasada alıcısı bulunmaktadır. Midyat tarımında yetişen üzüm ürünlerinin kendine has lezzetiyle tanınmaktadır. İnsanlar arasında “Kabarcık Üzüm-Mazruna” ismiyle bilinmektedir. Meyve olarak tüketildiği gibi pekmez ve pestil üretimi yapımında da üzüm kullanılmaktadır (Midyat Belediyesi, 2019). Midyat iklimine uygun olarak yetiştirilen tarım ürünleri buğday, arpa, mercimek, nohut, acur, kavun, karpuz, antepfıstığıdır (Bal, 2012, s. 9).

Midyat'ta tarım alanlarının bir bölümünde sebze üretimi gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında da son yıllarda kaymakamlığın sağladığı katkı ile seracılığın desteklenmesi ve yaygınlaşan seralar, birçok aile için yeni bir gelir kaynağı durumuna gelmiştir.

Seralarda domates, biber, salatalık, mısır, fasulye, patlıcan gibi ürünler yetiştirilmektedir (Midyat Belediyesi, 2019).

3.2.1.1.2.2. Sanayi ve ticaret

Midyat'ta sanayi faaliyetlerini modern sanayi ve atölye tipi sanayi olarak iki grup altında değerlendirmek mümkündür. İlçede bugün için modern sanayi grubunda girebilecek bir adet yem fabrikası, bir adet tuğla fabrikası ve hali hazırda henüz tam anlamıyla faaliyete geçmemiş bir tekstil fabrikası yer almaktadır. Şehir merkezine yakın olan yem, tekstil ve tuğla fabrikalarında ilçe merkezinde ikamet eden nüfus istihdam edilmektedir. Yem ve tuğla fabrikaları bölgenin ihtiyaçlarına yönelik üretim gerçekleştirirken, henüz birkaç binası kurulan tekstil fabrikaları, atölye tipi fason çalışmalarla yurt dışına da ihracat yapılmaktadır. 800.000 m² alan üzerine kurulması planlanan Organize sanayi bölgesi; İlçenin ticari ve ekonomik faaliyetlerinde canlılık kazandırılacağı düşünülmektedir (Midyat Belediyesi, 2019).

3.2.1.1.2.3. El sanatları

Midyat ve el sanatları tarihle yoğrulmuş, düşünülmüş, tasarlanmış ve sanat eseri olarak sergilenmiş el emeği ile üstün bir emekle marka olarak insanlığa bir armağandır. Midyat'ta el sanatları olarak; taş işlemeciliği, telkâri sanatı, Midyat el nakışı, semercilik sanatından bahsedilebilir (Midyat Belediyesi, 2019).

Midyat taş işlemeciliğinde işlenen kalker taşı (katori) sarımsı bir şekli vardır. Katori taşının en önemli yapısı rahatlıkla ustasının el emeğiyle işleme olanağı verme imkanı sağlamasından gelmektedir. Midyat ilçesinde eskiden Ermeni ve Süryani ustalarının sanatı diye bilinen taş işleme sanatı günümüzde Müslüman ve Araplar tarafından öğrenilmiştir (Noyan, 2008). Midyat (katori) taşı, iç piyasa talebi olduğu kadar dış piyasa talebi de söz konusudur. Midyat ihtiyaç talebini karşılamaktadır (İş, 2006).

Midyat ilçesinde kilim dokuma, gümüş ve taş işleme sanatı ve sabun üretim faaliyeti yapan atölye şeklinde işletmeler mevcuttur. Az da olsa işgücüne istihdam sağlamanın yanında bu atölyeler ilçe ekonomisini canlı tutmaktadır. Son yıllarda ilçeye yönelik turistik gezilerin artmasına bağlı olarak geleneksel el sanatları atölye tipi işletmeler şeklinde hizmet sağlamaktadırlar (Midyat Belediyesi, 2019)

İnsanın hayatını kolaylaştırmak amacı ile insanoğlunun yaptığı araç ve gereçler, zaman içinde süs eşyası üretimi ve yaşamın her alanında ihtiyaç duyulan farklı şekillerde ürünler de yapılmıştır. Bu ürünler farklı aşamalardan geçerek bugüne gelmiştir.

3.2.2.2. Midyat'ta telkari sanatının geçmişi

Osmanlı döneminin 17. yüzyıl sonu ile 20. yüzyılın başında hem kötü ekonomik koşullar hem de savaşlar nedeniyle kaybolma seviyesine gelen telkâri işçilik sanatı için en önemli yer Midyat ilçesi olmuştur. Midyat ilçesi ile özdeşleşen telkâri sanatı daha çok Süryaniler tarafında icra edilmektedir. 1960 yıllarından sonra Midyat ve civarlarında telkâri mesleği ile uğraşan Müslüman telkâri ustaları yetişmiştir (Akengin, Büyükyazıcı, Demir, 2021, s. 756).

Geleneksel mesleklerin bir yerin kimlik kazanmasında çok önemli bir etkisi vardır. Taşın ve gümüşün sanat haline geldiği kadim bir yer olan Midyat ilçesinin tarihinde birçok toplum yaşamış ve zengin kültür yapısına örnek yaşamın temsilcisi olmuştur. Şu anda Müslümanlar, Süryaniler ve Yezidiler bir arada yaşam sürmektedirler. Bu coğrafyada gayrimüslim toplumlar geleneksel meslekler ile ilgilenmiş önemli ustalar yetişmiştir. Bu geleneksel mesleklerin başında gümüş işlemeciliği telkâri sanatı gelmektedir (Ertuğrul Kamiloğlu, 2009: 39).

Midyat son yıllarda yerli ve yabancı turistler için cazip hale gelmiş ve turistlerin akın akın geldiği bir yer halini almıştır. Kadim bir yer olan Midyat'ın içinde yer alan Gümüşçüler Çarşısı, hem tarihi açıdan eski bir mimari özelliği ile zengin bir kültürel ve canlı bir ticaret merkezi konumundadır. Midyat, kendisine özel geleneksel motiflerin ağırlıkta olduğu ve el işçiliğinin yanında döküm işçiliği ile yapılan telkâri ürünlerle kendi geleneğini devam ettirme mücadelesinin sürdürüldüğü önemli kültürel mekânlardan biridir.

Midyat'ta üretilen telkari ürünler gümüş ve altından olmak üzere iki çeşittir (Ek 3). “Genel olarak takılar (küpe, yüzük, kolye, gerdanlık, bileklik, bilezik, toka, halhal, broş, hızma vb.), kişisel kullanım (tarak, ayna, çanta, kitap ayıracı, kalem, isimlik vb.), süs (vazo, kalemlik, şekerlik, mücevher kutusu, çerçeve, çeşitli minyatür araçlar, minyatür oyuncaklar vb.) ve dekoratif ürünlerdir. Gümüşten üretilen ürünleri 950 ayar olup üzerinde “MT-950” damgası bulunur. Altından üretilen ürünler ise farklı ayarlarda olup “MT-(Ayar numarası)” damgası bulunmaktadır” (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022).

Midyat telkarisi 2021 yılında “Midyat Belediyesi, Milli Eğitim Müdürlüğü, Midyat Esnaf ve Sanatkar Odası ve Artuklu Üniversitesi Midyat Meslek Yüksekokulu’nun destekleri ile yapılan başvuruya Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından coğrafi işaret belgesiyle tescillenmiştir (Anadolu Ajansı, 2021).

Günümüzde Midyat telkari sanatı tehlike altındadır. Çin, Endonezya ve Hindistan gibi ülkelerden gelen gümüş takı ve ürün yelpazesi düşük ayarlı döküm ürünler “Midyat üretimli” adı altında pazarlanmaktadır. Midyat telkari ve çalışanları için bugün büyük bir sorun olarak görünen durum ise söz konusu taklit, döküm ve imitasyon ürünlerin “Gümüşçüler Çarşısında” Midyat telkarisi markası olarak satılmalarıdır. Dahası Beypazarı ilçesinden getirilen telkâri takı çeşitleri ve İstanbul ilinden gelen seri üretim fabrikasyon gümüş ürünler de Midyat telkârisi diye Midyat ilçesinde satılmaktadır (Aypek, Demir 2021 s. 6).

Geleneksel el işçiliği ile yapılan Midyat telkârisinin karşı karşıya kaldığı bu tehditler karşısında tüm telkâri ve kuyumculuk sektör çalışanları özellikle telkari ustaları zor durumda kalmışlardır. Geleneksel yöntem ile üretilen telkâri ürünlerini diğer ürünlerden ayıran özellikleri; özgün olması, geleneksel üretilmesi ve kişiye has durumudur. Seri üretim yani teknolojiye dönüşme safhasına geçilmesi, sorunların büyüğüdür (Aypek, Demir 2021 s. 6). Bu durum telkari ustalarının yavaş yavaş piyasadan çekilmelerine ve geleneksel olarak üretilen el yapımı telkarinin yok olma tehlikesine yol açmaktadır.

Mardin ustalarına ilişkin elde edilen bilgiler doğrultusunda takı tasarımı gümüş işlemeciliği sanatını icra eden ustaların bir kısmının İstanbul’a bir kısmının ise başka ülkelere göç ettiği ve göç etikleri yerlerde bu sanata ilişkin mesleklerini icra ettikleri söylenebilir. Göç etme nedenlerinin ekonomik sorunlar, terör ve Süryani olan sanatkarların çocuklarını kendi inançları gereği evlendirmek için başka şehirlere göç etmeleri gibi nedenlerden kaynaklı olduğu belirtilmektedir (Saraçoğlu, 2008).

Mardin’de telkâri işlemeciliğinin kaybolmaması ve geliştirilmesi için birçok çalışma yapılmış, projeler hayata geçirilmiştir. Söz konusu çalışmalar ve projelerin yanı sıra telkari sanatı eğitimle ve halk eğitim müdürlüklerinde açılan kurslarla da desteklenmeye çalışılmaktadır. Son zamanlarda bu sanat akademik camiada da rağbet görmüştür. Şu anda Mardin Artuklu Üniversitesi bünyesinde açılan Midyat Sanat Ve Tasarım Fakültesi ile Midyat Meslek Yüksekokulu bünyesinde açılan TTKB (Telkâri

uygulama atölyesi veya Takı Tasarımı ve Kuyumculuk Bölümü) tarafından konuya ilişkin araştırma ve eğitim çalışmaları devam etmektedir (Ercan, 2018, s. 46). Telkari sanatının yaşatılması için çeşitli projeler hazırlanmaktadır.

Telkari sanatının yok olmaması ve gelişmesi amacına ilişkin projeler şöyledir;

Telkari sanatının da desteklendiği önemli projelerden biri yürütücülüğünü Midyat Kaymakamlığı'nın yaptığı ve Artuklu Üniversitesi'nin de ortaklık yaptığı 2018 yılında hayata geçirilen “Midyat Telkari Tasarım ve İnovasyon Projesi”dir. Proje Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) tarafından desteklenmiş ve 2022 yılında tamamlanmıştır. Toplamda on beş kişinin istihdam edildiği Proje kapsamında kurulan Tasarım ve İnovasyon Atölyesi'nin şu anda yedi çalışanı bulunmaktadır (Ek 4). Midyat Telkari Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde'de öğrencilere telkari mesleğine ilişkin eğitim verilmektedir. Projenin amaçları “geleneksel bir ürün olan telkârinin korunması, geliştirilmesi ve geleceğe taşınması, telkârinin teknoloji desteği ile tasarımının güçlendirilmesi, marka ve ekonomik değerinin arttırılması, dezavantajlı kesimlerin, kadınların ve gençlerin uygulama merkezinde istihdam edilmesi ve böylece işsizliğin azaltılması, bölgede takı alanında sanat eğitimi alan öğrencilerin tam donanımlı bir atölyede, teknolojik imkanlar ile eğitimlerine destek olarak inovasyon ve süreç yönetimine hâkim olarak, kuyumculuk sektöründe staj imkanlarına sahip olmalarını sağlamak, geleneksel yollarla öğretilen sanatı çağdaş eğitim sistemine dahil etmek, telkârî tasarım ve uygulama merkezini, ulusal-uluslararası sanatçı ve akademisyenler için buluşma noktası haline getirmek, yöresel bir ürün olan telkârinin rekabetçi yönünün arttırılması ile bölgeler arasındaki dengenin sağlanmasına destek vermek, merkezi ziyaret eden turistlere, telkârinin nasıl yapıldığını ve süreçlerini göstererek onlara bu sanatı hissetme deneyimi yaşatmak” şeklindedir (Artuklu Üniversitesi, 2022).

“Mardin’de genel olarak yöresel ürünlerin ve değer ihtiva eden yerel ürünlerin turizm sektörüne yönelik olmak üzere üretilip sunulması daha çok yöneticilerin yönlendirmesiyle halk eğitim merkezleri, ÇATOM ve sivil toplum örgütlerinin çabalarıyla yürütülmüş” “Mardin Tasarım ve İnovasyon Merkezi Projesi” tamamlanarak hayata geçirilmiştir. Başvuru sahibi Artuklu Belediyesi'nin olduğu Proje “Güdümlü Proje Desteği” olarak DİKA tarafından desteklenen projelerden birisidir. 1.775.000 TL bütçesi olan Projenin bütçesinin %90'nı DİKA tarafından

karşılanmıştır. Projenin ortağı Artuklu Üniversitesi’dir. Mardin Tasarım ve İnovasyon Merkezi için “200 yıllık anıtsal bir bina restore edilerek oluşturulacak tasarım ve inovasyon atölyeleri ile dokuma, cam, keçe ve takı gibi dört alanda üretim yapılacaktır”. Proje ile unutulmaya yüz tutmuş mesleklerin tekrar canlandırılması amaçlanmaktadır. Telkari sanatı da bunlar arasında yer almaktadır (DİKA, 2022).

Midyat Kaymakamlığı tarafından 2018 yılında SODES (Sosyal Destek Programı) kapsamında yürütülen “Altın Bilezik Projesi” ile Midyatlı kadınlara yönelik telkari eğitimleri verilmiştir. Kalkınma Bakanlığı tarafından finanse edilen Proje on iki ay sürmüş, 20 kadın, gümüş işlemeye ilişkin eğitimleri alarak meslek sahibi olmuştur (İHA, 2018).

Bugün Mardin’in en önemli turistik hediyelik eşya ürünlerinden biri sayılan telkari büyük oranda bölge dışından ve fabrikasyon şeklinde gelmektedir. Bu ürünlerin yerel ekonomiye sağladığı katkıyı düşürmesine ve gelecekte köklü bir geçmişten yerel olan bu ürünün tamamen özgünlüğünü kaybetmesine yol açacak mahiyettedir. Telkari örneğinde olduğu gibi yerelde üretilen ve satılan birçok ürünün özgün tasarım ve inovasyon ile sadece yerelde değil elektronik satış kanalları ile bütün dünyada önemli bir talep ile karşılanacağı bunun gibi birçok örnek çalışmada deneyimlenmiştir. Tarihi Mardin’de atıl ve kullanılmayan eski taş bir yapının modernize edilmek suretiyle bir tasarım-inovasyon merkezine dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Bu yöresel ürünlerin katma değerini artırmakla kalmayıp, yerel inisiyatife vizyon kazandırması, Tarihi Mardin’in Yayalaştırılması projesine de katkı sağlayacaktır. Artuklu Kaymakamlığı ve Mardin Müzesi iş birliğiyle ve ilgili paydaşların katılımıyla yürütülecek projeye 2 milyon TL güdümlü proje desteği sağlanacaktır (DİKA, 2022). Telkari sanatının kaybolmaması için “Mardin Olgunlaşma Enstitüsü başta olmak üzere halk eğitimi merkezleri, Artuklu Üniversitesi Midyat Meslek Yüksekokulu Kuyumculuk ve Takı Tasarım Bölümü, Artuklu Belediyesi ve Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) iş birliğiyle açılan Mardin Tasarım ve İnovasyon Merkezinde” çok sayıda proje üretilmektedir (Anadolu Ajansı, 2022).

Bölgenin kalkınması bölge insanına iş imkanları yaratmak amacıyla gerçekleştirilen ve günümüzde de bu alanlarda devam eden projeler bulunmaktadır. “Mardin’de Telkari işçiliğinin Geliştirilmesi” adlı proje, Avrupa Birliği Delegasyonu ve GAP tarafından desteklenmiş ve Türkiye Sakatlar Derneği Mardin Şubesi yürütücüsü

olduğu proje Mardin kuyumculuk ve takı tasarımı gümüş işlemeciliğine önemli katkıları olmuştur. Projenin amacı Mardin Sakatlar Derneği'ne atölye açmak olup asıl hedef ise bu atölyede bedensel engelli kişilerin yirmi kişilik gruplar şeklinde toplamda kırk bedensel engelli kişiye kuyumculuk ve takı tasarımı gümüş işlemeciliği sanatını öğretmedir. Projenin bir başka önemli unsuru ise Mardin mimarisine uygun ve uyumlu faaliyetler gerçekleştirerek çalışmalarda, projeye dahil etmek üzere tasarımcılara düşen görev tasarım alanlarında Mardin'in kendine özgü mimari dokusunun telkârî gümüş işlemeciliğine yansımalarının gerçekleştirilmesidir. Projenin bölgedeki diğer ustaların ürünlerinden ayırt edici özelliği işçilik değil, asıl farkın tasarımda olduğu görülmüştür (Ertuğrul Kamiloğlu, 2009).

Mardin'deki takı sanatı telkârî gümüş işlemeciliği; Mardin merkez ve Midyat ilçesinde faaliyette olan atölyeler ile mağazalar, Mardin Halk Eğitim Merkezi ve Mardin Sakatlar Derneği pazarlamacılarından oluşmaktadır (Ertuğrul Kamiloğlu, 2009).

Hayatboyu Öğrenme Müdürlüğü tarafından el sanatları sınıfında yer alan telkârî sanatı konusunda eğitim almak isteyenlere 120 saatlik eğitimi aldıktan sonra ISCO 08:7313 meslek kodu ve TR00202468 yeterlilik kodu ile “Telkârî Kurs Bitirme Sertifikası” verilmektedir. Telkârî Kurs Bitirme Belgesi, altın veya gümüş telleri eğip bükerek çeşitli desen ve motifler elde edebilme, zemin üzerine veya montör içine kaynak ile birleştirebilme ile ilgili bilgi ve becerileri kapsamaktadır. Eğitimi başarı ile tamamlayan kursiyer 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununun 35. maddesi ile MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği 63/a maddesi hükümlerine göre hazırlanan 02/10/2017 tarihli ve 1557502 resmi sayılı Önceki Öğrenmelerin Tanınması ve Denklik Yönergesi kapsamında Meslekî Eğitim Merkezlerinde gerçekleştirilecek kalfalık veya ustalık beceri sınavlarına katılabilir”. Bu yeterliliğe sahip kişinin aşağıdaki yeterliliklere sahip olacağı beklenmektedir (<https://tyc.gov.tr/yeterlilik/telkârî-kurs-bitirme-belgesi-TR00202468.html>).

- “Sosyal hayatta sağlıklı ve etkili iletişim kurar.
- İş hayatında sağlıklı ve etkili iletişim kurar.
- Türkçeyi doğru konuşur.
- Mesleği ile ilgili gelişmeleri takip eder ve kendini kişisel olarak sürekli geliştirir.
- İşletme, pazarlama, reklam, satış, iş hukuku, kariyer gelişimi ve iş kurma becerileri kazanır.

- Çevreye karşı duyarlı olur ve çevreyi koruma önlemleri hakkında bilgi sahibi olur.
- Meslek etiği gereklerine sahip olur.
- İş ile ilgili plan, program ve iş organizasyonu yapar.
- İş sağlığı mevzuatına öğrenir ve iş güvenliği önlemlerini alır.
- Alaşım metali ve kimyasalları belirler.
- Alaşım metallerini eriterek tel ve levha hazırlar.
- Takı parçalarını kaynak yaparak birleştirir.
- Telkari tekniği ile takı yapar.
- Sipariş formu hazırlar ve ürünü teslim eder”

4. MARDİN/MİDYAT TELKÂRİ ÇALIŞANLARININ ÇALIŞMA HAYATINDA YAŞADIKLARI SORUNLAR

4.1. Araştırmanın Metodolojisi

4.1.1. Araştırmanın problemi

Günümüzde teknolojinin geliştiği ve geldiği bu seviyeye, üretim yerine var olan her şeyi hızlı bir şekilde tüketim çabası; telkâri mesleğinde de değişimin yolunu açmıştır. Sabır gerektiren meslek olan telkâriye gençlerin ilgi duymaması, artık yeni ustaların yetişmemesi bu mesleğin yok olmaya yüz tutmuş meslekler arasında yer alması bu anlamda en büyük ve önemsenmesi gereken sorunlardandır. Midyat'ta geleneksel olarak telkari yapan atölye sayısının 20 civarı olduğu tahmin edilmektedir. Bu alandaki usta sayısının her geçen zaman azaldığı Süryani telkâri ustasının 40'ı bulmadığı, Müslüman telkâri ustasının ise çok daha az olduğu söylenebilir. Bu sayılara gümüş ürünler satan Midyat gümüşçü esnafı katılmamıştır.

Midyat'ta günümüzde tanınan önemli ustalar olmaları hasebiyle telkâri ustaları Suphi Hindiye'li, Suphi Hindiye'li'nin öğrencisi olan Mehmet Zeki Tatlıdere, Mardin'de düzenlenen ahilik haftasında 2019 yılında yılın ahisi seçilen Simon Ünsal, Murat Aslan, Corc Tavşan, İbrahim Cihan ve Metin Ezilmez telkâri sanatını günümüze taşımış, sanatlarının her safhasını sabırla uygulamışlardır. Telkârinin her safhası zamana dayanmakta, sabırlı olmaya ihtiyaç duymaktadır. En önemlisi, ustanın bu sanatın sürekliliği için çıraklara öğretim ve yeni ustalar yetiştirme çabası göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bütün bu çabalara rağmen etkin rol gösteren telkâri ustaları günümüzde azalma göstermiş ve telkâri mesleği yok olmaya yüz tutmuş meslekler arasında yer almıştır.

Araştırmanın genel amacı; yukarıda belirttiğimiz şekliyle “kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerden olan telkari çalışanlarının sorunlarını ortaya koymak ve bu sanatın kaybolma nedenlerini ortaya koyarak çözüm yolları üretmektir”. Bu amaca yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilecek somut verilerin literatüre katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Araştırmanın iki adet alt amacı bulunmaktadır;

Birinci alt amaç, Midyat'ta telkâri de çalışanların çalışma koşullarını ve sorunlarını tespit etmektir.

İkinci alt amaç, Midyat'ta telkâri de çalışan usta, çırak, kalfa vb. sayısı azalmasının nedenini tespit edilmesidir.

4.1.2. Araştırmanın temel soruları

“Midyat'ta telkari sanatının yok olmaya başlayan meslekler arasında mıdır? Bunu önlemek için neler yapılabilir? Telkari çalışanlarının mevcut sorunlarının neler olduğu” sorularına yanıt aranmaktadır. Temel soruları cevaplayabilmek için 8 alt soru üretilmiştir. 8 alt sorunun bileşenleri aşağıda parantez içinde verilmiştir.

1. Telkari çalışanları bu mesleği neden seçer? (Mesleki hizmet süreleri, daha önce çalıştıkları sektörler, mesleği seçme nedenleri)
2. Telkari çalışanlarının hangi vasıflara sahip olmaları gerekmektedir?
3. Telkari sektöründe çalışma koşulları nelerdir? (İşi edinme yolları, mesleki ilerleme, günlük çalışma süreleri, çalışan sayısı, ücretler, çalışanların geçinme durumu)
4. Telkari çalışanlarının mesleki eğitim imkânı bulunmakta mıdır? (Mesleki eğitim durumu, mesleki yeterlilik belgesine sahip olma durumu)
5. Telkari işçiliğinde cinsiyet ayrımcılığı yapılıyor mu? (Sektörde kadın çalışmasına ilişkin görüşler, meslekte kadın çalışmasına ilişkin çevrenin bakış açısı ve kadın çalışanın iş evle ilgili sorumluluklarını yerine getirme durumu nelerdir?)
6. Telkari çalışanlarının sorunları nelerdir? (meslekte yaşanan sorunlar, geçinme durumu, ücretler vb, işte yaşanan sorunlar, şu anda işyerinde yaşanan sorunlar, fazla mesai çalışma durumu, fazla mesai ücret alma durumu, iş kazaları, meslek hastalıkları, mobinge maruz kalma durumu, yasal haklar, sendikal haklar vb.).
7. Telkari mesleğine ilişkin sorunlar nelerdir? (Telkari işinde yaşanan sorunlar Covid-19 döneminde yaşanan sorunlar nelerdir?)
8. Telkari mesleği yok olmakta mıdır? (Devlet sizce telkâri mesleğini destekliyor mu, telkâri mesleğine ilişkin projelerden haberiniz var mı? Çin mallarına ilişkin alınması gereken tedbirler, mesleğin yok olmaması için alınması gereken önlemler)

4.1.3. Çalışmanın yöntemi

Çalışmamızda nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Özel bir grup olan telkâri çalışanlarının sorunları ve bu mesleği devam ettirmelerindeki motivasyon kaynaklarının aranması amaçlanmıştır. Böylelikle sanatın yok olmaması için yapılması gerekenler değerlendirilmiştir.

Midyat'ta mesleğini devam ettiren çalışanların azlığı nedeniyle bu mesleğin üreticisi ve satıcısı olan telkâri çalışanları örneklem içerisinde yer almıştır. Bu çalışmada, evren "Mardin ilinin Midyat ilçesinde yaşayan ve mesleklerini sürdüren telkâri kalfa, usta ve satıcıları" olarak belirlenmiştir. Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Kararı ile saha çalışması için gerekli olan etik kurul izni alınmıştır. İzin kapsamında geleneksel Midyat telkâri üretimi faaliyetinde bulunan telkari atölyelerinde çalışanlardan da izin alındıktan sonra toplamda 26 çalışan örneklem grubuna dâhil edilerek "yarı-yapılandırılmış görüşme formu"ndaki sorular sorularak veriler toplanmıştır. Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sosyo-demografik bilgiler, ikinci bölümde mesleki bilgiler, son bölümde ise çalışma koşullarının tespitine yönelik sorular yer almıştır.

Görüşmeler katılımcılarla 2022 yılının Mayıs-Haziran döneminde yüz yüze yapılmıştır. Veriler yazılı ve ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan veriler bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen verilerin çıktıları alınıp, katılımcı teyidi alınması amacıyla katılımcılara sunularak katılımcı teyidi sağlanmıştır.

4.2. Bulgular

4.2.1. Katılımcıları tanıttıcı bulgular

Bu başlık altında araştırma kapsamında değerlendirmesi yapılan; yok olmaya yüz tutmuş geleneksel telkari mesleğinde çalışanlara ait tanıttıcı bulgulara yer verilmiştir. Bu alanda değerlendirmeye alınan veriler, çalışanların yaş ve cinsiyet dağılımı, medeni durum, öğrenim durumu ve çalışma durumlarının yanında sosyal güvenceleri olacaktır.

Araştırma kapsamında telkari mesleğinde çalışan 26 kişi ile yüz yüze görüşme yapılmış olup; bu kişilerin 23'ü erkek, 3'ü ise kadın çalışandır.

Tablo 4.1. Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	18 - 24 Yaş Arası	25 - 34 Yaş Arası	35 - 49 Yaş Arası	50-64 Yaş Arası	65+ Yaş ve Üstü	%
Kadın	-	1	2	-	-	11,54
Erkek	6	4	11	2	-	88,46
Toplam	6	5	13	2	-	100

Katılımcıların %88,46'sını erkekler, %11,54'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Tablo 1'de katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımı verilmiştir. Yaşı en küçük katılımcı 20 yaşında erkek olup, yaşı en büyük olan katılımcı da 60 yaşında erkektir. 3 kadın katılımcının yaş ortalaması 33 iken; 23 erkek katılımcının yaş ortalaması ise 36'dır. Katılımcıların genel yaş ortalaması ise 35,87 olarak tespit edilmiştir.

Yaş dağılımları incelendiğinde ise %50'sinin 35-49 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların geneli incelendiğinde yaş aralığının 13 katılımcı ile "35-49 yaş" grubunda yoğunlaştıkları görülmektedir. Üç kadın katılımcıdan birisi "25-34 yaş" aralığında iken; ikisi ise "35-49" yaş aralığında bulunmaktadır. Erkek katılımcıların on biri "35-49" yaş grubunda yer almaktadır. Sırası ile 6 katılımcı "18-24", 4 katılımcı "25-34", 2 katılımcı ise "50-64" yaş grubundadır.

Tablo 4.2. Katılımcıların medeni durumu

Cinsiyet	Bekâr	Evli	Toplam
Kadın	2	1	3
Erkek	11	12	23
%	50	50	100

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde yarısının evli, diğer yarısının ise bekar olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3. Katılımcıların öğrenim durumu

Seçenekler	%
İlköğretim	11,5
Ortaokul	3,8
Lise	34,6
Önlisans	27,1
Lisans	11,5
Yüksek lisans	11,5
Toplam	100

Katılımcıların öğrenim durumlarına bakıldığında çoğunluğunu lise ve üzeri eğitim alanların oluşturduğu görülmektedir. Keza %34,6'sının lise mezunu, % 27,1'inin ön lisans mezunu, %11,5'inin lisans mezunu, %11,5'inin de yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

4.2.2. Diğer bulgular

4.2.2.1. Telkari mesleğinin seçimi

4.2.2.1.1. Mesleki hizmet süreleri

Bu mesleğin içerisinde olup en az hizmet yılı olan katılımcı 3 yıldır çalışan erkek katılımcı olup, en fazla hizmet yılı olan ise 40 yıldır bu meslekte çalışan erkek katılımcıdır. Katılımcıların çoğunluğu (%42) 6-10 yıldır bu meslekte çalışmaktadırlar.

Tablo 4.4. Katılımcıların mesleki hizmet süreleri

Seçenekler	%
1-5 yıl	11,5
6-10 yıl	42,4
11-15 yıl	3,8
16-20 yıl	15,4
21-25 yıl	11,5
26-40 yıl	15,4

Bu mesleğin hizmet sürelerine ilişkin ifadeler şu şekildedir:

Şöyle söyleyeyim okul okuyordum. Boş vakitlerimde ta ortaokul dönemlerimden beri yaklaşık bir 20 yıl hizmetim oldu. Boş zamanımda atölyeye gelip ağabeylerime yardım ediyordum. Bir 20 yıl oldu. Bu işin içerisindeyim (K15).

Baba mesleği olduğu için bir 40 yıl bu işin içerisindeyim diyebilirim (K17).

Yaklaşık 10 yıldır bu işin içindeyim (K6).

Bu mesleği aşağı yukarı 26-27 yıldır yapıyorum (K8).

5 yıldır bu işin içerisindeyim (K14).

4.2.2.1.2. Katılımcıların daha önce çalıştıkları sektörler

Katılımcıların daha önce çalıştıkları sektörler incelendiğinde %82'sinin telkâri mesleğinden başka bir işte çalışmadığı görülmektedir. %4,5'i daha önce tekstil sektöründe, %4,5'i sağlık sektöründe, %4,5'i kamuda, %4,5'i ise aşçı olarak çalıştığını belirtmiştir.

Tablo 4.5. Katılımcıların daha önce çalıştıkları sektörler

Çalışanların daha önce çalıştıkları sektör durumu	%
Sadece kuyumculuk ve takı sektöründe çalışanlar	82
Tekstil sektörü	4,5
Sağlık sektörü	4,5
Kamu memuru	4,5
Aşçılık	4,5
Toplam	100

Katılımcıların daha önce çalıştıkları sektörler ile ilgili ifadeleri şöyledir:

Hayır daha önce başka sektörde çalışmadım (K1).

Daha önce hiçbir sektörde çalışmadım (K2).

Daha önce konfeksiyonda çalıştım, terzilik yaptım ve aşçılık yaptım (K5).

Sadece bu işle meşgul oldum (K5).

Milli eğitim bakanlığında çalıştım (K16).

Bu meslekten başka herhangi bir sektörde çalışmadım (K16).

Bu işin dışından başka bir işte çalışmadım (K23).

4.2.2.1.3. Telkari çalışanlarının telkâri mesleğini seçme nedenleri

Katılımcıların %31'i mesleği sevdikleri için, %21'i ise merak ettikleri için bu mesleği seçtiklerini söylemişlerdir. Diğer katılımcıların %13,6'sı konuya ilişkin mesleki eğitim aldıkları için, %6,8'i mesleğe ilişkin becerisi olduğunu düşündükleri için, %6,8'i baba mesleği olduğu için bu mesleği seçtiklerini söylemişlerdir. Mesleği meraktan, zorunluluktan, arkadaşım aracılık ettiği için ve rastgele seçim diyenlerin oranı ayrı ayrı %3,5'tir.

Tablo 4.6. Katılımcıların mesleği seçme nedenleri

Mesleği seçme nedeni	%
Mesleği merak ettiğim için	3,5
Mesleği sevdiğim için	31
Mesleği ilgimi çektiği için	21
Meslekte becerim olduğu için	6,8
Mesleki eğitim aldığım için	13,6
Mesleğe zorunluluktan dolayı başladım.	3,5
Meslek cazip olduğu için	6,8
Meslek baba mesleği olduğu için	6,8
Mesleğe arkadaş aracılığı ile	3,5
Mesleğe rastgele girdim.	3,5
Toplam	100

Mesleği sevdiği için seçenlerin görüşleri şu şekildedir:

İlk başta çırak olarak başladım. Mesleği severek yapıyordum ve devam ediyorum. Açıkçası ben mesleğimi çok seviyorum (K1)

Bu mesleği sevdiğim için, bu meslek bana daha yatkın geldiği için...(K12)

Takıları sevdiğim için kendimi böyle değerlendirmek istedim. (K14)

Emek isteyen bir iştir. Onun için beğenerek severek yapıyorum. (K17)

Meslek ilgimi çektiği için seçim diyenler şunları demiştir:

Bizim burada bu mesleğe yönelik baya bir imkanlar var. İlgimi çekti. (K2)

Üniversitede bu bölümü görünce daha çok ilgimi çekti şu anda bu işi yapıyorum ve ustasıyım (K3).

Meslekte becerim olduğu için seçtim diyenler şunları demiştir:

Ben lise hayatımda bu bölüme girdim. İlk aylarda kendimi denedim baktım el yatkınlığım güzel, yerinde bende bu mesleği devam ettirmek istedim. (K3)

Bu işte el becerimin olduğu ve el becerilerime güveniyorum (K22)

Mesleki eğitim aldığım için bu mesleği seçtim diyenler şunları demiştir:

Ben lise hayatımda bu bölüme girdim (K3)

Kendi isteğimle daha çok, okulunu da okudum (K6)

Aldığım eğitim bu yönde bu işi çok seviyorum (K22)

Lisans ve yüksek lisans alanımla olduğu için (K23)

Mesleği zorunluluktan dolayı seçtim diyenler şunları demiştir:

Babam vefat etti. Bir Süryani ustamız vardı. Kuyumcuydu gel yanıma çalış dedi öyle çalıştım. O şekilde seçme gibi sebebim yok aslında (K13).

Bulunduğumuz bölgede bu iş yaygındı. O zamanlar baya iyiydi (K7)

Mesleği cazip olduğu için seçenlerin görüşleri şu şekildedir:

Çocukken okul okuyorduk, okuldan bir şey kazanmayız diye çırak olarak gümüş bölümünde çalışmaya başladım ve şu anda 26 yıldır bu işi yapıyorum (K8).

Baba mesleği olduğu için seçenlerin görüşleri şu şekildedir:

Baba mesleği olduğu için (K17).

Babadan gelen bir meslek, bu işin içinde hep oldum (K18).

Mesleği arkadaşları seçtiği için seçen de vardı.

Arkadaşlarımdan dolayı, benim mahallemde bir iki arkadaş bu işi yapıyorlardı. Ara sıra yanlarına gidiyordum ve bende uğraştım ve bu işi öğrendim (K4).

Mesleği rastgele seçen katılımcı şöyle demiştir:

Nasibimiz böyleydi. Bu işe başladım (K16).

Mesleği merak edip seçtiğini söyleyen katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Buradaki ustalarımı gördüm. Bende bir merak oluştu. Tel çekimi olsun veya ateşle yaptıkları ürünler olsun... Bende bir merak uyandırdığı için bu işe zevkle başladım (K9).

4.2.2.2 Telkari çalışanlarının sahip olmaları gereken vasıflar

Katılımcılara bu meslekte çalışanların sahip olması gereken vasıflar sorulduğunda; çoğunluk olan %29,5'i meslekte sabırlı olmak cevabını vermiştir. %24'ü meslekte el becerisi olması gerektiğini, %14,5'i meslekte göz ustalığı olması gerektiğini, %9,5'i mesleğin severek yapılması gerektiğini, %6'sı bu mesleğe girmek için istekli ve azimli olunması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu meslekte mesleki bilginin olması gerektiğini,

meslekte yetenek olması gerektiğini söyleyenlerin ayrı ayrı oranı %4,5'tir. Katılımcıların %3'ü ise bu mesleğe küçük yaşta başlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4.7. Meslekte çalışanların sahip olmaları gereken vasıflar

Vasıflar	%
Meslekte sabırlı olmak	29,5
Meslekte el becerisi	24
Meslekte göz ustalığı	14,5
Mesleği severek yapmak	9,5
Bu meslekte istekli ve azimli olmak	6
Bu meslekte mesleki bilgi gerekliliği	4,5
Bu meslekte mesleki yetenek olması	4,5
Bu mesleğe küçük yaşta başlanması	3
İnsan iradesini ortaya koyma	1,5
Bu meslekte ellerde titreme olmaması	1,5
Bu meslekte işe odaklanma	1,5
Toplam	100

Meslekte sabırlı olunması gerektiğini düşünenlerin görüşleri şu şekildedir:

Bu meslek kesinlikle ilk önce çok sabırlı olmayı gerektiriyor (K1).

Yani bu işte sabırlı olmak lazım bir kere, hem de çok...(K6).

Bu meslekte biraz sabırlı olmak lazım (K7).

Sabırlı insan bu sanatı, her defasında iyi yapabiliyor (K9).

Bu sektör ile uğraşan kişiler öncelikle sabırlı olmaları gerekiyor (K14).

Bu işte çalışanların öncelikle sabırlı olması gerekiyor, kesinlikle sabırlı olmayan birisi bu işi yapamaz (K17).

Bu mesleği yapabilmesi için başta sabırlı olması gerekiyor. Sabırlı olmayan kimse bu işi yapamaz. Çünkü bu iş çok sabır isteyen bir iş ve gönüllü olarak yapılması gereken bir iştir (K19).

Evet şöyle söyleyeyim; genellikle sabırlı olmak gerekiyor (K20).

Bu işi sabırla, severek yapması lazım ki; farklı tasarımlara ulaşabilsin (K22).

Meslekte el becerisi olması gerektiğini düşünenlerin görüşleri şu şekildedir:

El becerisini iyi olması lazım diyeyim size...(K2).

El becerisinin iyi olması şart...(K4).

Elin işe yatkın olacak...(K12).

Küçük yaşta bu işe başlanması gerekiyor ki; el alışkanlığı oluşsun (K13).

Öncelikle şöyle söyleyeyim; eğer atölye bölümünde çalışıyorsanız, el yatkınlığınız ve daha çok küçükken, çocuk yaşta başlanması gerekir ki el yatkınlığı oluşsun. Küçük yaşta başlamak çok çok önemli...(K15).

El becerileri yatkın olması lazım (K17).

El becerileri olması gerekiyor (K20).

Birincisi el becerisine sahip olması lazım (K22).

Meslekte göz ustalığı olması gerektiğini düşünenlerin görüşleri şu şekildedir:

Göz ustalığı bu sanatta çok çok önemlidir (K1).

Bence gözü iyi görmesi gerekiyor (K3).

El becerisi olan, gözleri iyi gören, sabırlı insanlar bu sanatı bir daha iyi yapıyor (K9).

Sabırlı ve gözleri iyi görebilen ve bu sanatı icra edebilir (K10).

Bu mesleğe hevesli olması ve gözleri iyi görmesi gerekiyor (K11).

Mesleği severek yapılması gerektiği için seçenlerin görüşleri şu şekildedir:

El becerisinin olması, işinde sabırlı olması ve işini severek yapması gerekir (K22).

Bu mesleğe hevesli olması gerekir, sevmesi gerekir (K22).

İlk başta işini severek yapacak (K22).

Kim bu işi yapabilir, ben bu işi seven kişi bu işi yapar. Her seven kişi yapar (K22).

Evet şöyle söyleyeyim; gerçekten bu işi severek yapılması gerektiğini düşünüyorum. Yoksa bu işi yapamazlar diye düşünüyorum (K22).

Bu işi sabırla severek yapması lazım ki farklı tasarımlara ulaşabilsin (K22).

Bu meslekte istekli ve azimli olunması gerektiğini düşünenlerin görüşleri şu şekildedir:

Bu meslekte istekli, sabırlı ve azimli olması lazım (K18).

Bu sektörde çalışan kişiler mesela bazen gümüş yapıldığı zaman eriyor, demesin yapamam artık ne kadar insan gayret ederse daha çok şeyleri yapabileceği ve ne kadar başara bileceğini inanırsa bu kadar başarılı olabileceğini düşünüyorum (K14).

Bu meslekte mesleki bilginin olması gerektiğini düşünenlerin görüşleri şu şekildedir:

Bu işte gerekli yeterliliği, mesleki bilgiyi alması gerekir ki farklı tasarımlara ulaşabilsin (K22).

Öncelikle takı alanında lisans veya yüksek lisans düzeyinde eğitim almış olması gerekiyor (K23).

Bu meslekte mesleki yetenek olması gerekir diye düşünenlerin görüşleri şu şekildedir:

Öncelikle yetenek olması lazım yetenek olmadan hiçbir şey değişmeyecek yetenek olması lazım en önemli yetenektir (K21).

Genelde şöyle bir şey, mesela düşünüyorum, bu meslekte genelde yetenek birinci sıradadır (K5).

Bu mesleğe küçük yaşta başlanması gerekir diye düşünenlerin görüşleri şu şekildedir:

Bu sanat küçükken öğrenilir. 13-14 yaşlarında en geç, ben 17 yedi yaşında başladım. Bende geç başladım. Daha küçük yaşta iken başlanması gerekiyor ki el alışkanlığı oluşsun (K13).

Öncelikle şöyle söyleyeyim eğer atölye bölümünde çalışıyorsanız daha çok çocuk yaşta başlamak gerekir diyebilirim; çünkü el yatkınlığını kazanması için küçük yaşta başlamak çok çok önemlidir (K15).

Bu meslekte insanın iradesini ortaya koyması lazım diye düşünen katılımcının görüşü şu şekildedir:

Bu meslekte en önemli şey insanın iradesini ortaya koymasıdır (K5).

Bu meslekte ellerde titreme olmaması gerektiğini düşünen bir katılımcı:

Bu meslek beceriye bakıyor, el titremesi falan olmaması gerekiyor (K5).

Bir katılımcı da işe odaklanmanın önemini vurgulamıştır.

Bu işe odaklanmak lazım (K5).

4.2.2.3. Telkari sektörü ve çalışma koşulları

4.2.2.3.1. Telkari işine hangi vasıtayla girdiler?

Katılımcıların çoğunluğu olan %36'sı aileleri ve okul aracılığı ile işlerini bulduklarını belirtmişlerdir. %20'si tanıdıkları aracılığı, %4'ü İŞKUR ve iş ilanı ile iş sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.8. Katılımcıların işi edinme şekilleri

Seçenekler	%
İŞKUR aracılığı ile	4
Tanıdıklar aracılığı ile	20
Ailem aracılığı ile	36
Okul aracılığı ile	36
İş ilanı aracılığı ile	4
Toplam	100

Katılımcıların işi edinme durumu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Ailemden ağabeyim bu işle meşgul olduğu için ben de haliyle kendim bu işin içinde doğdum (K15).

Ben daha küçük yaştayken ilkokula gidiyordum. Babam beni gümüşçüye yolladı (K8).

Aile işi, ağabeyim bu işi yapıyordu (K20).

Bulunduğum bölgeden kaynaklı tanıdıklar aracılığıyla işimi buldum (K7).

Şöyle Midyat kaymakamlığının yaptığı bir yarışma vardı Kuyumculuk üzerine telkâri üzerine arkadaş birinci oldum ve el becerim iyi olduğu için Midyat meslek yüksekokulu atölyesine işe alındım(K4).

Bu işi yüksekokulda öğrendim. Öğrendikten sonra Midyat'a ait olduğunu öğrendim ve daha çok sevmeye başladım ve dikkatimi çekti o şekilde başladım (K14).

Bu işi ben emekli memurum. Mili eğitimden emekliyim emekli olduktan sonra bu işe girdim. Benim ticari ahlakım vardı önceden (K16).

İlk işkur aracılığıyla girdim. Ardından kendimi kanıtladım. Mesleğimde iyi olduğum anlaşıldı. Ve bu mesleğe devam ettim (K22).

Ben daha küçük yaştayken ilkokula gidiyordum. Babam beni gümüşçüye yolladı (K8).

Aile işi, ağabeyim bu işi yapıyordu (K20).

Bulunduğum bölgeden kaynaklı tanıdıklar aracılığıyla işimi buldum (K7).

4.2.2.3.2. Telkari çalışanlarının mesleki ilerleme durumu

Telkari çalışanları esasen yıllar itibariyle çıraklıktan ustabaşılığa kadar yükselebilmektedirler. Katılımcıların %42,3'ü usta, %27'si kalfa, %19,2'si ustabaşıdır. %11,5'i ise öğretim görevlisidir.

Tablo 4.9. Katılımcıların meslekte çalışma statüleri

Seçenekler	%
Kalfa	27
Usta	42,3
Usta başı	19,2
Öğretim görevlisi	11,5
Toplam	100

Meslekte çalışma statülerine ilişkin görüşler şöyledir:

3 sene çıraklık döneminden sonra 3 sene de kalfalık dönemi daha sonra da kendi işyerimi açtım ve bu şekilde devam ediyorum. Yani toplamda bu meslekte 38 yıl oldu. Bunun çıraklık, kalfalık ve yapmış olduğum askerlik dönemini çıkartırsak toplamda 30 yıldır işyerim var ve bu işi yapıyorum (K3).

Şöyle ben lise ile başladım bu mesleğe ilk önce okulda kuyumculuk bölümünü okudum. Ondan sonra burada işe başladım. Şu an burada usta olarak çalışıyorum. (K2).

Çırak olarak iki üç sene kaldım. Şimdi kalfalık dönemindeyim. Daha tam usta aşamasına gelmedim (K5).

7 yıldır bu alanda öğretim görevlisiyim (K25).

Tam işe oturmam 6-7 sene oldu ve ben şuan artık usta olarak bu işi yapıyorum (K6).

Ben 7 yıldır bu işi yapıyorum genelde ben satışını yapıyorum bu işin. Ustamız var atölyede o yapıyor ben satışını yapıyorum müşterilere yardımcı oluyorum. Kalfa diye biliriz (K7).

26 senedir bu işi yapıyorum. Şimdi bu meslekte ustabaşayım (K8).

Şu anda tezgahtar olarak bu işi yapıyorum. 20 yıl oldu hemen hemen usta öğretici olarak da bu mesleği yapmaktayım (K12).

3 senedir bu mesleği icra ediyorum kalfa olarak çalışıyorum (K21).

Şu anki konumum ustabaşıdır. Belge olarak da hepsi var. Ben 30 yılı aşkındır bu işteyim. Toplamda kendi işimde 20 yıldır yapmaktayım. Belge olayı 1997 itibaren başladı. Yaşımız küçük olduğu için o zaman ustalık belgesi vermiyorlardı. Şimdi değişti galiba mesela beraber aynı seviyede gittiğimiz ustalar bile yaşı büyük olanlar alamıyordu. Biz işi bildiğimiz halde yaşımız küçük olduğu için kalfalıkta kalıyor yaşını doldur da sonra gel, usta yaşına gelmemişsin diyorlardı. Halbuki ustalık seviyesine gelmiştik. Yaşın 22 olsun sonra o belgeyi verelim diyorlardı (K13).

Sadece yüksekokuldan belgem var. Diploma bide başarı belgeleri o şekilde. Kalfa, ustalık (K14).

Dediğim gibi işete ortaokuldan beri çıraklık bizim atölyede ondan sonra kalfa, usta şuan ustalık belgem olduğu için artık bir usta olarak çalıştığımı söyleyebilirim (K15).

Bu meslekte ustayım, usta öğretici belgem var. 22 yıldır bu işi yapıyorum (K19).

24 yıldır bu mesleği yapıyorum. Çalışma statüm ustadır. Usta olarak çalışıyorum (K20).

20 yıldır bu mesleği yapıyorum ve bu mesleğin ustasıyım (K22).

4 yıldır bu sektörde çalışıyorum. Eğitim sektöründeyim. Çalışma statüm öğretim görevlisi (K23).

8 yıldır bu alanda öğrenci yetiştiriyorum. Çalışma statüm öğretim görevlisidir (K24).

5 senedir bu meslekte çalışıyorum. Şu an statüm kalfa olarak sürdürüyorum. (K18).

4.2.2.3.3. Telkari çalışanlarının mesleki günlük çalışma durumu

Katılımcıların günlük çalışma süreleri sorulduğunda büyük çoğunluğunun günde “9-10 saat aralığı”nda (katılımcıların %46,2) çalıştıkları görülmektedir. Sırası ile %30’8’i “8 saat”, %19,2’si “11-12 saat aralığı”nda ve %3,8’i “13 saat” çalışmış olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.10. Katılımcıların günlük çalışma süreleri

Seçenekler	%
8 saat	30,8
9-10 saat aralığı	46,2
11-12 saat aralığı	19,2
13 saat+	3,8
Toplam	100

Katılımcıların günlük çalışma süreleri ile ilgili görüşleri şöyledir:

Bu işte günlük 10 saat çalışıyorum (K1).
 İşe göre bazen 10-12 saat değişebiliyor (K2).
 Sabah 8’te işe geliyorum akşam 7’de işten ıkıyorum (K6).
 Günde 8-10 saat arasında değişiyor (K7).
 Günlük 8 saat çalışıyorum (K8).
 Kendi işimiz olduğu için işte tam gün çalışıyorum (K17).
 Mesai saatleri içerisinde çalışıyorum (K23).

4.2.2.4. Telkari alışanları ve mesleki eğitim

4.2.2.4.1. Mesleki eğitim alınıp alınmadığı

Katılımcıların mesleki eğitim durumu verilmiştir. “İşinizle ilgili mesleki eğitim aldınız mı?” sorusuna, katılımcıların %73’  evet, %27’si ise hayır cevabını vermişlerdir.

Tablo 4.11. Katılımcıların mesleki eğitim durumu

Seçenekler	%
Evet	73
Hayır	27
Toplam	100

Mesleki eğitime ilişkin görüşler ř  şekildedir:

Ben ıraklıktan beri bu mesleği yapıyorum ve mesleki eğitimini aldım (K1).
 Telkari Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinden mezunum ve mesleki eğitimini aldım (K1).
 Mesleki eğitimini aldım. Yüksekokuldan mezun olduktan sonra üç yıl  niversiteye bağlı bu meslekte çalıştım (K14).
 Evet mesleki eğitimini aldım. Ustalık belgem de var. Aynı zamanda birkaç yıl eğitimini gördüm. Teorik olarak da eğitim aldım (K15).
 Bizim baba mesleği olduğu için işi kendimiz zaten biliyoruz ama ustalık belgesini aldık (K17).

4.2.2.4.2. Mesleki yeterlilik belgesi sahipliği

Telkari çalışanlarına yöneltilen “Mesleki yeterlilik belgeniz var mı?” sorusuna, %88,4’ü evet demiştir, bu oran ile geneline yakınının mesleki yeterlilik belgesine sahip oldukları görülüyor. Ancak %11,6 oranındaki katılımcının mesleki yeterlilik belgesine sahip olmadıkları görülmektedir.

Tablo 4.12. Katılımcıların mesleki yeterlilik belgesine sahip olma durumu

Seçenekler	%
Evet	88,4
Hayır	11,6
Toplam	100

Mesleki yeterlilik belgesine ilişkin görüşler şu şekildedir:

Usta öğretici belgem var (K1).

Mesleki eğitim belgemiz var. Mesela çıraklık, kalfalık, ustalık belerim var (K17).

Telkari Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinden mezunum ve mesleki eğitimini aldım. Mesleki yeterlilik belgesine sahibim (K1).

Mesleki eğitimini aldım. Yüksekokuldan mezun olduktan sonra üç yıl üniversiteye bağlı bu meslekte çalıştım (K14).

Evet mesleki eğitimini aldım. Ustalık belgemde var. Aynı zamanda birkaç yıl eğitimini gördüm. Teorik olarak da eğitim aldım (K15).

4.2.2.5. Telkari çalışanlarının toplumsal cinsiyet algıları

Katılımcıların hiçbiri kadın telkari çalışanlarının ayrımcılığa uğradığını düşünmemektedir.

Tablo 4.13. Bu sektörde kadın çalışanların ayrımcılığa uğrama durumu

Cinsiyet	uğruyor	uğramıyor	%
Toplam	-	100	100

Katılımcıların sektördeki kadın çalışanların erkek çalışanlara göre ayrımcılığa uğrayıp uğramadıklarına dair görüşleri şöyledir:

Bence kesinlikle ayırım yapılmıyor. Her iki tarafa da eşit yaklaşıyor. Hatta sektör içerisinde şunu söyleyebilirim kadınların kas kuvveti zayıf olduğu için erkeklere genelde tel çekme işlemini yaptırıyoruz. Ama olmadığı durumlarda bizde yapıyoruz. Bunun dışında tabi bu sektörden bağımsız olarak kadınlar evde de çalışıyor. Fakat bu işi yapmak

zorunda olan, seven insanlar bir şekilde o düzeni kurabiliyor, yakalayabiliyor. Sektör içinde asla bir ayırım görmedim. Buna inanmıyorum (K22)

Ya kadınlar zaten her zaman çok yoruluyorlar erkeklere göre hem ev hayatı ondan sonra hem iş hayatı birkaç insanın sorumluluğu olduğu için kadınlar daha çok yorulduğunu düşünüyorum. Zaten çok kadın yok, inan ki ayrımcılığa maruz kaldıklarını şimdiye kadar görmedim (K14).

Herhangi bir ayrımcılık yapılmıyor, sadece telkâri işi biraz güç isteyen ve zor bir meslek olduğu için kadınlar biraz daha fazla zorlanmaktadır. Örneğin tel çekme vb. ağır işlemler gibi. Onun dışında sorumluluklarını bilen herkes bu işi yapabilir (K3).

Hayır çünkü telkâri mesleğinde tel çekme ve döküm gibi özellikle fiziki güç gerektiren işleri erkek çalışanlar tarafından yerine getirilmektedir. Kadın çalışanlar ise hazır hale getirilen tellere şekil vermekte ve ürün yapmaktadırlar asla ayrımcılık yapılmamaktadır (K5).

Hayır kadın çalışanlar erkek çalışanlara göre daha çok yorulmuyorlar ve ayrımcılığa uğramıyorlar. Kısım erkek çalışanlara haksızlık yapıyor. Tel çekmede kadın çalışanlar elimizi kaptırırız diye korkup tel çekmeyi yapmıyorlar. Ürün parlatmada kimyasal madde (asit) kullanırken bir şey olacak diye el sürmüyorlar. İç dolgu teli yapımında elimize çapak batır endişesi söz konusudur. Bu söylediklerim tabi ki genelleyici değil ancak çalıştığım kadınların çoğunda bunu görmüşümdür. Bu konuda çok kadının çalıştığı da söylenemez (K6).

Hayır meslekte daha çok yorulmuyorlar ve ayrımcılığa uğramıyorlar. Kadın çalışanlar çift işini iyi yapıyorlar ancak iş çiftle bitmiyor. Bu işin eritmesi, tel çekmesi var. Kadınların çoğu eritmeye yanaşmaz bunda hep bir korku içindeler ağır işlere yanaşmazlar. Şöyle bir şey var ürünü herkes yapar; ancak usta her şeyi yapar misali (K8).

Hayır kadın çalışanlar erkeklere göre hiç yorulmuyorlar ve asla ayrımcılığa uğramıyorlar. Telkari mesleği sadece işlemiden ibaret değildir. Eritmeden tel çekmesine kadar bir sürü işlemi vardır. Bu işlemleri daha çok erkeler tarafından yapılmaktadır. Kadın çalışanlar ise daha çok işlemeyi yapmaktadırlar. Makine işi ve tel çekme gibi fiziki güç isteyen işlerden çekinmektedirler (K11).

Hayır erkek çalışanlardan daha çok yorulmuyor, çünkü meslekte zor sayılan eritme işlemi, tel çekme, asit işleri, tavlama ve parlatma daha çok erkek çalışanlar tarafından yapılmakta kadın çalışanlara her şey hazırlanmakta ürün yapmak kalıyor onun için telkari kadın çalışanları ayrımcılığa uğramıyorlar (K22).

Hayır daha fazla asla yorulmuyorlar. Ürün üretimi esnasında ürün parlatma işleminde kimyasal madde asit olayı olduğu için bu işlemiden çekinmeler oluyor. Tel çekme makinesinden ellerini kaptıracaklar diye korkuyorlar. İç dolgu teli hazırlama freze makinasından çekinmektedirler. Yoksa hazır teli ürüne dönüştürmek en kolayı ve kadınlar onu genelde işlemeyi yapmaktadır (K15).

Hayır bence ayrımcılık yapılmıyor. Kadın çalışanların hem aile hem de iş hayatında sorumluluğu olduğu için yoruluyorlar, zaten sektörde de çok değiller. Yoruldukları için dışarıdan ayrımcılık yapıyor gibi yansıyor gibi görünebilir (K18).

Hayır daha çok yorulduklarını düşünmüyorum. Çünkü severek yapılan her iş kolaydır. Güç ve kuvvet gerekmediği sürece kadınlar için zor olduğunu düşünmüyorum. Takıyı kadın çalışanlar severek üretmektedirler. Ayrımcılığa uğramıyorlar ama meslekte sayıları fazla değil (K24).

Ayrımcılık yapıldığını düşünmüyorum. Fazla çalışmaları yorulmalarına neden olabilir. Ancak yine de telkâri işinde kadın çalışanlara daha fazla imkan verilmelidir, sayıları maalesef azdır (K17).

Tablo 4.14. Kadın katılımcılara göre kadınların çalışmasına ilişkin çevrenin bakış açısı

Seçenekler	%
Olumlu	100
Olumsuz	-
Toplam	100

Kadın katılımcılara meslekte kadın çalışmasına ilişkin çevrenin bakış açısının nasıl olduğu sorulduğunda “olumlu” cevabını vermişlerdir.

Ben takı sektörüne girdiğimden beri şu ana kadar hep olumlu tepki gördüm. Kendi sanatımla ve Midyat’ın sanatıyla ilgilendiğim için ve bir bayan olarak da bu sanatla daha çok ilgilenip kendimi geliştirip ayaklarımın üstünde durmamı ailem çok mutlu ve arkadaşlarımdan çok olumlu tepkiler aldım. şimdiye kadar bir kadın ilk defa telkari ustası girişimci olarak kendine bir mağaza açtı ve Midyat’ta da bu ilk oldu. Çok güzel tepkiler aldım ve bunu başaracağıma da inanıyorum (K14)

Zaten ben bu işin eğitimini aldım. alışmak için aldım aynı zamanda, ayaklarımın üzerinde durmak için aslında okudum. Bir kere ayağımın üzerinde durmakla bana güven sağlıyor. Çocuklarıma ekstra geleceklerine kurabilmeleri için bir örnek teşkil ediyorum. Eşim de aynı zamanda çok destek veriyor. O da benimle gurur duyuyor aynı zamanda bana güveniyor. Çevreden yerli yabancı turistler geldiği zaman bir bayanın burada çalışıyor olması aslında buraya ekstra renkte katıyor. Direkt bizimle muhatap oluyorlar. Bizim fikrimizi soruyorlar, erkekler mesela eşine yüzük seçiyor, kolye seçiyor siz neyi tercih edersiniz bizden fikir alıyorlar. Birde kadının farklı bir bakış açısı var; takı tasarımı olarak, doğurgandır, üretkendir, bir araya getirme konusunda kadın kabul etmek lazım bir tık nde eğitimini de almışsa bir tık nde olabiliyor. Bu konuda kendimi şanslı, yeterli görüyorum. Bu işi yapacağım, sonuna kadar yapacağım iyi ki çalışmışım çok da güzel tepkiler alıyorum. Hem yönetimden, hem arkadaşlarımdan, hem ailemden mutluyum bu konuda (K22).

Tablo 4.15. Kadınların yaptığı iş ve evle ilgili sorumluluklarını yerine getirme durumu

Cinsiyet (evli)	evet	hayır	%
Kadın	1	-	100
Toplam	1	1	100

Sadece bir kadın katılımcı konuya ilişkin konuşmuştur. Evli olan kadın katılımcı iş yaşam dengesini sağladığını ifade etmiştir.

Ev ve iş arasında sıkışıp kalmıyorum. şöyle tabi üretim gerekebiliyor. Alınmış siparişler sonucu gece gündüz çalışmamız gerekebilir. Ama evin sistemini ona göre düzenliyorum. Bu işi sevdiğim için buradan hayatımı kazandığım için çocuklarımla geleceğini bununla da biraz güvence altına aldığım için düzeni kurabiliyorum. Hem atölyeyi hem de evi gayet güzel zamanında devam ettirebiliyorum (K22).

4.2.2.6. Telkari alışanları ve çalışma hayatına ilişkin sorunlar

4.2.2.6.1. Telkari çalışanlarının sigortalılık durumu

Katılımcıların sosyal güvenlik kurumuna kayıtlılık durumları sorulduğunda %61,5'i sigortalı olduğunu, %38,5'i ise sigortasının bulunmadığını söylemişlerdir.

Tablo 4.16. Katılımcıların sosyal güvence durumları

Seçenekler	%
Sigortalı çalışan	61,5
Sigortasız çalışanlar	38,5
Toplam	100

4.2.2.6.2. Telkari çalışanları ve yoksulluk

4.2.2.6.2.1. Aylık gelir durumları

Katılımcıların mesleğe ilişkin aylık gelir durumları verilmiştir. Telkari çalışanlarının aldıkları ücrete bakıldığında çoğunluğu olan %57,6'sının "asgari ücret" ile çalıştıkları görülmektedir. Katılımcıların %30,6'sının "asgari ücret üstü" %3,8'sinin ise "asgari ücretten az" bir ücret ile çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 4.17. Katılımcıların mesleğe ilişkin aylık gelir durumları

Seçenekler	%
Asgari ücretten az	3,8
Asgari ücret	57,6
Asgari ücret üstü	30,6
Toplam	100

Katılımcıların mesleğe ilişkin aylık gelir durumları verilmiştir. Telkari çalışanlarının aldıkları ücrete bakıldığında çoğunluğu olan %57,6'sının "asgari ücret" ile çalıştıkları görülmektedir. Katılımcıların %30,6'sının "asgari ücret üstü" %3,8'sinin ise "asgari ücretten az" bir ücret ile çalıştıkları görülmektedir.

Aylık gelir duruma ilişkin görüşler:

Benim şu an kendi işyerim olduğu için kazandığım ücret kendimedir. Asgari ücret üstü kazanıyorum(K1).

Asgari ücret alıyorum. Şöyle söyleyeyim 4.250 TL en son 5.550 temmuz ayı zammıyla beraber (K2).

Asgari ücret şu anki aylığım (K21).

Asgari ücret ile çalışıyorum (K22).

Asgari ücret ile çalışıyorum (K26).

Kendi işyerimiz olduğu için aylık için bir şey diyemem (K17) .

Asgari ücret üstü bir ücret alıyorum (K23) .

Kendi işyerimizde çalışıyoruz (K16) .

Asgari ücret ile çalışıyorum (K12) .

4.2.2.6.2.2. Ücretlerine ilişkin düşünceleri

Telkari çalışanlarına yöneltilen “Ücretinizi düşük buluyor musunuz?” ilişkin soruya katılımcıların çoğunluğu olan %77’si ücretlerini “düşük”, %15,4’ü ise normal bulduklarını ifade etmiştir.

Tablo 4.18. Katılımcıların ücretlerine ilişkin görüşleri

Seçenekler	%
Düşük	77
Az-çok	3,8
Normal	15,4
İdare eder	3,8
Toplam	100

Ücretlere ilişkin görüşler:

Tabi ki yaptığımız işlerin karşılığı bu değildir gerçekten son zamanlarda dökümlerin çoğalması ve teknolojinin ile yapılan kalıp işi döküm ürünlerle mücadele etmek zorunda kalıyoruz. Aslında el sanatının dünyaya tanıtılmaması yada insanlar kendince o el emeğine fazla kıymet değer vermediklerinden dolayıdır. Ki şöyle döküm olan yapılar kalıp işi günde en azından bir üründen 100 tane yapıyorsa biz bir tanesini ancak yapabiliyoruz. Ve şöyle düşünün çok daha sağlam, kalite olarak yüksek gümüş kullanıyoruz gerçekten yapılan bizim yüz yıl, iki yüz yıl, bin yıla kadar da kullanabileceği ürünü oysa dökümde kulana bileceği ürünü en fazla bir veya iki senedir. Bizim ki o yüzden gerçekten emeğimizin karşılığı bu değildir diyorum ve bunu iyi tanıtırsak inşallah ilerde bunun karşılığını almayı hak ederiz diye düşünüyorum (K1) .

Ya yaptığımız iş sanat aslında öyle söyleyeyim. Çünkü bu işi yapan artık sayılı insanlar var bence ücreti düşük görüyorum (K7) .

Bu ücretle geçinemiyoruz, düşük buluyorum (K11) .

Düşük yani turlar geliyor baya bir turizm kültür merkezi oldu burası telkâri için geliyorlar mesela geziyorlar geziyorlar eski Midyat’a kuyumcular çarşısına sırf telkâri almak istiyorlar. Ancak telkari çok az miktarda bulunuyor. Diğer çeşit ürünlerden ise dünyanın her yerinden ürün bulumakta yüze yakın esnaf var ama bu işlerin alt yapısı yok herkes hazır ürün alışı – satışını yapıyor o da bizim için bir handikap yani şimdi (K13) .

Bu mesleğe fazla talip olmamasının sebeplerinden biriside getirisi az olduğu için mesela eskiden el sanatı değeri çok vardı ama şuanda getirisi az olduğu için fazla tercih edilmiyor yani her gelip çalışan da bir şekilde bırakıyor yani buda memuriyete yöneliyorlar yada başka işlere yöneliyorlar. Getirisi az olduğu için kazınılan ücret ile geçim sağlanamıyor artık (K17) .

Yani tabi biz çift maaşız eşimde çalışıyor. Ancak tek maaş düşünecek olursam. Böyle çalışan arkadaşlar özellikle erkekler mutlaka problem yaşıyorlar. Asgari ücret günümüz koşullarında zor, geçinmek için çok zor alt seviyede olduğunu herkesin bildiğini, herkesin kabul ettiğini düşünüyorum. Maaşların yükselmesini tabi ki isterim. Hak ettiklerini de düşünüyorum aynı zamanda çünkü el emeği veriliyor. Çok büyük bir sabır var. Emek var. Yani dolayısıyla buradan emeklerini, sabırlarını, sevgilerini bütün günlerini burada harcıyorlar başka yerlerde çalışma imkanları olmuyor. Tüm gününü veriyorsun sen buraya o yüzden geçim sağlamak için bir tık daha yükseltirse güzel olacak (K22) .

Bu şartlarda ve bu zamandabu ücret çok düşük buluyorum (K23).

4.2.2.6.2.3. Ücretlerinin geçimlerini sağlama durumu

Bu bölümde katılımcılarımızın geçinip geçinemediklerini ortaya koymaya çalıştık. Katılımcıların çocuk sayısının esasen katılımcıları tanıtmaya yönelik bölümde olması gerekiyordu. Ancak çocuk sayısını hanedeki çalışan sayısı ile ortaya koyduğumuzda kanaatimizce durum daha görünür olacaktır.

Tablo 4.19. Katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısı

Cinsiyet	Çocuk Sayısı (2)	Çocuk Sayısı (3)	Çocuk Sayısı (4)	Çocuk Sayısı (5)
Kadın	1	-	-	-
Erkek	3	2	3	1
%	40	20	30	10

Katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısının geneline bakıldığında %40'ının 2 çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Diğer katılımcıların ise 3 ve üzeri sayıda çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 4.20. Katılımcıların hanesinde çalışan sayısı

Seçenekler	%
1-kişi	61,6
2-kişi	30,8

3-kişi	3,8
4-kişi	3,8
Toplam	100

Katılımcıların geneline bakıldığında %61,6'sının hanesinde tek çalışan olduğu görölmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin haneleerinde tek geçim kaynağı telkaridir.

Tablo 4.21. Katılımcıların kazandıkları ücret ile geçinme durumları

Kazandıkları ücret ile geçinme durumu	%
Az-çok	9,4
Kıt-kanaat	14,4
Kendimizi sıkıştırıyoruz	4,8
Neredeyse geçinebiliyorum	4,8
Hayır	23,8
İdare ediyoruz	14,3
Biraz zor	4,7
Geçinemiyoruz	9,4
Yani	4,8
Evet	4,8
Pek sayılmaz	4,8
Toplam	100

Katılımcıların ücretleri ile geçinme durumları sorulduğunda zor geçindikleri ortaya çıkmış, bazı katılımcılar işsiz kalmamak için bu mesleğe devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

Kazanılan ücret ile geçinmeye ilişkin görüşler şöyledir:

Kazandığımız parayla çok zor geçiniyoruz ama işsizlik de Midyat'ta büyük boyutlarda Buna da şükürler olsun (K1).

Kıt kanaat geçinebiliyoruz. Zor baya bir zorluyor bizi hayat (K2).

Sektör zor durumda biliyoruz ama biz de çok az ücret alıyoruz zor geçiniyoruz (K5).

Ekonomik yönden sıkıntı yaşıyoruz neredeyse zor geçiniyoruz ama buna da şükürler olsun (K10).

İdare ediyoruz, meslek de kaybolsun istemiyoruz (K12).

Şu anki döneme göre biraz zor geçiniyoruz. Birde hani bekar olduğumdan dolayı da bana yetiyor. Ama evlendiğim zaman hiçbir şekilde bana yetmeyecek bana aileme ücret yetmeyecek(K6).

Şu an sadece maaşı az buluyoruz. Geçinemiyoruz tek sıkıntımız bu şu an, böyle bir işin yani ücreti bu kadar olmaması gerekiyor, daha fazla olması gerekiyor bu mesleği sürdürebilmek için (K3).

İşi sürdürme açısından biraz ekonomik durumum yok (K7).

İdare ediyoruz işte, geçinemsek de mecbur çalışıyoruz. İşsizlik çok (K8).

Kıt kanaat geçinebiliyoruz. Ama başka iş bulmak zor (K 20).

Hayır bu ücret ile geçimimizi sağlayamıyoruz (K21).

Ailede iki çalışan olduğumuz için geçinebiliyoruz (K22).

4.2.2.6.2.4. Telkari çalışanları ve fazla çalışma

Katılımcıların sadece %52'si mesai saatleri içerisinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Buna rağmen fazla mesai ücreti alan katılımcıların oranı ise sadece %32'dir. %8'i ise bazen fazla mesai ücreti aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.22. Katılımcıların mesai saatleri dışında işyerinde çalışmak için kalma durumları

Seçenekler	%
Kalıyorum	12
Kalmıyorum	52
Sık sık kalıyorum	4
Ara sıra kalıyorum	24
Mecbur kaldığımda kalıyorum	8
Toplam	100

Mesai dışında işyerinde çalışmaya ilişkin görüşler:

Evet baya çalışıyoruz. Sipariş olduğu zaman bazen günde 12-13 saat çalıştığımız oluyor (K1).

Sık sık kalmıyorum. Ama kalıyorum diyeyim size. Sık sık değil genel olarak diyeyim size (K2).

Kalıyorum. Yani iş yoğunluğuna göre kalıyoruz (K3).

Bazen kalıyoruz bazen kalmıyoruz (K5).

Yani mecbur olduğumuz, iş olduğu zaman kalıyoruz (K6).

Sık sık değil, ara sıra, bazen kalıyoruz (K8).

Pandemiden dolayı daha şimdiye kadar kalmamışız (K14).

Yok şu ana kadar kalmadık. Burada mesai dışında çalışma sezonda bir 1-2 saat o da gönüllü olarak kaldığımız bir şey. Aksi takdirde kışın mesai süresini doldurmadan daha önceden kapatabiliyorsun. Sezona bağlı bir durum (K15).

Eskiden mesai dışında çalışmaya kalıyorduk. Eskiden mesela siparişler alıyorduk yetiştirmek için geç saatlere kadar çalışırdık. Şu anda yok (K17).

İstek üzerine iş olduğu zaman evet mesai dışındaki çalışmaya kalıyorum (K21).

İhtiyaç duyuluyorsa evet mesai dışındaki çalışmaya kalıyorum (K22).

Tablo 4.23. Katılımcıların fazla mesai ücreti alma durumları

Seçenekler	%
Alıyorum	32
Almıyorum	60
Bazen alıyorum bazende almıyorum	8
Toplam	100

Katılımcıların fazla mesai ücreti alma durumları verilmiştir. Katılımcıların % 60'ı “fazla mesai ücreti almadıklarını ifade etmişlerdir.

Fazla mesai ücreti alma ile ilgili görüşler:

İşyerim olduğu için kazancım bana aittir (K1).

Fazla mesai yaptığımız zaman ücretini alıyoruz, yapmadığımız zaman almıyoruz (K5).

Sigorta ve asgari ücret dışında. Fazla çalışma yapamadığımızdan ekstra bir ücret alamıyoruz (K22).

Mesai dışında fazla çalışmaya kaldığım zaman ücretini alıyorum (K23).

4.2.2.6.2.5. İş kazası ve meslek hastalıkları

Katılımcıların %48'i iş kazası yaşadığını, %12'si ise meslek hastalığı yaşadığını ifade etmiştir.

Tablo 4.24. Katılımcıların iş kazası ve meslek hastalığı yaşama durumları

Seçenekler	%
İş kazası yaşadım	48
Meslek hastalığı yaşadım	12

İş kazası ve meslek hastalığına ilişkin görüşler şu şekildedir:

Tabi ki dikkat edilmediği zaman ufak tefek kesikler yanmalar bu tür şeyler olur. Ben evet ufak tefek el yanmaları veya kesikler yaşadım. Ama hastalık geçirmediğim çok şükür. İş güvenliğiyle ilgili eğitim aldım ama şu ana kadar iyiyim çok şükür bir sıkıntım yok. Tanıdığım ustaların çoğu 80 yaşından sonra vefat etti. Hiçbir sıkıntı olmadı. Şöyle daha çok ellili, elli beşli yıllarda sonra el titremeleri oluyor. Bu sorun çok gördüm. Ustalarda gözlerde de görme kısıtlaması olduğu görüldü başka bir hastalık yok (K1).

Yok ben yaşamadım ama dikkat edilmesi gereken bir iş. Benim ustamda da arkadaşlarımda da ilerleyen zamanlarda mesela göz bozukluğu yaşandı ve yakını görebilmek için gözlük alıyorlar yakını göremiyorlar belli bir zaman sonra (K2).

Belli bir süre sonra gözün bozulması, bel fıtığı, belde sıkıntı oluyor. Sadece ikisi olur özellikle göz bide bel. İşimizin ince iş olduğu için iş dolgusudur çalışırken ışıktandırması olması gerekiyor bide yakın görmemiz gerekiyor, yaparken de eğilip bükülüyoruz sırtımız ondan sonra ağrıdan çalışılmayacak hale geliyor. Belim ve sırtım. (K3).

Herhangi bir meslek kazası yaşamadım (K4).

Hayır yaşamadım, ama dikkat etmemiz gerekiyor. Konuya ilişkin eğitim almadım (K5).

Ufak tefek kazalar yaşanabiliyor el yanması falan böyle vücuda temaslar oluyor. Şu an rahatsızlığım yok ama ileride olmayacağı anlamına gelmiyor bizim sektörde kullandığımız ilaçlar makineler ve kimyasallar bir de hani göz olarak da gözlerimizde gidebiliyor (K6).

Çalışma olarak ister istemez ufak tefek kazalar olur. Eğitim almak lazım (K7).

Kışın ve yazın bazen ateşte çalıştığımız için bazen el yanmaları vb. kazalar olabilir (K9).

Hastalık yaşamadım ama bazen iş kazası oluyor çünkü ateşle ürünlerimizi yaptığımız için parmaklarımız yanıyor bazen ve bu yüzdende zorluk çekiyoruz (K10).

Meslek hastalığı yaşamadım da iş kazası ufak tefek şeyler olabilir (K11).

İş kazası yaşamadım. Ustalığım olduğu için eğitim alırken iş güvenliği eğitimleri aldım (K12).

Ufak tefek oluyor yani bizim biraz sıkıntılı meslek, riskli bir iş, asitle uğraşıyoruz, ateş içindesiniz, tüpler var, hidrozon var, silindir makinesidir, hep elektronik eşya, ultrasonik yani kimyasallar içerisindesin ister istemez ufak tefek kazalar yaşanır ama ufak çapta büyük bir iş kazası yaşamadık. Atölyede elemanlar var. Ben onlar gibi çalışmam ancak yönlendiririm kontrol ederim. Yol gösteririm nasıl yapalım şunu şöyle yapalım oturup ben çalıştığım zaman kaynak yaparken, fıtık, boyun bel sabit duramam, gözler gitmiş gözlük kullanmaya başladık 35 cm ye kadar yakını göremiyorum (K13).

Tek hastalık gözlerde biraz sıkıntı oldu. Gözlerde tabi ki oluyordur. Ne kadar desek de ufak tefek kazalar oluyor. Ama ciddi bir şey olmadı şimdiye kadar Allaha şükür. Ustalık eğitimi alırken iş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili eğitimleri de almıştım. (K14).

İş kazası yaşadık evet. Mesela ateşte çalışıyoruz. Yanma oldu. Makine ile çalışırken ellerimize çapak girmesi vb. (K18).

Ben yaşamadım ama yaşayanlar var. Şöyle iş kazası ufak tefek iş kazaları şu şekilde el yanmaları, kirpi, saç yanmaları gibi oldu tabi ki. Ufak tefek el yaraları olmuştur. Mesela makinaya elini kaptıran ustamızı duydum ben burda parmağımın bir tanesini kaybettiğini duydum üzücü verici bu da nadir olan bir şey. Bununla ilgili eğitimler ara ara verilmesi lazım (K20).

Küçük küçük kazalar onun dışında yaşamadım (K21).

Tabi elimi çok yaktım. Saçını yakan arkadaşlar vardı. Kaşını, kirpiğini yakan arkadaşlar vardı. Bir de ben tel kesme makasını ilk acemilik dönemlerimde parmağımı çok kesen biriydim. Çok sıkıştırmışım, çok kesmişimdir. Normal bunlar bu tür kazalar yaşanabiliyor. Güzel bir meslek ve severek yaptığımız için her şeyine katlanıyoruz (K22).

Tablo 4.25. Telkari çalışanlarında görülebilen meslek hastalıkları

Genelde bu işte görünen meslek rahatsızlıkları	%
Göz rahatsızlığı	34
Solunum yolu rahatsızlığı	7,5
El titremeleri	7,5
Bel, sırt ağrıları	24
Boyun fıtığı rahatsızlığı	17
Akciğer rahatsızlığı	2,5
Uyuşmalar	2,5
Halsizlik	2,5
Baş ağrısı	2,5
Toplam	100

Telkari çalışanlarında görülebilecek meslek hastalıklarına ilişkin katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Göz ve el titremeleri olur (K1).

İlerde göz hastalığı, bazen el titremesi ve sırt ağrısı yaşanabiliyor (K9).

Büyüklerimizden, bu işi öğreten büyük ustalarımızda gözlerde bazen görmemezlik olur, sırtlarında ağrılar olur, uyuşmalar olurdu (K10).

Ustalarımız şu an gözden biraz rahatsız oluyorlar, boyun fıtığı olabiliyor, bel rahatsızlığı olabiliyor, halsizlik olabiliyor, baş ağrısı olabiliyor yani bu bizim hastalıklar asit olduğu için bir de hep masada oturduğumuz için boynumuz hep işleme de olduğu için sıkıntı yaşayabiliyoruz (K11).

Gözde görme kaybı, boyun, bel fıtığı oluşabiliyor (K12).

Göz, el titremesi, boyun, bel fıtığı vb. (K13).

Telkaride mesela zaman ilerlediKe, insanın yaşı da ilerlediKe telkariyi fazla göremeyebilirler o gözden birazcık sorun yaşayabilirler (K14).

Takı tasarımı çok odak istediği için bir problem gözle alakalı olabilir veya eğer çok oturmak zorunda kaldığınız bir şey de bel ağrıları çekebilirsiniz (K15).

Genel anlamda söyleyebileceğim göz (K17).

Bel ağrısı, boyun fıtığı, göz ağrısı, göz yaşarması görülür (K18).

Göz noksanlığı olur, bel fıtığı olur, boyun fıtığı olur (K19).

Genelde ustalarımızda 55 yaşından sonra bu hastalıklar çok görülüyor. Bel ağrıları, boyun ağrıları, gözlerde azalma ve görmeme, işimizde gözün çok önemi var hatta el titremeleri bile oluyor. O yüzden bu tür hastalıklara maruz kalabiliyoruz. Çünkü asit de kullanıyoruz hatta bunlardan akciğer hastalığı da olabiliyor (K20).

Göz, gözümüz ciddi bir şekilde yoruluyor ve zamanla yaş geçtikçe gözler artık net görmüyor. Mecburen yakın gözlükle işlerimizi devam etmek zorunda kalıyoruz. Gözlerde ciddi bir hasar oluyor. Onun dışında kimyasal ürünler kullandığımızda parlatmada bu tür şeyler onunla ilgili bazen solunum ile ilgili sıkıntılar yaşıyoruz (K21).

Çok yakına baktığımız için göz rahatsızlığı, yakını görememe bide sürekli oturur pozisyon da biraz öne eğik olduğumuz için sırtta kamburlaşma olabilir. Ama o sürekli uyarıyoruz birbirimizi bu durumu yaşamamak için arada bir kalkıp yürüyüş yapmamız gerekiyor kan dolaşımını sağlamak için fakat dikkat edilmezse ciddi dolaşım rahatsızlıkları, solunum rahatsızlıkları, kaynak ve eritme beyazlatma esnasında solunum rahatsızlıkları, deri rahatsızlıkları beyazlatma işlemleri sülfürik asit kullanıldığı için sıçradığı zaman cildinde deride çukur oluşturan arkadaşları gördüm. Yani eğer eldiven kullanılmazsa, cilde maske kullanılmazsa aslında cildi bozan, solunum yollarına hasar veren durumlar oluşabilir. Dikkat etmeye çalışıyoruz (K22).

Bu meslekte tabi bizim işimiz değerli metallerle çalıştığımız içi birçok kimyasal malzeme de kullanıyoruz. Yani kaynak olsun, parlatma olsun bu işlemlerde güçlü kimyasal maddelerle çalıştığımız için bu maddeler eğer yeterli önlem alınmazsa bazı hastalıklara neden oluyor. Mesela asit eğer yeterli önlem alınmazsa ciddi yaralanmalara ve solunum yolu problemlerine neden olabiliyor (K23).

4.2.2.6.2.6. Mobbing

Katılımcıların %32'si mobinge maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber bazı katılımcıların bunu işin gereği gibi gördükleri görülmüştür.

Tablo 4.26. Katılımcıların mobinge maruz kalma durumları

Seçenekler	%
Evet	32
Hayır	68
Toplam	100

Mobinge maruz kalma durumu ile ilgili görüşler şöyledir:

Yani mutlaka vardır. Ben tabi ki şöyle aslında her şeyi resmi olarak bütün evraklarını yaptığın zaman böyle bir şeye maruz kalmazsınız ama bunlar yapılmadığı zaman tabi ki oluyor. O yüzden mümkün mertebe herkes işlerini resmi yaparsa hiçbir sıkıntı çekmez diye düşünüyorum. Ben böyle bir şeye rastlamadım ben (K1).

Yok hiç mobinge maruz kalmadım. Çünkü ortam güzel, neşeli hiç yaşanmadı (K2).

Yok kalmadım. Müşterilerden böyle bir sıkıntı yaşayabiliyoruz bazen biz gümüşü yarı fiyatına verip de dışardan pahalı alırken sıkıntı yaşanmıyor, uyguna verince pahalı diyorlar o sıkıntıları çok yaşıyoruz. Dışarda hep makine işi döküm işi bakır oranı daha yüksek bizim kimiz de gümüş oranı daha yüksek anlatıyoruz her gelene de anlatıyoruz bazıları anlıyor bazıları anlamaz olumsuz tepkileri oluyor yani müşteriye de bir şey diyemiyorsun böyle sıkıntılar yaşıyoruz (K3).

Hayır mobinge maruz kalmadım. Ancak arada bir agresiflik yaşanabiliyor, konuştuKa tartışmalar olur ama bunlar hayatta gelip geçici şeylerdir (K6).

Bazen oluyordu. Ben küçükken çalıştığım yerde usta azarlıyordu. Biraz o zaman tabi ki böyle olmasaydı. Belki de bu seviye gelmezdik (K8).

Bazı durumlarda olabiliyordu. Mesela bazen ustamızın bize verdiği bir işi yanlış yaptığımızda bizi azarlayabiliyordu (K9).

Evet yaşadım. Ustalarımız yanlış yaptığımız bir işte anında bizleri azarlıyordu bu yüzden işi yaptığımız zaman zorluk çekiyorduk. Bunu da işi daha iyi yapmamız için yapıyorlardı belki de (K10).

Yaşıyoruz yaşadık da yani ustalarımız tarafından çok uyarıldık hata yaptığımızda, maksat işi daha güzel öğrenelim aklımızı işe daha çok verelim hata yapmamak için daha uyanık olalım işimize sadık olmamızı öğretmek için işimizi daha güzel yapalım daha güzel işçilik çıkarmak için ustalarımız bizi çok uyarıyordu (K11).

Yaşadım, bazen hata oluşabiliyor işte müşteriyle kişi arası, bazen işi düzgün yapmadığımız için usta tarafından sert şekilde uyarılıyor, usta haklıdır. İş öğrenmemiz için böyle şeyler yaşanabiliyor (K12).

O olmazsa olmaz, bu işin güzelliği zor ama her yerde aynı olmaz onu görmezse zaten usta yetişemez. O eziyeti, o zorluğu çekmeden, yokluğu çekmeden o işin değerini bilmez ve ustalık öyle öğrenilir zaten (K13).

Şöyle söyleyeyim buradaki esnaf hepsi ticaret ile uğraşanlar komşu olduğu için, tanıdık olduğu için asla bu durum yaşanmaz, bu durum olmaz burada. Herkes birbirini çok iyi tanıdığı için bir sıkıntı kalmaz. Müşteriyle en ufak şey olur o da mobinge girer mi onu da bilemiyorum yani çok basit olur onu da tanıtırsınız, anlatırsınız ne demek istediğimizi ondan sonra anlattıktan sonra hiçbir sıkıntı kalmaz bence (K15).

Öyle bir sıkıntı yaşamadık. Başlangıçta söylediğim gibi sabırlı insan her şeyi idare eder kendi işlerinde idare eder (K17).

Babamın yanında çalıştığım için öyle bir şey yaşamadım (K18).

Fazla bir mobinge karşı karşıya kalmadım ama tabi ki öğrendiğimiz kişilerden bazen ikaz edilirdik. Bu teli şu şekilde değil de bu şekilde yapmamız gerektiğini söylerlerdi. Sadece ikaz buda bizim kendimizi daha iyi geliştirip daha güzel ürünler çıkartmak için sadece yapılan küçük uyarılardı. Bu uyarıları dikkate aldıktan sonra ve işi düzgün olarak yaptıktan sonra herhangi bir mobinge karşı karşıya kalmadım (K20).

Hayır kalmadım. Öyle bir şey yaşamadım (K21).

Evet mobinge maruz kaldım. Şöyle ben bir telkâri ustasıyım. Telkari yapmakla mükellefim fakat işimin dışında başka işler verilmekle kaldım (K22).

4.2.2.6.2.7. Sendika üyeliği

Katılımcıların hiçbirinin sendika üyeliği yoktur.

Tablo 4.27. Sendika üyeliği durumu

Seçenekler	%
Evet	-
Hayır	100
Toplam	100

4.2.2.6.2.8. Yasal hakları bilme durumu

Katılımcıların %20,8'i yasal haklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 4.28. Katılımcıların yasal haklarını bilme durumları

Seçenekler	%
Evet	79,2
Hayır	20,8
Toplam	100

Katılımcıların yasal haklar ile ilgili görüşleri şöyledir:

Evet yasal haklarımızı biliyoruz (K1).

Yasal haklarımı biliyorum. Yıllık izinleri, şöyle öğlen yemeyi verilmesi, fazla mesailere kalındığı zaman ücretinin ödenmesi, sigortalı olmamız ve saire gibi şeyler (K2).

Evet biliyorum (K23).

Yok yasal haklarımı bilmiyorum(K5).

Az çok yasal haklarımı biliyorum işte (K6).

Evet yasal haklarımı biliyorum (K17).

Yasal haklar hakkında biraz bilgimiz var (K19).

4.2.2.6.2.9. İşyerinde şu anda yaşanan sorunlar

Katılımcılara işyerinde genel olarak yaşadıkları sorunların ne olduğu sorulduğunda farklı cevaplar vermişler ama çoğunluğu oluşturan % 39,5'i çalışma ortamından kaynaklanan sorunlara işaret etmiştir. Diğer katılımcılar ise işin zorluğundan, kimyasal madde kullanımından, telkâri sanatının karşılığını ve değerini bulmamasından, ekonomik yetersizlikten dolayı sıkıntı çektiklerini ifade etmişlerdir. %18,4'ü ise iş kazalarının da önemli bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4.29. Katılımcıların işte yaşamış olduğu sorunlar

İşte yaşanan sorunlar	%
Çalışma ortamı	39,5
İşin zorluğu	4,9
Kimyasal madde kullanımı	11,6
Telkâri sanatının karşılığını ve değerini bulmaması	9,3

Ekonomik durum	9,3
İş kazaları	18,4
Müşterilerin alım gücünün düşmesi	2,3
Sağlık sorunları	4,7
Toplam	100

Çalışma ortamından kaynaklı sorunlardan (sıcakta, soğuk, ısıklandırma az ve dar alan vb.) şikayetçi olanların görüşleri şu şekildedir:

Çalıştığım işyerinde ısıklandırma az, kışın soğuk ortamlarda çalışmak zorunda kalıyoruz. Yazın ise bin derecede eriyen gümüşün, o ısısının ortamında çalışmak sıkıntılı ve zor oluyor. Sorunlarımız böyle işte...(K3).

Yazın mesela çalıştığımız ortam sıcak olduğundan terlemeye maruz kalıyoruz. Kışında soğuk suyla çalışmak zorunda kaldığımız için ellerimizi soğuk suya batırdığımızda mesela soğuktan çok etkileniyoruz (K8).

Kışın soğukta ve yazın ateşte çalıştığımız için zorluk çekiyoruz. Mesela yazın gümüş erittiğimiz zaman o sıcakta bunalıma giriyoruz (K9).

Ateşle çalıştığımız için yazın sıcak oluyor, ayriyeten eritme yapıyoruz yerimiz dar, bu ortamda değil de daha ferah daha geniş bir işyerinde çalışmak isterdim. Parlatma işlemi yaptığımız zaman yazın sıcak olur, kışında soğuk olur işte böyle sorunlar yaşıyoruz (K10).

Yazın ateşle çalıştığımız için biraz sıkıntı yaşıyoruz. Alanımız dardır. İmkan olsa daha güzel şeyler yapabiliriz (K11).

Çalıştığımız işte yaşadığımız sorunlar: Yazın telin dışarıda güneşte çekilmesi, kışın telin dışarda ve soğuk havalarda çekilmesi ve eritme işleminin yazın ve yüksek sıcak derecede onu eritmek zorunda kalıyoruz. Kışında aynı zorlukları eritme işlemi yapınca orada da yaşıyoruz. Gümüşü tel haline getirinceye kadar baya zorluk çekiyoruz. Bu sorunları yaşıyoruz (K19).

Biz bir çubuk gümüşü 24 mikron inceliğine nerdeyse bir saç teline kalınlığına düşürecek kadar inceltiyoruz. Tabi bunların güneşin altında soğukta, kar yağarken çekiyoruz bunlar büyük zorluklardır. Eritme yapıyoruz yazın 40 derece dışarda sıcaklığın altında 1000 derece sıcaklığa gelene kadar gümüş eriyene kadar bin derece sıcaklığa ulaşması gerekiyor. Telkârının başlı başına zorlukları da vardır. İyi yaptığınız ürünü özellikle aradaki nakışını tarak şeklinde yapmanız gerekir ki yaptığınız ürünün güzel görünmesi gerekiyor. Böyle zorluklarımız var tabi (K20).

İşin zorluğundan şikayet edenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ya mutlaka her işin kendine göre zorlukları vardır. Tabi ki bunlarda biz ateş kullanıyoruz. Sert olan çubuğu tel haline getiriyoruz bunlarda zorluklar zaten hani gülü seven dikenine katlanır misali bu şekilde bizde sanatımızı çok sevdiğimiz için karşılaştığımız zorluklarda çok rahatlıkla aşabiliyoruz. Tabi ki yazın örneğin ateş bin derece sıcaklığa geldiği zaman eriyen gümüşün önünde o sıcaklığa dayanmak tabi ki zordur (K1).

İşimizde kaynak işlemi yapıyoruz. Dikkatli olmazsak ya elimizi ya da yüzümüzü yakabiliriz. Yapmış olduğumuz işte bu tür sorunlar var. Baya bir sorun var yani sorunlar bunlar diye bilirim size (K2).

İşte kaynak ateşini yakarken dikkat edilmesi gerekir (K4).

İşimizde yaşadığımız zorlukları şöyle mesela gümüşü çok ısıtırsan olmaz erime derecesine geldiği zaman fazla ateş vurursan erir, çok az vurursan da kaynak çekmez (K8).

Kışın ve yazın bazen ateşte çalıştığımız zaman ve gümüşü erittiğimiz zaman o sıcaktan bunalıma giriyoruz (K9).

İşyerlerimizde ateşle çalıştığımız için yazın sıcak oluyor ayriyeten eritme işlemi yapıyoruz yazın sıcak olur (K10).

Yazın ateşle çalıştığımız için biraz sıkıntı yaşıyoruz, gözlerimiz biraz ateşten dolayı sorun yaşıyor (K11).

En çok kaynakta çok zorlandım. Ama çok şükür onu da başara bildim. Yapıyorum. Mesela kaynak yaparken bir ürün yandığında zaten gümüş hemen eriyebilen bir madde olduğu için hemen eriyor ve ateşi denkleştiremezsek ürün bozulabiliyor ve bir iki günlük yaptığımız tasarım direk çöpe maruz kalabiliyor. Yani çöp dediğimiz şöyle gümüşü tekrar eritip işlememiz gerekiyor. O şekilde sıkıntılar yaşadım (K14).

Yaptığımız işler mesela ateşle çalışıyoruz yanıklar oluyor (K18).

Şöyle yaşadığımız sorunları ben size şöyle açıklaya bilirim: Her işi hafife almamak lazım çünkü tel çekiyoruz, kaynak yapıyoruz bunlar kolay değil, güç ve zor işler (K2).”

Yaptığımız işlerden mesela tel çekiyoruz güç isteyen zor işlemler (K18).

Bazı katılımcılar kimyasal madde kullanımına ilişkin sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

İşte ürünleri parlatırken sülfat asitte dikkat edilmesi gerekir (K4).

İşte gümüş beyazlatma işleminde sülfat asit kullanıyoruz. O da çok kötü yani kaynak işleminde de boraks falan kullanıyoruz. Çıkan tüm kimyasalları biz zamanında fark etmiyorduk şu anda yavaş yavaş fark ediyoruz. Tuz ruhudur, asittir onların etkileri beli olmaya başladı (K17).

İşimizde asitle çalışıyoruz bu gelecekte bize hastalık yapabilir (K18).

En büyük sorun gördüğümüz kimyasal olaylardaki yaşadığımız sıkıntılardır (K21).

İşte kaynak uyguladığımız için çıkan gazlardan maske kullanmazsak tabi ki solunum yollarında problem yaşayabiliriz; ilerleyen zamanlarda olabilecek mesleki sıkıntılar... Tel eritme aşamasında çıkan gazlar, beyazlatma aşamasında gümüşün kendi rengini tavlama için son aşama beyazlatma aşaması uyguluyoruz orada da yine çıkan gazlar eğer ki maske gerekli materyaller eldiven kullanılmazsa maalesef cildimizde ve solunum yollarında hasar oluşturabilir. Zamanla doğal olarak (K22).

Bazı katılımcılar telkâri sanatının karşılığını ve değerini bulmamasından şikayetçi olmuşlardır.

Müşterilerle fiyat anlamında ara sıra sorunlar oluyor döküm ve makine işinden kaynaklı eskiden bir telkâri sanatı vardı. Şu anda bu uzak doğu işi piyasaya girdikten sonra işimiz maalesef ikinci planda kaldı. Biz bundan dolayı üzgünüz tek isteğimiz telkâri sanatının hak ettiği yere gelmesi ve ön plana çıkmasıdır (K12).

Ya her işin zorluğu vardır. Bizim işte telkâri olayı dünyaca isim yapmış milattan öncesine dayanan yani kadim bir sanat kaybolmayan somut diyorlar ya somut olmayan kültürel miras aslında bu, bunu yaşatmaya çalışıyoruz aslında ama kendi işlemlerimizin %70-%80’ni hazır ürün satmak zorunda kalıyoruz. Çünkü bunun sebebi nedir? Telkari el

işçiliği değeri duyuluyor ama karşılığını alamıyor yaptığınız bir ürüne hazır makine işi çıktı döküm çıktı. Dürüst satışın yani şimdi hepsini tenzih ederim herkesi suçlamak doğru değil, nasıl yaptı, döküm yaptı iş hataları oluyor el işi yaptığı zaman o fiyatın karşılığını alamıyorsunuz. Şimdi el işi, emek sarf ettiğiniz bir şeye değer biçemezsiniz aslında. El işçiliği farklı bir şey bu, bunu kalkıp imalatını yapıyorsunuz uğraşıyorsunuz aylık en fazla bir usta bir kilo çıkartabilir, bir buçuk olsun. Döküm günde on kilo çıkarta bilirsiniz ve en kötüsü onu da el işi diye satmak var, o ayrı bir şey öyle sıkıntıları yaşıyoruz (K13).

Kuyumculuk ve takıda telkârının değeri pek anlaşılmaması yani günümüz artık sektörde insanlar daha çok kolaycılığa kaçması, daha çok hazır ürünler tüketilmesi. Sanatın değeri anlaşılmaması herkesi nasıl daha çok maliyeti düşürüp daha çok kazanma derinde kötü ürün çıkarma peşinde herkes tek sorun yaşadığımız bunlar bizim (K15).”

İşinde ürün üretmeyip sadece bu işin satım yolu ile buradan ve başka yerlerden gümüş getirip Midyat gümüşü olarak satmaktadır. O yüzden biraz sıkıntılı başka bir sıkıntım olmadı (K16).

Ekonomik durumdan şikayetçi olanların görüşleri şu şekildedir:

Tabi birçok sorunla karşılaşıyoruz. Örneğin atölyemizde malzeme eksikliği yaşayabiliyoruz (K23).

İmkânımız olsa daha güzel şeyler yapabiliriz. Teknolojiden biraz uzağımız maddi durumdan dolayı (K11).

Maddi durumumuz iyi olmadığı için malzeme teminde sorunlarımız oluyor. Mesela tel çekme makinası alamama vb. (K12).

İş kazalarının bu sanatın en büyük riski olduğunu ifade edenlerin görüşleri şu şekildedir:

Şöyle yaşadığımız sorunları ben size şöyle açıklaya bilirim: Her işi hafife almamak lazım çünkü tel çekiyoruz Allah korusun o an dalgınlığımıza gelirse elimizi biçer gider, kaynak yapıyoruz dikkatli olmazsak ya elimizi yakarız ya yüzümüze gelir o ateş vb. (K2).

İşte tel çekerken makinelere dikkat edilmesi gerekir çünkü en küçük şeyde elleriniz param parça olabilir, kaynakta ateş yakarken, ürünleri parlatırken dikkat edilmesi gerekir vb. (K4).

Ufak tefek kazalar dışında herhangi bir sorun yok el yanması vb. kazalar...(K6).

Çalışma olarak ister istemez ufak tefek kazalar olur (K7).

Kışın ve yazın bazen ateşte çalıştığımız için bazen el yanmaları vb. kazalar olabilir (K9).

İşte ellerimiz yandı, parmaklarımız yandı vb. ufak tefek kazalar yani (K10).

Genellikle tüple çalıştığımız zaman el yanmaları oluyor, işte tel çekimi yaptığımız zaman tellerin çapakları ellerimize giriyor, batıyor bu şekilde zorlukları vardır (K20).

İşimizde el kesmeler, batmalar vb. kazalar illaki yaşanmıştır (K21).

Müşterilerin alım gücünün düşmesinden şikayetçi olan katılımcıların buna ilişkin görüşleri şu şekildedir:

7 yıl önce bu işe girdim. Yedi yıl önceki alım gücü ile şimdiki alım gücü aynı değil çünkü ekonomik durum çok farklı boyutlara geldi. Günümüzde bu yüzden müşteriler olumsuz etkileniyor bu durum satışlara da yansıyor haliyle alım gücü düştüğü için satışlar da, kazancımız da düştü (K7).

Sağlık sorunlarının bu işin zorluğu olduğunu söyleyen katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Yaptığımız işlerde mesela asitle çalışıyoruz bu gelecekte bize hastalık yapabilir (K18).

43 yaşındayım geçen dönem gözlük kullanmaya başladım. Çünkü gümüşe çok yakın temasta bulunuyoruz ve yakını görmede problem yaşayabiliyoruz. Yaşa bağlı olarak da gerçekleşiyor olabilir. Sürekli oturduğumuz için kas sisteminde problem yaşayabiliyoruz. Bel ağrısı, bacak ağrısı olabiliyor. Kan dolaşımı problem oluyor. Birde kaynak uyguladığımız için çıkan gazlardan maske kullanmazsak tabi ki solunum yollarında problem yaşayabiliriz. İlerleyen zamanlarda olabilecek mesleki sıkıntılar ve tel eritme aşamasında çıkan gazlar, beyazlatma aşamasında gümüşün kendi rengini tavlama için son aşama beyazlatma aşaması uyguluyoruz. Orda da yine çıkan gazlar eğer ki maske gerekli materyaller eldiven kullanılmazsa maalesef cildimizde ve solunum yollarında hasar oluşturabilir. Zamanla doğal olarak (K22).

4.2.2.7. Telkari mesleği ve yaşanılan sorunlar

4.2.2.7.1. Telkari işinde yaşanılan sorunlar

Katılımcılara telkari işinde yaşanan sorunlar sorulduğunda %30'u telkârî sanatının karşılığını ve değerini bulmamasının en önemli sorun olduğunu belirtmişlerdir. %16,7'si telkari sanatının tanıtılmamasına ilişkin sorunlardan bahsederken, %20'si müşterilerin alım ve satım gücüne ilişkin sorunlardan şikayetçi olmuştur. %13,2'si iş kazalarının sektörün en önemli sorunu olduğunu söylerken, % 9,9'u ise döküm ve makine kullanımlı ürünlerin sorunlarından şikayetçi olmuştur. Katılımcıların %3,3'ü sektörün en önemli sorununu alt yapı problemleri ve devlet desteğinin yeterli olmaması olduğunu ifade ederken, bir başka katılımcı ise en önemli sorunun eleman/çırak bulamama olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.30. Telkari işinde yaşanan sorunlar

Meslekte yaşanan sorunlar	%
Telkârî sanatının karşılığını ve değerini bulmaması	30
Telkârî sanatının tanıtılmaması	16,7
Müşterilerin alım ve satım gücü	20
Döküm ve makine kullanımı	9,9
İş kazası	13,2

Gümüşte düşük ayar	6,6
Eleman- çırak ihtiyacı	3,3
Alt yapı ve devlet desteği sağlanmaması	3.3
Toplam	100

Döküm ürünlere talebin arttığından ve telkâri sanatının karşılığını ve değerini bulmamasından şikayet edenlerin görüşleri şu şekildedir:

Telkâri işinin 3000 bin yıllık bir geçmişi var. Şu an dünya geneli şöyle söyleyeyim gümüş kullanımı 925 ayar olmuş, makine işi olmuş, telkari işi bir ikinci plana atıyorlar. Şöyle söyleyeyim 925 ayar ile 950 ayar gümüş ya da 14 ayar altın ile 18 ayar altını düşünün aynı olur mu? El işi olmayan bir ürün diyelim ki kırıldı o tek parça makine tek parça olarak basıyor. O kırılırsa kurtarma oranı zor olur ama el işi birçok parçadan oluşuyor. Eğer kırılabilirse başka bir yerden başka bir şeyi çıktığı zaman onu tekrar kaynak yapıp onu yapabiliriz. Şöyle söyleyeyim bizdeki en ince mikron 24 mikron içindeki iç dolgu için iki teli üst üste sarıyoruz saç telinin iki misli kalınlığında yani ince çalıştığımız. Telkârinin hak ettiği değeri bulmasını istiyoruz (K2).

Sektörde telkâri üzerine telkâri değerinin bilinmemesi yine de şöyle söyleyeyim atölye olarak en büyük atölye bizim atölyemiz. İşte bir iki tane atölye tek tük kendi kendine çalışıyor. Bizde bu sektörü bırakmış olsaydık çoktan ölmüştü. Yani hatta yüz tutmuştu ki biz bunu tekrar biraz diriltmeye çalıştık. O yüzden özellikle ağabeylerim bu sorunla çok çok ilgileniyorlar en azından bir daha bu sektörü yaşatmak adına (K15).

Gelen müşterilere telkâriyi gösteriyoruz ve tanıtımını yapıyoruz alım tercih meselesi olunca yapacak bir şey kalmıyor. Telkâriyi tavsiye ediyoruz ancak döküm ve makina ürünleri gördükleri zaman bu ürünlere de yönelim oluyor işte, özellikle telkâri almaya geliyorlar ama maalesef telkâri almadan başka ürünler alıp gidiyorlar (K17).

Telkâriyi biz elle yapıyoruz. Burada çok döküm ürünleri var. Bu yüzden biz kendi el işimizin karşılığını alamıyoruz (K18).

Telkâri sanatının üretim süreci çok zorlu bir iştir. Onu bir parça haline getirebilene kadar bir sürü işlem den geçmesi gerekiyor. Ancak döküm daha eksik ayarda olmasına rağmen onu makineye döküp ürünler üretiliyor. Ancak telkâri ürününü döküm veya makine üretimini ürünle aynı fiyata vermek zorunda kalıyoruz. Bu bizi baya zorluyor (K19).

Bu sektörde 90'lara kadar teknoloji yoktu. Teknolojiden yararlanılamıyordu ve özellikle el emeğine daha çok rağbet vardı. 2000 yılından sonra özellikle teknolojinin çoğalmasıyla kalıp işinin çoğalması teknolojik makina ürünlerinin çoğalmasıyla el emeğimizin karşılığını alamıyoruz. Nedeni bunlar daha düşük ayar yaparak daha çok kar kazanıyorlar biz ise tamamen ham gümüş çalışıyoruz 950 ayar çalışıyoruz. Bu şekilde biz bunu müşteriye söylediğimiz zaman fiyatını biraz daha fazla söylediğimiz zaman gerçekten satmakta zorlanıyoruz. Bu da gerçekten emeğimizin karşılığını almadığımızdan yakınıyoruz bu şekilde de gerçekten zorluk çekiyoruz. Umarım bunu da zamanla aşarız diye düşünüyorum (K20).

Piyasada şu an dünya geneli şöyle söyleyeyim 925 ayar olmuş, makine işi olmuş, şöyle el işi olmayan bir ürün diyelim ki kırıldı o tek parça makine tek parça olarak basılıyor. Ürün kırılırsa ürünü kurtarmak çok zordur. 2000 yıllarından sonra özellikle teknolojinin gelişmesiyle kalıp işi çoğalmış, teknolojik makina ürünlerinin çoğalması nedeniyle de el emeğimizin karşılığını alamamaya başladık. Bunlar daha düşük ayardadır, ürünler maalesef döküm işidir (K20).

Döküm ve makine işi ürünler dünya geneli yapılmaktadır (K11).

Sektör döküme dönüyor el işi olayı kayboluyor yani, yazık ya birçoğu Süryani göç etmek zorunda kalıyor. Çoğu usta Süryaniydi bu işi yapanlar. Yok neden çünkü ekmek yenmiyorsa, o musluktan su akıyorsa kapatacaksın mecburen başka safhalara geçtiler ekmeklerini kazanamadılar kazanç sağlamıyor değerinin karşılığını alamıyorsun (K20).

Telkâri sanatının tanıtılmasına ilişkin sorunların en önemli sorun olduğunu düşünenler ise görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

Telkâri sanatını insanlara tanıtmak gerekmektedir. Onlar yaptığımız ürünleri görmedikleri için biz bunu elle yaptığımızı onlara inandırmakta zorlanıyoruz ve bu tür durumlarla çok karşılaşıyoruz ve bunlar bizim için gerçekten üzücü şeyler (K1).

Gümüş telkari işi pek bilinmediği için el işinin önemi pek bilinmiyor. Önemli olan bunu müşterinin bilmesidir. Bizde el işini telkâriyi müşterilere anlatmak ve tanıtmakta zorlanıyoruz maalesef (K12).

Bu sanat dışarıya açılması lazım Türkiye değil de dünya ya açılması lazım. Bilinen bir sanat biz yeteri kadar gelmeyiz. Ben mesela yurt dışına Avrupa'ya ürün götürüp satıyorum o bölgeye bazen, hayran kalıyorlar (K13).

Emeğimizin karşılığını almadığımızdan yakınıyoruz bu şekilde de gerçekten zorluk çekiyoruz. Umarım bunu da zamanla aşarız diye düşünüyorum. Bunun tabi reklamı, tanıtımı ve saire yapmak gerekir (K20).

Telkâri ürünlerinin müşterilere alım ve satıma ilişkin sorununu seçenlerin görüşleri şu şekildedir:

Dünya geneli döküm ve makine işi ürünler yapıldığı için biz telkari ürünlerimizi satmakta çok zorlanıyoruz (K11).

Gümüş telkari işi pek bilinmediği için el işinin önemi müşterilerce pek bilinmiyor. Önemli olan bunu müşterinin bilmesidir. Telkari ürünlerini sata bilmemizdir (K12).

Ürün hakkında müşterilerle doğru bilgiler veriyorum o zaman da müşteriler sorular yöneltiyor bu sahte midir, bilmem bu nemidir? O şeylerle karşılaşıyoruz. Alım ve satımda böyle zorluklar yaşıyoruz (K16).

Gelen müşterilere telkâriyi gösteriyoruz alım tercih meselesi olunca yapacak bir şey kalmıyor. Telkâriyi tavsiye ediyoruz ancak döküm ve makina ürünleri gördükleri zaman bu ürünlere de yönelim oluyor işte, özellikle telkâri almaya geliyorlar ama maalesef telkâri almadan başka ürünler alıp gidiyorlar (K17).

Bu sektörde 90'lara kadar teknoloji yoktu. Teknolojiden yararlanılamıyordu ve özellikle el emeğine daha çok rağbet vardı. 2000 yıllardan sonra özellikle teknolojinin çoğalmasıyla kalıp işinin çoğalması teknolojik makina ürünlerinin çoğalmasıyla el emeğimizin karşılığını alamıyoruz. Nedeni bunlar daha düşük ayar yaparak daha çok kar kazanıyorlar biz ise tamamen ham gümüş çalışıyoruz 950 ayar çalışıyoruz. Bu şekilde biz bunu müşteriye söylediğimiz zaman fiyatını biraz daha fazla söylediğimiz zaman gerçekten satmakta zorlanıyoruz (K20).

Meslekte İş kazası sorunundan şikayet eden katılımcının görüşleri şu şekildedir:

İşte makinede tel çekerken eğer eldiven takmadığımız zaman gümüş çapaklarının elimize batması. Kaynak yaparken de ürünü kaynak yaptıktan sonra demirin üzerine bırakıp farkında olmadan elimizin üzerine gitmesi elimizin yanması vb. kazalar (K4).

Telkaride üründe düşük ayar sorunundan bahseden katılımcı şunları söylemiştir:

Şu an dünya geneli ürünlerde gümüş kullanımı 925 ayar olmuştur. Ancak hiçbir zaman 925 ayar gümüş ürün ile 950 ayar gümüş ürün aynı kabul edilemez şöyle bir düşünün 14 ayar altın ile 18 ayar altının bir olması mümkün mü? Sizce...(K2).

Mesleğe ihtiyaç duyulan alt yapı ve devlet desteği sağlanmasında sorun olduğunu düşünen katılımcının görüşleri şu şekildedir:

Mesleğin ihtiyacı olan alt yapı ve devlet teşvikleri yapılmasının yanında yönlendirme ve yönetsel durumun devlet tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir (K6).

Bir katılımcı çalışan temininde sorun yaşadıklarını belirtmiştir ve telkari mesleğine insanların yönlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

İnsanların bu mesleğe yönlendirilmeleri gerekiyor. Çalışan temininde zorluk çekiyoruz (K6).

4.2.2.7.2. Covid-19 döneminde yaşanan sorunlar

Katılımcıların çoğunluğu Covid-19 dönemindeki kapanmalar dolayısıyla sıkıntılar yaşandığını, turistler gelmediği için, satış olmadığını dolayısıyla işlerinde azalma olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.31. Katılımcıların Covid-19 sürecinde karşılaştığı sorunlar

Covid başladıktan sonra iş ile ilgili sorunlar	%
İşlerin azalması	33
Telkari satışının azalması	44
Turizm	11,5
Üretim	11,5
Toplam	100

Katılımcıların görüşleri aşağıdadır:

Covid döneminde aslında işler çok çok kesatlaştı çok nadir işler yapıldı (K1).

Covid döneminde yasaklar olduğundan dolayı baya işler geriledi (K6).

İşler sekteye uğradı (K12).

O dönemde yavaş yavaş biz bu online satışlarına mecbur kaldık ve o zaman başladı online üzerinde satış yapmak, bizde o sektöre yavaş yavaş onlayna bir geçiş oldu (K13).

Covid döneminden bu yana halen satışımız eskiye nazaran çok daha düşük (K20).

Satmakta biraz problem yaşadık o dönemde (K22).

Midyat turizm bölgesi olduğu için covid döneminde tabi ki yasaklar başladığında turların gelmemesi kesinlikle bizi çok etkiledi. Satışlarda sıkıntı çektik. Satışımız kısıtlandı (K1).

Hiçbir üretim yapamadık (K21).

Şöyle bizim yerimiz turizm bir yer covid başladığı zaman yani turistler gelmemeye başladı. Ürünler satılmamaya başladı. İşyerleri kapandı. Bu baya bize bir zorluk getirdi. Hem maddi hem manevi diye bilirim size işte azalma oldu (K2).

İşler durdu. Satışlar durdu. İşe gelip sadece üretim yapıp da müşterilerin gelmemesi bu şekilde de işler yürümedi. Turlar durdu. Bu bizim için baya bir kayıp oldu (K3).

Covid döneminde işler durdu. Burası turizm yeri olduğu için işler durdu. Turistler gelmedi. İşyerleri kapandı. Maaş da alamıyorduk. Satışlarda olmadı. Herhangi bir ödeme almadık (K4).

İlk başlarda zaten tamamen kapanma olduğu için mecburen işletmemizi kapattık (K7).

Covid başladığında bizi etkiledi. İşler durdu. Yaklaşık bir iki ay işyerlerini kapattık (K8).

İşyerimiz kapandı. Çalışamadık aylarca, parasal yönden sıkıntı yaşadık (K10).

Covid döneminde bütün işyerleri kapatıldı. Ülke geneli zaten çok sıkıntı çektik. Maddi sıkıntı çektik (K11).

Pandemi döneminde 2-3 ay işyerleri kapalı kaldı. Yaklaşık bir yıldır da satış olmadı. Maddi olarak sıkıntılar yaşadık (K18).

O dönem bizimle ilgili şu sıkıntıları yaşadık; 4-5 ay hiç çalışmadık. Ondan sonra bir seneye kadar buraya turist gelmedi. Sektör turistlere dayalı olduğu için turistler gelmedi, gelmeyince de hiç satış yapamadık. Dolayısıyla üretimi azalttık. Baya bir zorluk çektik (K19).

Covid döneminde zaten işyerlerinde 5 aya yakın hiç iş olmadı. İşler açıldı. Ancak Midyat turizm bölgesi olduğu için buraya gelen turistlerin satışına dayalıdır. Daha bugüne kadar satışımız eskiye nazaran çok daha düşük tabi ki de kazancımız da buna göre düşüyor (K20).

Uzun bir süre işsiz kaldık. Hiçbir üretim yapamadık. İşimize gelip gidemiyorduk (K21).

4.2.2.8. Telkari mesleğinin yok olma durumu

Katılımcıların %91,5'i telkâri mesleğinin yok olma tehlikesi altında olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.32. Telkari mesleği yok olma tehlikesi altında mı?

Seçenekler	%
Evet	91,5
Hayır	8,5
Toplam	100

Katılımcıların %91,5'i telkâri mesleğinin yok olma tehlikesi altında olduğuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Telkari mesleği yok olma tehlikesi altında çünkü telkâri sanatının eskisi gibi yapılmadığı, usta, kalfa ve çırakların azalması; ürünlerin döküm işi ve Midyat dışından dışardan gelmesiyle beraber telkârinin yok olması büyük risk taşıyor (K2).

Evet çünkü telkâri ustalarının teknoloji ile mücadele etmek zorunda kalıyor. Gerçek telkârinin iyi tanıtılması, iyi tanıtmak içinde devlet desteği almak şart yörenin mülki idare amirleri telkâri işi üzerinde durmaları gerekiyor (K1).

Maalesef evet çünkü kimsenin artık bu meslek ile uğraşmak istemiyor. Piyasa genelinde döküm, makine işi ve düşük ayar 925 olmuş, Midyat telkârisi 950 ayar altında ucuz ürünler olduğu için gerçek telkâri ustaları çırak yetiştirememekte ustalar farklı işlere yönelmekte mesleklerini bırakmaktadırlar (K3).

Evet çünkü telkâri hak ettiği değeri bulamadığından ve gerçek değerinde satılmadığından mesleği öğrenmek için kimse yanaşmamakta ustalar mesleklerini bırakmakta sebebi ise kalıp ve döküm işi ürünler Midyat telkârisi diye satılıyor (K4).

Evet çünkü bu meslek desteklenmediği için ustalar yetişmemekte ve bu meslek kayıp olmak üzere benim görüşüm (K5).

Evet üzülerken bu mesleğin bittiğini günden güne görüyoruz. Devlet bu gibi alanlar için ustalara sahip çıkıp iş imkanı sağlanması ve üniversitelerde bununla ilgili bölümler açılması lazım (K6).

Evet yok olması için uzak bir tarihi kalmadığını düşünüyorum. Çünkü telkâri işi değeri bilinmediği kanısındayım. İmitasyon ürünler piyasada ağırlıktadır (K8).

Evet yok olma tehlikesi altındadır. Çünkü makine işi ürünler el emeği göz nuru bildiğimiz telkâri takılarına göre piyasada önüne geçmiştir (K9).

Çünkü Midyat telkârisinin hak ettiği değeri bulmadığı, bu sanatı yapan ustaların geçimlerini sağlayamayacak duruma geldikleri, bu ürünlerin sadece satışını yapan kesimin üreticilerden daha iyi kazandıkları ve başka türlü ürünler telkâri mesleğini tehlikeye sokmuştur (K10).

Bence evet telkâri mesleği yok olma tehlikesi altında çünkü telkâri ustaları gerekli desteği görmedikleri için bu mesleği artık yapmak istemiyor. Farklı sektörlerdeki işlere yöneliyorlar (K11).

Bu mesleğe büyük bir destek verilmez ise bence on yıla kadar telkâri ustası yetişmeyecektir. Çünkü bu meslek artık kazanç getirmemektedir. Değerinin altında telkâri ürünler satılmakta onun için telkâri ustaları geçimlerini sürdürememektedirler (K12).

Evet çünkü değerinin altında satılmakta, dışarıdan Midyat'ta gelen ürünler hem işçilik hem de gümüş değeri az olan ürünler Midyat telkârisi adı altında satıcılar tarafından satılmaktadır. Bu durum karşısında Midyat telkârisi bu gümüş ürünlerin değerinde satılmak zorunda kalmaktadır. Bu meslek bundan dolayı kazanç bırakmadığından telkâri ustaları mesleği devam ettirmekte zorlanmaktadırlar. Bu alanda usta ve çırak yetişmemektedir (K13).

Evet mesleğin değeri anlaşılmaması, günümüz sektöründe insanların kolaycılığa kaçması, daha çok hazır ürünler yüzünden sanatın değerinin anlaşılmamasından, her kes işte nasıl daha çok maliyeti indirip kötü ve ucuz ürün çıkarma peşinde oldukları için Midyat telkârisine zarar verilmektedir (K15).

Evet çünkü piyasanın çoğu Midyat gümüşü satmıyor, başka yerden gümüş getirip, başka yerlerin gümüşünü Midyat telkârisi diye satılıyor bu yüzden sıkıntılı olarak görüyorum (K16).

Evet çünkü makine ve döküm işi ürünler Midyat telkâri ürünlerinin satılmasını azaltıyor. Bu mesleğe büyük zararlar veriyor (K17).

Evet çünkü telkâri mesleği döküm işi ile mücadele halindedir. Döküm işi ürünler hem düşük ayar hem de kalıp ile yapıldığından yapım maliyeti daha ucuz ve daha hızlı üretilmektedir. Midyat telkari ürünleri el iş yapımı ve saf gümüşten yapıldığından maliyeti daha yüksek olmaktadır. Bundan dolayı telkâri ustaları telkâri mesleğini yapmakta zorlanmaktadır (K18).

Evet çünkü telkâri mesleğinin yeterince desteklenmediği ve devlet idareleri tarafından yeterince katkı yapmadıkları için telkâri mesleğimizin yavaş yavaş yok olma tehlikesi altına varıyor (K19).

Evet telkari sanatı Midyat ilçesine özgü bir sanat olduğunu biliyorum. Ancak çıkan sahte ve çakma ürünler yüzünden satışları ağırlıkta olduğundan telkâri ustaları artık bu mesleği yapmak istemediklerini ve bu durumda bu mesleğin yok olmaya doğru götürüyor gibi görünüyor (K20).

Evet teknolojinin gelişmesiyle birlikte el sanatlarında gerileme ve yok olma gözlemlenmektedir. El işi olan ürünler kalıp ve makine kullanılarak yapılabilmektedir (K24).

Unutulmaya yüz tutma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı bazı durumlar mevcut: Bunlar Çin telkârisi adı altında satışı ve üretimi yapılan telkâri sanatını çok ciddi bir şekilde etkilediği görülmektedir. Bunun önemini almak ve gerekli çalışmaları özel ve kamusal birimlerde projelendirmek gerekir. Bunun akabinde bu sanatı yaşatmak için gerekli ortam ve işgücünü yaratmak ve destek vermek gerekir. Bu alanda usta ve çırak yetiştirilmelidir (K25).

Telkâri mesleğinin yok olma tehlikesi altında görmeyen katılımcılarından birinin görüşleri şu şekildedir:

Hayır bana kalırsa telkâri sanatı ile ilgili birtakım adımlar atıldı. Unutulmaya yüz tutmuş sanatımızın su yüzüne çıkması açısından 2014 yılında Mardin Artuklu Üniversitesi Midyat Meslek Yüksekokulu Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Bölümünü açtı. Bu alanda öğrenci alınmaktadır. Dolayısıyla yeniden vitrinler canlandı diye düşünüyorum (K26).

Tablo 4.33. Devlet sizce telkari mesleğini destekliyor mu?

Seçenekler	%
Evet	70,8
Hayır	29,2
Toplam	100

Katılımcıların %70,8'i devletin telkari mesleğine destek verdiğini düşünmektedir.

Bununla ilgili görüşler şu şekildedir:

Evet projeler devlet tarafından desteklenebilmektedir. Telkari ve tasarım ve uygulama projesi desteklenmiştir. Donanım ve teçhizat desteği sağlanmıştır (K24).

Evet kamusal birimler tarafından üniversite ve halk eğitim merkezleri tarafından destek ve eğitim verilmektedir (K25).

Evet destek veriyor. Çeşitli desteklerle, işyeri açmak isteyenlere devlet destek veriyor (K26).

Az bir katkı sağlıyor. Bu katkıya da yetersiz bir katkı diyebiliriz. Devletin ihtiyaç duyulan katkıyı mutlaka vermesi gerektiğini düşünüyorum (K19).

Evet destek veriliyor ancak sadece devlet kurumlarının yaptıkları projelere destek veriliyor. Oysaki özel kişilerin kendi işyerlerini kurduklarında destek çıkılmasını beklerim (K18).

Evet destek var ama yetersiz sadece işyeri açma desteği yetmemekte, ürünlerin iyi tanıtılması, satış garantisi verilmelidir. Yani telkâri ustalarının ürettiği ürünlerin iyi bir pazara ulaştırılması gerekmektedir (K13).

Evet ama daha geniş ve kapsamlı kitlelere ulaşılmalı bu desteğin daha çok gerçek telkâri ustalarına destek verilmelidir (K12).

Evet destek veriliyor ama yeterli ve gerektiği miktarda değil (K11).

Evet ama yetersiz Turizm ve Kültür Bakanlığı bu işin denetleyicisi olmaları gerekmektedir (K10).

Evet ama yetersiz verilen desteklerin yanında telkâri ustalarının üretmiş oldukları ürünler için güvenilir satış mekanları sağlanmalıdır (K 4).

Evet bazı projelere veriliyor. Ama yeterli destek bu alana vermiyor (K 3).

Evet destek veriliyor. Ama verilen destek yetersiz kalmakta 3000 yıllık geçmişi olan bu sanatın yok olmasını izliyoruz (K 2).

Evet veriliyor ama az ve yetersiz telkari atölye açma durumunda mutlaka hibe desteği sağlanması lazım, üretilen ürünlerin satışında destek verilmesi gerekmektedir (K 1).

Tablo 4.34. Telkari mesleğine ilişkin projelerden haberiniz var mı?

Seçenekler	%
Evet	50
Hayır	50
Toplam	100

Telkari mesleğine ilişkin projelerden katılımcıların yarısı haberdar olduğunu, yarısı ise olmadığını ifade etmişlerdir. Bununla ilgili görüşler şu şekildedir:

Öncelikle bayanlara özgü kendi üretim atölyelerini kurma hususunda yardım edilmektedir. Kalkınma ajansları ve KOSKEB

vb. kuruluşlar tarafından (K 24).

Telkari sanatı Halk Eğitim Merkezleri, STK ve DİKA tarafından projelendirilip devam ettirilmektedir (K 25).

Evet haberim var fakat herhangi bir projede bulunmuyorum şu anda fakat daha önce projede çalışmışım (K 26).

Proje olarak Midyat ilçesinde Telkari Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi ve Midyat Meslek Yüksekokulunda yapılan gümüş telkâri yapıldığını biliyorum. Projeye örnek gösterilebilir (K 20).

Telkari yapımı için kabul edilen projeler var ve satış için sunulan projelerde kabul edilmiştir. Mardin Artuklu Üniversitesi DİKA yapımı olduğu mezunların istihdamı için yapılan projede kabul edilmiştir (K 14).

Evet var yapılan projeler mutlaka istihdama yönelik olmalı ve istihdam süresi uzun süreli olmalı yoksa sadece kısa süreli 1-2 yıllık kurslar şeklinde projeler olmamalı sürdürülebilir uzun süreli projelere destek verilmelidir (K 13).

Evet var ancak projeler yetersiz daha kapsamlı olmalıdır. İşyeri ve atölye açmak isteyen telkâri ustalarına hibe desteği sağlanmalı, beli sürelerde vergilerden muaf tutulmalı ve işyeri ve atölyelere kira desteği sağlanmalıdır (K 12).

Ancak sadece projeler yetmemekte projelerin yanında sürdürülebilir istihdam çalışmalarına ağırlık verilmelidir (K 4).

Ama daha çok resmi kurumlara verilmektedir. Hibe adı altında projelerin bireysel kişilere daha çok vermeleri gerekir diye düşünüyorum (K 1).

Telkari sanatının yok olmaması için hangi önlemler alınmalıdır?

Telkari sanatını yaşatmak ve üretimini yapmak için kamu ve özel birimlere destek verilmelidir. Gerek projelendirip gerekse üniversiteler tarafından yürütülmelidir. Ayrıca usta – çırak yetiştirme alanında birimler kurulmalıdır. Bununla birlikte tanıtım, fuar ve sempozyumlar düzenlenmelidir (K 25).

Devlet kurumlarından (Üniversiteler, Olgunlaşma Enstitüleri, Halk eğitim) telkâriye yönelik eğitim verilmeli ve bu işi yapmak isteyenlere maddi ve manevi destek sunulmalıdır. Kurulan atölyelerde usta-çırak ilişkisine bağlı olarak yetenekli genç yaşta kişilere eğitim verilmelidir (K 24).

Yok olmaması için üniversitelerde bölümlerin açılması, meslek liselerinde aynı şekilde telkâri lisesinde bölümün açılması aynı zamanda kadınlarımıza yönelik halk eğitim ve destek eğitim merkezlerinde kuyumculuk ve takı tasarımı alanında kursların açılmasını istiyoruz. Kuyumculuk ve takı tasarımıyla ilgilenen gençler tasarımlar yapmalı vitrinleri geçmişten gelen motifleri koruyarak ama aynı zamanda günümüz motifleri ile desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Ve bu sanatın hem tanıtımı hem de devamlılığı için ustalar bu sanatı öğretmek için son zamanlarda büyük bir çaba içerisinde. İster özel ister kamu anlamında telkâri sanatının devamlılığı için destek görmektedir (K26).

Telkari ustalarına devlet destek ve teşvikler hakkında bilgilendirilmeli, ustalara atölye kurma fırsatı sağlanmasının önü açılmalı, uygulamalı kurslar ile genç kalfalar yetiştirilmesinin sağlanmalı, arz esnasında satıcılarda gümüş ürün satışında denetlenmeli gerçek dışı ürünler piyasadan kaldırılmalıdır (K20).

Diğer ülkelerin ürünlerini Midyat telkâri sanatının adına söylevleştirmeleri Midyat telkâri sanatının yok olmasına sebep oluyor. Bunun için bu söyleyişi yetkili kurumlar ile yasaklayıp ceza verilmesi gerektiğini düşünüyorum (K19).

Telkari mesleğinin sürekliliği için telkâri sanatı öğrenimine yönelik eğitimlere yoğunluk verilmeli yeni ustalar yetiştirilmelidir (K17).

Telkari mesleğinin devamlılığı için devlet destekleri ve teşviklerin çok önemli bir yeri vardır. Alıcılar reklam ve tanıtımlarla bilinçlenmelidirler. Alıcılar telkari el sanatını döküm ve makine işinden ayırt edebilmelidirler (K18).

Telkari sanatı ustalarına destek çıkılmalı bu ustalar aracılığı ile halk eğitim merkezlerinde, atölyelerde ve buna benzer yerlerde öğrenci ve usta yetiştirilmesine yolu açılmalıdır (K11).

Telkari ustaları devlet tarafından hibe destekleri ile işyeri ve atölye kurmaları sağlamalı, yeni kurulan bu yerlerin belli süreliğine vergi ve çalışanların sigortalarından muaf tutulmalıdır. Ve telkâri ürünlerinin tanıtımı yapılması gerekmektedir (K12).

Telkari mesleğini sürdüren ustalara devlet desteği verilmeli yapmış oldukları telkâri ürünlerini pazarlara açılmalı vitrin satıcıların Midyat telkârisi olmayan ürünlerin Midyat telkârisi olarak satmaları önüne geçilmelidir (K13).

Telkari sanatının tanıtımı için reklamı artırılmalı, telkâri mesleğine yönelik eğitim çok önemli bir yer var bunun yanında devlet desteği artırılmalıdır (K14).

Telkari ustalarını bir araya getirip fabrika tarzı büyük bir işyeri açmak, üretilecek el işi ürünlerine pazar sağlamak ve fuar, sergi vb. gibi oluşumlarda telkârinin tanıtımını yapmak ve el işi telkâri ürünlerini döküm ve makine işinden ayırmak telkâri el sanatını her kes tarafından tanıtımlar ile diğer ürünlerden ayırabilmek (K8).

Telkari mesleği için açılan dükkan ve atölyeler için devlet hibe desteği sağlamalı ve telkâri öğrenimine yönelik eğitimlere ağırlık verilmeli usta yetişmesi sağlanmalıdır (K9).

Midyat telkârîsi hak ettiği değerle satışı olmalı, telkâri sanatını üreten ustalarının kazancı, sadece satış yapan kesimden daha iyi olmalı ve başka ürünler olan döküm ve makine işinden ayırtılmalı bu yönelik kamu kuruluşları gerekli ceza uygulamalarını devreye sokmalı telkâri el sanatı koruma altına alınmalıdır(K10).

Telkari ustalarına devlet desteği ile atölye kurdurup ve bu atölyelerde elde edilen ürünlerin geniş pazar ağı oluşturulmasının yolu açılmalıdır (K4).

Bu meslek alanında atölyeler açılması ve bu atölyelerde telkâri ustaları yeni genç ustalar yetiştirilmesi gerekmektedir. Ve telkâri ürünlerine Pazaryolu sağlanması gerekmektedir (K5).

Telkari ustaları öncelikli olmak üzere gerekli destek verilmeli, imkanlar sunulmalı bir çok alanda kredi verildiği gibi bu meslek alanında faizsiz kredi ile desteklenmeli ve ciddi anlamda bir destek verilmesi lazım(K6).

Telkari ustaları gözetiminde kurslar açılması, dükkan ve atölye açılması için devlet destekli hibeler verilmesi (K7).

Telkari sanatında yetişmiş ustaların üretmiş oldukları ürünlerin satış ve pazarlama anlamında garanti altına alınması lazım, döküm ürünlerin bu işin satışını yapanların Midyat telkârîsi olarak satılmaması ve satımı engellenmesi için mutlaka buna devlet el atmalı ve cezalar uygulanması gerekmektedir(K1).

Telkari mesleği ve sanatının yok olmaması için devletin bu mesleğe tam destek çıkması ve eğitim olarak halk eğitimlerde, meslek liselerinde ve üniversitelerde bu sanatın ders olarak okutulması, yeni ustaların yetişmesi ve telkâri sanatının yok olmaması için gerekmektedir (K2).

Öncelikle sahip olunan gerçek telkâri ustalarına sahip çıkılması ihtiyaç duyulan destek ve değerle verilmesi gerekmektedir. Bu gerçek ustaların öncülüğünde usta yetiştirmek ve telkâri işinde döküm makine işi ve uzak doğu gümüşün önüne geçilmesi lazım (K3).

Telkâri mesleğinin yavaş yavaş yok olmasında Çin'den gelen telkâri takıların etkisinin olup olmadığına dair katılımcıların görüşleri şöyledir:

Türkiye'de kadim sanatın merkezi durumunda olan Midyat, Beypazarı, Trabzon hasırının üretimi ve gelişimini olumsuz etkilemektedir. Küresel güç bölgeleri ve yüzyılı belirleyen unsurlardan birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla hem ucuz hem de kısa zamanda kalitesiz malzeme ile üretilen teknolojik ürünler Çin piyasası tarafından servis edildiğinden Türkiye'de üretilen telkâri sanatımızı derinden etkilemektedir. Bu durum telkâri sanatımızı olumsuz etkilemektedir (K25).

Bilinçli olan için tehlike arz etmediğini düşünüyorum. Bu işe gönül verenler bu iş yapanlar bırakmamak için vitrinlerinde Çin'den gelen telkâri ürünlerini bulundurmamaları gerekiyor. Kendi icra ettikleri takıları vitrinlerinde bulunduracaklar ve gelen turistlere, yerli halka kendi telkâri sanatını tanıtmaları gerekiyor diye düşünüyorum (K26).

Uzak doğudan telkâri görünümlü kalıp ve imitasyon ürünler piyasaya girmiştir. Hali hazırda bu işi yapanlarını da etkilemektedir. Sabır gerektiren bu işi sahte ürünler vurmaktadır. El işi ürünler sabır gerektiren ve zaman harcayan işlerdir. Ancak uzak doğuda üretilen ürünler makine/kalıp ile seri üretilebilmektedir. Bu durum bu iş ile uğraşan ustaların hevesini kırmaktadır. Bu durum büyük bir tehlike arz etmektedir (K24).

Evet bizim telkâri sanatı için makine ve döküm işi takı ürünleri telkâri el işi olan takı ürünlerinin satışını azaltmaktadır. Bence Çin ve başka yerlerden gelen takı ürünlerine Midyat'ta satışına izin verilmemelidir (K17).

Sadece telkâri sanatının satımını yapan insanların Çin ve Midyat'ta getirilen ürünlerin Midyat telkârîsi olarak bu ürünleri satmamaları gerekir. Gerekli merciler buna karşı bir önlem alınması ve cezai işlemler uygulanmalıdır (K18).

Dışardan gelen tüm ürünlerin birçoğu Midyat telkârîsi diye adlandırılıyor. Bu durum karşısında da Midyat telkâri sanatını tehlike altında bırakıyor ve bunun yüzünden fazlasıyla bu mesleğe zarar ve zor duruma düşmektedir (K19).

Gümüş takı ürünleri tüketicilere ve Midyat'ta gelen ziyaretçilere Midyat telkârîsi olarak sattıklarına şahit oluyoruz. Midyat ilçesine gelen turistler tur operatör rehberleri tarafından önceden anlaştıkları işletme ve satıcılara yönlendirip sahte ürünler satıldığını duyuyoruz. Bu anlamda turistleri gerçek anlamda Midyat telkârîsi üretilen atölye ve satış merkezlerine gerekli kuruluşlar tarafından yönlendirilmelidir (K20).

Tabi ki etkilemektedir. Sadece Çin'den gelen ürünler değil bizim ülkemizdeki yapılan döküm ürünler yüzünden de tehlike altında çünkü bu ürünler kalitesiz hem de rahat yapılıyor hem de maliyeti düşüktür (K11).

Evet çünkü Çin ve başka yerlerden gelen ürünler Midyat'ta vitrin satıcıları tarafından satılan ürünlerin Midyat'ta üretildiği ve Midyat telkârîsi olarak satmakta işte en büyük tehlikede budur (K 12).

Evet var. Vitrin satıcılar alıcıyı yanılttığı Midyat dışından gelen ürünler için Midyat telkârîsi adı altında satış yaptıklarından dolayı ve alıcının da konuya hakim olmadığından telkâri sanatı ve mesleği için büyük tehlike arz etmektedir (K13).

Eğitim eksikliğinden kaynaklı sorunlar etkili olabilir. Kültür ve Turizm ve Milli Eğitim Bakanlıkları beraber tanıtım için vb. ortak çalışma yapılabilir. Tabi ki ucuz takı ürünler toplum tarafından tercih edildiği için Çin ve başka yerden gelen ürünler olumsuz etkiliyordur. Tüm olumsuzluklara rağmen telkâri sanatının kıymet gördüğünü düşünüyorum. Usta sayısı hiçte az değil şuan Mardin Artuklu Üniversitesinin bu konuda çok etkisi oldu (K14).

Sadece Çin ürünleri değil başka yerlerden de döküm ve makine işi Midyat'a ürün gelmektedir. Ve Midyat telkârîsi adı altında satılmakta ve bu ürünler Midyat telkâri sanatına büyük zarara vermektedir (K5).

Elbette ki Çin her alanda ucuzluk konusunda etkili olduğu gibi bu alana da ciddi zararlar veriyor. Fakat bu durumu sadece oraya bağlamak doğru değil, devlet bu konuda olumlu ve destekleyici adımlar ile telkâri ustalarına destek verip, imkan sağlarsa onlarda kazanç açısından tatmin ve geçimlerini sürdürebilirlerse bu meslek sürdürülebilir. Aksi takdirde yakın zamanda telkâri bitter (K6).

Evet etkisi var. Telkari sanatı için Çin ürünleri tehlike arz ediyor. Çin'den gelen takı ürünleri yüzünden Midyat telkârîsi olumsuz etkilenmekte satış anlamında ciddi oranda azalış yaşanmaktadır. Böyle devam ederse telkâri sanatı maalesef yok olacaktır (K7).

Çin'den gelen gümüş ürünler döküm, düşük ayar ve makine işidir. Dolayısı ile çok daha ucuz ve kalitesizdir. Ama alıcılar bunu bilmiyor. Çin ürünlerine karşı inşallah devletimiz gerekli tedbirlerin alınmasını sağlar bu meslek profesyonel bir hal alır ve devam eder (K8).

Evet Çin ve başka yerlerden gelen ürünlerin olumsuz etkisi var ve tehlike arz etmektedir. Makine ve döküm işi takı ürünleri telkâri sanatı el emeği olan takı ürünlerinin önüne geçmeye başlamış telkâri ustaları ve telkâri mesleği bu durumdan zarar görmektedir (K9).

Bence hayır yeter ki Çin ve başka yerlerden gelen ürünlerin Çin ve başka menşeli ürünler olarak satmalarında ve Midyat telkârîsi adı altında satmadıkları sürece hiçbir tehlikesi yoktur (K10).

Bence bizim telkâri sanatını tehlikeye sokan sadece Çin ürünleri değil, Türkiye'deki döküm işleri üreten her yer ve bu gibi ürünler için telkâri ibaresi kullanılmasının önüne

geçilmesi ve yasaklanmasıdır. El işi olmayan birçok ürün el iş ve 950 ayar telkâri diye satılıyor (K3).

Aslında Çin ve başka yerlerden gelen ürünleri Midyat telkârisinden ayırt edilmeli ve durumun tüketiciye doğru tanıtım ile anlatılmalı ve tüketicinin ne aldığını bilmesi sağlanmalıdır (K4).

Bana göre sadece Çin'den gelen ürünlerin tek değil başka yerlerden gelen tüm ürünlerin Midyat telkârısı ile hiçbir şekilde dengi ne kalite ne de işçilik açısından aynısı olamaz. Sadece tüketiciye doğru bilgi verilmesi koşulu ile çünkü tüm ürünler için Midyat telkârısı olarak satışa sunuluyor. Bu durumda Midyat telkâri mesleği için zor bir durum ile karşı karşıya kalmasına neden oluyor (K1).

Evet büyük bir etkisi oluyor. Bu olumsuz etki en çok Midyat telkârisinin satışını ciddi anlamda düşürmektedir. El emeği olan bir ürünün örnek verecek olursak bir telkâri ustası bir ürünü iki günde bitiriyorsa Çin işi bir ürünün kalıp basımı ve seri üretim ile bin ürün basılabiliyor. Ve aynı zamanda fiyat anlamında da yarı fiyatına ve altında satışa sunulmaktadır. Müşterilerde bu ürünleri Midyat telkârısı adı altında düşük fiyat olarak bu ürünleri satın almaktadır. Ve bu ürünleri el işi şeklinde satın alınmaktadır (K2)

4.3. Araştırmaya İlişkin Değerlendirme

Mardin Midyat'ta yaşayan ve mesleklerini sürdüren “telkâri kalfa, usta ve satıcıları”nın çalışma hayatında yaşadıkları sorunları ortaya koymak için yaptığımız nitel araştırmanın sonuçlarına göz attığımızda aşağıdaki sorunlar ortaya çıkmaktadır:

Katılımcılarımız ağırlıklı olarak erkeklerden oluşmaktadır. Erkan Büyükyazıcı (2008) Trabzon'da altın ve gümüş işlemeciliği ile uğraşanların %90.6'sının; Ertuğrul Kamiloğlu (2009) ise Mardin ilinde gümüş işlemeciliği ile uğraşanların %92.0'sini erkeklerin olduğunu bildirmektedir. Bu oranlar araştırmamıza da aynıdır.

Telkâri çalışanları yoğun olarak orta yaşlı çalışanlardır. 18-24 genç yaş grubunun çalışan sayısının düşük olması bu alanda eleman bulma sorunu, çırak eksikliğini ortaya koymaktadır. Sular (1998) Midyat'ta bulunan ustaların %28.0 ile 32-37 yaş aralığında; Erkan Büyükyazıcı (2008) Trabzonlu ustaların %37.7'sinin 31-35, yaş arasında; Ertuğrul Kamiloğlu (2009) ise araştırmasında ustaların %41.33'sinin 21-35, yaş arasında; bulunduğunu bildirmektedirler.

Telkari çalışanları en çok lise mezunlardır. Ön lisans mezunu çalışan sayısının artış göstermesi, ilçede açılan Artuklu Üniversitesi Midyat Meslek Yüksekokulu'nun etkisinin olduğunu gözler önüne sermektedir.

Çalışanların daha çok aile mesleği, okul ve tanıdıklar aracılığı ile işlerini edinmiş oldukları görülmüştür. Katılımcıların %38,5'i kayıt dışı çalışmaktadır. Bu önemli bir problemdir.

Çalışanların en az 3 yıl, en çok 40 yıldır çalışmış olduğu, 26 kişinin genelinde bu meslekte hizmet süresi ortalamasının 15,65 olduğu düşünülünce telkaride çalışanların çoğunluğunun usta statüsünde çalışmış oldukları söylenebilir.

Telkaride genel olarak 26 çalışanın günlük çalışma süresi ortalamasının “8,82 saat” olduğu görülmektedir. Büyük çoğunluğu fazla mesainin yapılmadığını ifade etmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönem (2022 yılının Mayıs-Haziran dönemi) her ne kadar etkisi azalmış olsa da Covid nedeniyle işlerdeki durgunluğun devam etmesidir. Katılımcıların hepsi “Covid-19 döneminin yaşanması ile işlerin durduğunu ve etkisinin hala devam ettiğini ve işlerin henüz Covid-19 öncesi dönemdeki iş olanağı seviyesine gelmediğini belirtmişlerdir.

Telkari işyerlerinde çalışan sayısının en fazla 5-6 kişilik ile 7 kişilik olduğu bununda işyerlerinin atölye ve küçük işyerleri şeklinde olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar çalışma alanlarının küçük olmasından şikayetçi olmuşlardır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%61,6) tek geçim kaynaklarının telkari olduğunu belirtmişlerdir. Sular (1998), Midyat'ta gümüş işlemeciliği ile uğraşanların, %40'ının temel geçim kaynağının gümüş işlemeciliği olduğunu belirtmektedir. Erkan Büyükyazıcı (2008) Trabzon'da altın ve gümüş işlemeciliği ile uğraşanların, %88.7'sinin temel geçim kaynağının gümüş işlemeciliği olduğunu tespit etmiştir. Kamiloğlu (2009), Mardin'deki gümüş işlemeciliği ile uğraşan ustaların, %70.7'sinin temel geçim kaynağının gümüş işlemeciliği olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmada elde edilen değer ile Kamiloğlu (2009), araştırmasında elde edilen değer birbirine yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu mesleğin yok olması birçok aileyi de olumsuz etkileyecektir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu ücretlerinin düşük olduğundan, ekonomik durumlarından şikayetçi olmuşlardır. Sonuçlar Ertuğrul Kamiloğlu (2009)'nun çalışmasıyla uyushmaktadır. Ertuğrul Kamiloğlu da Mardin'de gümüş işlemeciliği ile uğraşan ustaların, %56'sının, Fırat (2010) da katılımcıların %66'sı gelirlerinden memnun olmadıklarını belirtmiştir.

Katılımcıların neredeyse hepsi telkari sanatının Çin malları, döküm ve makine işi ürünlerin artması nedeniyle tehlike altında olduğunu düşünmektedirler.

Telkâri çalışanlarının çoğunun mesleki yeterlilik belgesine sahip oldukları görülmüştür. Telkâri çalışanlarının bu mesleği tercih etme sebeplerinin başında aileden gelen, sevilen bir meslek ve hobi olarak gördükleri gelmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada “Midyat’ta telkari sanatı yok olmaya başlayan meslekler arasında mıdır? Bunu önlemek için neler yapılabilir? Telkari çalışanlarının mevcut sorunlarının nelerdir” sorularına yanıt aranmıştır.

Tarihsel süreç içinde dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler hayat şartlarını da her anlamda etkilemiştir. Bu durum İnsanın dünyaya bakış açısında, insanın hayat tarzında ve zihin dünyasında gündelik hayatından farklılaşmaya yol açmıştır. Dünyanın bir tüketim olgusuna hızlı bir şekilde geçmesi kültürel değerlerimizden uzaklaşmaya, geleneksel yapıların yok olmasına neden olmaktadır. Teknolojinin gelişmesinin yanında fabrika işi ürünler üretilmiş ve bu ürünlere olan talep artmıştır. Geleneksel yöntemlerle yapılan el işi ürünler olumsuz etkilenmiş, el işi ürünlerin talebi azaltmıştır. Fabrika işi seri üretim ile üretilen ürünlerin maliyetinin düşmesi geleneksel el işi ürünlere yönelimi azaltmıştır. Teknolojinin gelişmesi ve makine seri üretim sonucu olarak ucuz hale gelen kalitesiz ve değeri düşük ürünler karşısında geleneksel meslekler zor durumda kalmış, yok olmalarının yolunu açmıştır. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de geleneksel mesleklerin önemi azalmış, atölyeler kapanmış, geleneksel meslek ustalarının azalmasıyla bu meslekler unutulmaya yüz tutmuştur. İnsanlığın kültürünü aktarmada en önemli unsur olarak görülen geleneksel meslekler Türkiye’de de kaybolmaya yüz tutmuştur.

Kaybolmaya yüz tutan kültürel değerlerden biri de çalışmamızın konusunu teşkil eden telkâri sanatıdır. Ancak telkâri mesleğinde görünen en önemli sorunlarından biri araştırmamızda da ortaya çıktığı gibi mesleğe karşı ilginin insanlar tarafından azalması çırak, kalfa ve ustaların yetişmemesidir. Bu ilginin düşmesinin en önemli sebebi ise meslekten sağlanan gelirin çok azalmış olmasıdır. Telkari mesleğinde görünen bu sorunlar kültürel değerler konusunda duyarlılık gösterecek kesimler ve kuruluşlar ile aşılabılır. UNESCO’nun somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin kabul edilen sözleşme bağlamında bu konuda insanların aydınlatılmasıyla kültürel miras kabul edilen bu mesleklerin korunması sağlanabilir. Özellikle teknoloji ve fabrikasyon seri üretimin neden olduğu bazı geleneksel mesleklerin kaybolmaya başlamasına ilişkin topluma bilgi verilmesi, farkındalık yaratılması, bu ürünleri tanıma fırsatının tanıtımlarla sağlanması kanaatimizce yeniden insanların

keşfini ve tüketimini sağlayabilecektir. Telkari mesleğinin tanıtımları iyi bir şekilde yapılırsa mesleği öğrenmek isteyenlerin sayısını arttırabilir, çırak bulma sorunu da böylelikle çözülebilir. Geleneksel meslek ustalarının, usta öğretici eğitimini Halk eğitim merkezlerinde kurs ve atölyelerde vermelerinin kolaylaştırılması mesleğin sürekliliği için önemli görülmektedir.

Katılımcıların hemen hemen tamamına yakını telkâri mesleğinin yok olma tehlikesi altında olduğunu dile getirmişlerdir. Mülakat sırasında katılımcılar Telkâri sanatının eskisi gibi çok yaygın olmadığını, bazı ürünlerin döküm işi ve bazılarının Midyat dışından gelmiş olmasının bu tehlikeyi doğurduğunu söylemişlerdir. Teknolojik gelişmeler ile döküm ve makine işi ürünlerinin yanında düşük ayarlı (925) ucuz ürünlerin piyasada bulunması ve bunlara yönelik talep artışı nedeniyle geleneksel el emeğiyle çalışan atölyelerin işleri azalmakta, bu durum çırak ve usta yetişmemesine neden olmakta, mevcut çalışanların da geçinemedikleri için farklı mesleklere yönelmesine neden olmaktadır.

Telkâri mesleğinin unutulmaya yüz tutma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı durumların başında “Çin telkârısı” adı altında satışı ve üretimi yapılan ürünler gelmektedir. El işi ürünler sabır gerektiren ve zaman harcanan işlerdir. Ancak uzak doğuda üretilen bu ürünler makine/kalıp ile seri üretilmektedir. Bu durum bu iş ile uğraşan ustaların hevesini kırmaktadır. Katılımcıların %9,3’ü telkâri sanatının karşılığını ve değerini bulmamasından şikayetçi olmuşlardır. Bu sanatın canlandırılıp cazip hale gelmesi için çoğunluğu konuya ilişkin projelerin hayata geçirilmesi görüşündedirler. Bununla beraber katılımcıların yarısından fazlası devletin telkâri mesleğine destek vermiş olduğu kanısındadır. Ancak çalışmamızda da yer aldığı gibi bu projelerden daha çok kamu kuruluşları destek görmüştür. Esasen kamu kuruluşları tarafından, üniversite ve halk eğitim merkezleri tarafından bu sanata yönelik destek ve eğitimler verilmektedir. Katılımcılar desteklerin yapıldığını ancak bu desteklerin az ve yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla destek oranının arttırılması ve konuya ilişkin tanıtımların yapılması önem arz etmektedir. Artuklu Üniversitesi bünyesinde telkari konusunda konferanslar düzenlenip, telkari dersleri seçmeli ders olarak üniversite bünyesinde okutulursa telkari sanatının tanıtımına önemli bir katkıda bulunulacaktır.

Telkari sanatında yetişmiş ustaların ürettiği oldukları ürünlerin satış ve pazarlama anlamında garanti altına alınması için makine ve döküm ürünlerin satışını yapıp bu

ürünlerin el yapımı olmadığını belirtmeden Midyat telkârîsi olarak pazarlayanlara haksız rekabetten dolayı yasal müeyyidelerin uygulanması gerekir.

Telkari mesleğine ilişkin projelerden katılımcıların yarısının haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla konuya ilişkin projelerden telkari işini yapanların haberdar olması için gerekli çalışmaların yapılması gerekir. Kalkınma ajansları ve KOSGEB vb. kuruluşlar tarafından kendi üretim atölyelerini kurma hususunda telkârî çalışanları desteklenmelidir. DİKA tarafından projelendirilip başarılı işlere imza atıldıysa da Telkari Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi ve Midyat Meslek Yüksekokulu'ndaki gümüş telkârî üretimine yönelik yeni projeler hayata geçirilmelidir ki yeni nesil, başarılı çalışmalarla daha da tecrübe kazansın. Staj çalışmaları telkari ustalarının yanında gerçekleşsin ki hem çırak ihtiyacı giderilsin, hem de öğrenciler işbaşında eğitim görebilsinler. Hayata geçirilecek projeler istihdama yönelik olmalı ve istihdam süresi uzun tutulmalıdır. İşyeri ve atölye açmak isteyen telkârî ustalarına hibe desteği sağlanmalı, belli sürelerde vergilerden muaf tutulmalı, işyeri ve atölyelere kira desteği sağlanmalıdır. Usta – çırak yetiştirme alanında birimler kurulmalıdır. Bu alanda tanıtım, fuar ve sempozyumlar düzenlenmelidir. Eğitim kurumlarından (Üniversiteler, Olgunlaşma Enstitüleri, Halk eğitim) telkârîye yönelik eğitim verilmeli ve bu işi yapmak isteyen kesimlere destek sunulmalıdır. Kurulan atölyelerde usta-çırak ilişkisine bağlı olarak yetenekli genç yaşta kişilere eğitim verilmelidir.

Telkari işinde çalışan kadın sayısının az olduğu vurgulanmıştır. Kadınların telkari sanatına ilgisi çekilecek olursa sektördeki eleman sıkıntısı da azalmış olacaktır. Bu nedenle kadınların bu mesleğe ilgisini arttıracak projeler hayata geçirilmelidir. Bunun için de kadınlara mesleği tanıtmak, onlara yönelik eğitimler düzenlemek ve kadınları istihdam edecek işyerlerine devlet desteği sağlamak faydalı olabilecektir.

İş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin eğitimler her ne kadar sertifika dönemlerinde (ustalık, kalfalık ve çıraklık) alınmış olsada bu eğitimlerin rutin olarak verilmesi, işyerlerinin sağlıklı çalışma ortamlarına kavuşabilmesi için denetimlerin yapılması gerekir. Yasal haklarını bilmeyen çalışanların da yasal haklarını öğrenmeleri için eğitim almaları sağlanmalıdır. Eğitimler Milli Eğitim il müdürlükleri ve Artuklu Üniversitesi iş birliğiyle gerçekleştirilebilir. Katılımcılar arasında kayıt dışı çalışanlar da bulunmaktadır. Konuya ilişkin denetimlerin yapılması, kayıtlı istihdama devlet

desteği, kayıtlı çalışanların oranını arttırabilir. Katılımcıların büyük kısmı çalışma ortamlarından şikayetçi olmuşlardır. Kötü alışma ortamları birçok iş kazasına ve meslek hastalığına neden olabilir. Dolayısıyla konuya ilişkin resmi denetimlerin arttırılması, işyeri sahiplerinin ve çalışanların konuya ilişkin bilgilendirilmesi, çalışma koşullarının düzeltilmesi için gerekli önlemlerin alınması iş sağlığı ve güvenliği açısından da çok önemlidir.

Katılımcılar az kazandıklarını, zor geçindiklerini belirtmişlerdir. Turizm, Midyat ekonomisinin can damarlarından birisidir. Yerli ve yabancı turistler telkari takı, hediyelik eşya vb. ürünleri satın almaktadırlar. Turizm'deki artış bu sanatın da satışlarını arttıracaktır, daha fazla istihdam artışı anlamına da gelebilecek bu durum döküm ve makine üretimi telkari üretimini de arttırabilir. Bu durumun önlenmesi için yukarıda da belirttiğimiz gibi Çin malları telkari ürünlerinin engellenmesi, geleneksel telkari üreten işletmelerin desteklenmesi gerekir. Satılan tüm telkari ürünleriyle sertifika verilmelidir ki hangisinin el emeği telkari olduğu anlaşılabilsin. Unutulmamalıdır ki yok olan her geleneksel meslek kùltürümüzden bir parçanın kopması anlamına gelmektedir.

KAYNAKLAR

- Akyol, E. (2017). Kültürün Korunması ve Aktarımı Bağlamında Beypazarı'nda Telkâri Sanatı ile Ustaları  zerine Bir Derleme ve Değerlendirme, *Sosyal ve Beğeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 40, 90-109.
- Akengin, G., Büyükyazıcı, M., Demir, T. (2021). Midyat Telkâri Ustaları. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 753-775.
- Anadolu Ajansı (2022). Mardin'in Tescilli El Sanatı Telkari, Hünerli Ustaların Elinde Geleceğe Taşınıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/mardinin-tescilli-el-sanati-telkari-hunerli-ustalarin-elinde-gelecege-tasiniyor/2753771> (Erişim tarihi: 02.12.2022).
- Anadolu Ajansı (2021). Midyat Telkarisi Coğrafi İşaret Belgesi İle Tescillendi. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/midyat-telkarisi-cografisaret-belgesi-ile-tescillendi> (Erişim tarihi: 01.09.2022)
- Arseven, C. E. (1975). *Türk Sanatı Ansiklopedisi*. İstanbul: M.E.B.
- Arıoğlu, İ.E, (2006). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi TBMM'de Kabul Edildi", *Milli Folklor Uluslararası, Kültür Araştırmaları Dergisi*, (69), 186-187.
- Artuklu Üniversitesi (2022). Midyat Telkari Tasarım ve İnovasyon Merkezi Projesi Tamamlandı Artık Sıra Verimli çalışmalarda. <https://www.artuklu.edu.tr/tr/proko/haberler/midyat-telkari-tasarim-ve-inovasyon-merkezi-projesi-tamamlandi-artik-sira-verimli-calismalarda> (Erişim tarihi: 05.10.2022)
- Aslan, F. ve  ağlar, İ., M. ve G rb yık, C., (2017). Kültürel Miras Kapsamında Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Meslekler: Turgutlu  rneği, *Studies Of The Ottoman Domain*. 7 (13), 212 – 247.
- Aypek Arslan, A. , Demir, T. (2021). Midyat Telkari Sanatı ve Teknoloji. *Kalemіři Dergisi*, 18, 1-11.
- Aydın , A. 2006. Mardin'de Gümüş İşlemeciliğinin Gelişimi ve Yöre Ekonomisine Katkıları. *I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu*, Mardin.
- Balta, S. (2019). *Türkiye'de Kuyumculuk-Takı Tasarımı Eğitimi Veren  niversitelerin Eğitim Sorunları ve çözüm  nerileri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta.
- Balcı, F. (2020). Unutulmaya Yüz Tutmuş Meslekler, Ustalar, Teknikler ve Mesleki Anlatılar: Kayseri-Develi  rneği, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 13(30), 701 – 716.
- Beşir, H. (1975). Mardin'in İktisaden Geri Kalmışlığı Sorunu. *Dergi Park*, 248-249.

- Cantekin, H. M. (2014). *Türk Kuyumculuk Sektöründe Güvenin Karanlık Yüzü: Nitel Bir Değerlendirme*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Coşkun, M. (2015) Türkiye'de Telkari. Uluslararası Katılımlı Altın, Gemoloji ve Kuyumculuk Sempozyum Bildiri Kitabı, https://www.academia.edu/36228358/T%C3%9CRK%C4%B0YEDE_TELK%C3%82R%C4%B0
- Çetinkaya, A. (2019). *Ankara Büyükşehir Belediyesi Sincan Bölgesi Belediye Meslek Edindirme Kursları (Belmek) El Sanatları Teknolojisi Takı Tasarımı Programının İncelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Davulcu, M. (2015). Günümüzde Antalya'da Demircilik: Folklorik Bir Yaklaşım. *I.Teke Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Antalya.
- Deveciyan, M. T., Nasir, S. ve Yurder, Y. (2020). *Kuyumculuk Sektöründe İşletmelerin Pazar Odaklı Stratejilere Yönelik Tutumları Araştırma Kitabı*. İstanbul: İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları IV.
- DİKA (2022.) Mardin Tasarım ve İnovasyon Merkezi Projesi Hayata Geçirildi. <https://www.dika.org.tr/haber/mardin-tasarim-ve-inovasyon-merkezi-projesi-hayata-gecirildi/1393>
- Dilmaç, O., (2013) Erzurum'da Kaybolmaya Başlayan Yöresel El Sanatları. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6(11).
- Diyarbakırlıoğlu, M., A. (2010) *Kaybolan Meslekler ve Son Ustalar*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (2015). *TR 63 Bölgesi Kuyumculuk Sektör Raporu*. Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye.
- Duymaz, A. ve Şahin, H., İ.,(2010) Meslekler Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı ve Hikâyeler Üzerine Bir Değerlendirme, *Milli Folklor Dergisi*, 87.
- Erçin, M. (2017). *TRC3 Bölgesi'nde Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu*, Mardin: DİKA Dış İlişkiler ve Fonlar Birimi.
- Erginsoy, Ü. (1978). *İslam Maden Sanatının Gelişmesi*, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erkan Büyükyazıcı, M., (2008), *Trabzon İlinde Altın ve Gümüş İşlemeciliği*, [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ertuğrul Kamiloğlu, İ. (2009). *Mardin İli Gümüş İşlemeciliği ve Yörede Yapılan Ürünlerin Bazı Özellikleri* [Yayımlanmamış doktora tezi] Ankara Üniversitesi.

- Fırat, Y. (2010), *Mardin İli Gümüş Telkari Kadın Takıları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Genç, M. (2019). Tarihsel Süreçte Takı Tasarımında Kullanılan Malzemelerin Değişimi ve Çağdaş Uygulamalarda Yeni Alternatifler. *Journal Of Interdisciplinary And Inteculdural Art*, 4(9).
- Goud, B., K. ve Sarma, M.V.,S. (2005). Karimnagar filigree art works in the Salar Jung Museum. *Indian Journal of Traditional Knowledge*, 4(4), 386-391
- Gündüz, E. (2018). *Telkâri Sanatı Alanında Öğrenci Yeterliklerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Temel Tasarım İlke ve Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Gültekin, A., Meral, Y. ve T. D. (2021). Midyat Telkâri Ustaları. *TURKIS ACADEMIC*, 6 (2), 753-751.
- <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56502/ne-alinir.html> (Erişim tarihi:01 Kasım 2022)
- <https://tyc.gov.tr/yeterlilik/telkarici-kurs-bitirme-belgesi-TR00202468.html> (Erişim tarihi: 01 Kasım 2022)
- Kaplanoğlu, V., K. ve Gündüz, E. ve Başaran, A., (2022). Telkâri ve Kilim Dokuma Sanatının Birlikteliğinden Oluşan Telkâri-Kilim Takı Koleksiyonu, *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:5, Sayı: 2, 231 – 249.
- İHA (01 Kasım 2022) (2018). Midyat Kaymakamlığı'ndan Kadınlara Altın Bilezik Projesi. <https://www.iha.com.tr/mardin-haberleri/midyat-kaymakamligindan-kadinlara-altin-bilezik-projesi-2118339/> (Erişim tarihi: 01.10.2022)
- İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (2019). Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler Listesi, Erişim adresi: <https://www.istesob.org.tr/kaybolmaya-yuztutmus-meslekler-listesi/>, (Erişim tarihi: 01.10.2022)
- İş, V. (2006). *Midyat Dinler ve Diller Kenti*. İstanbul: *Hedef Gazetecilik*.
- Kahveci, M. (1998). *21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk El Sanatları*, Folkloristik Dursun Yıldırım Armağanı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kaplanoğlu, V. K., Gündüz, E. ve Başaran, A. (2022). Telkari ve Kilim Dokuma Sanatının Birlikteliğinden Oluşan Telkari-Kilim Takı Koleksiyonu. *Folklor Akademi Dergisi*, 5 (2), 231-249.
- Kaya, Ş. (2006). *Türkiye’de Kuyumculuk Sektöründe Çalışma Koşulları (İstanbul Kapalıçarşı Örneğinde)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Kosova Haber Ajansı (2021). 30 Telkari Zanaatçı Sertifika Sahibi Oldu. <https://m.kosovahaber.net/?page=2,38,62626>, (Erişim tarihi: 01.12.2022)

- Köroğlu, B. A. (2012). İstanbul Kuyumculuk Kümesi Yenilik Ve Tasarım Kapasitesi. *Ekonomik Yaklaşım*, 23(84), 81-102.
- Kuşoğlu, M. Z. (2014). *Türk Sanatında Gümüş*, İstanbul: İBB Yayınları.
- MTSO (30 Mayıs 2022). Mardin Ticaret Sanayi Odası. *Makro Göstergelerle Mardin İktisadi; Şehrin Bazı Yapısal Sorunlarına Dair Analizler*. <https://www.mardintso.org.tr/haberler/makro-gostergelerle-mardin-iktisadi-sehrin-bazi-yapisal-sorunlarına-dair-analizler/>
- Mardin Valililiği (2021). El Sanatları, <http://www.mardin.gov.tr/yeni-el-sanatları>
- Midyat Belediyesi (02 Ağustos 2022) (2019). *Midyat Belediyesi Stratejik Plan 2020-2024*. Mali Hizmetler Müdürlüğü, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/5oJKS+2020-2024_MIDYAT_STRATEJIK_PLAN.pdf (Erişim tarihi:02.08.2022)
- Noyan, S. (2008). *Mardin, Bir şehir, Bir Malikâne, Sıradışı Evler*, Ankara: Bizim Büro Basımevi Yayınevi.
- Oran, F. (2020). *Kula'da Son Ustalarıyla Yaşatılan Geleneksel Meslekler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Uşak.
- Oğuz, M., Ö. (2002). *Küreselleşen ve Uygulamalı Halk Bilimi*, Ankara: AKAğ Yayınları.
- Ögel, B. (2000). *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. No:46, cilt, 4,
- Öztürk, M. (2012). Çoğulculuk Söyleminin Sahiciliği Üzerine Midyat Örneği. *Uluslararası Midyat Sempozyumu*, Mardin.
- Özcoşar, İ. (2007). *Makalelerle Mardin*, 3. Cilt Eğitim- Kültür Edebiyat, İstanbul.
- Özdemir, M. F. (2010). *Beyazır Telkari İşlemciliği ve Takı Örneklerinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Gazi Üniversitesi Ankara.
- Özgen, N. Ve Oçal, C. (2012). Midyat (Mardin) İlçesinin Kültürel Turizm Potansiyeli. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü *I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 28-30 Mayıs, Erzurum, s.629-643.
- Parlak, Y. (2015). *Erzurum'da Osmanlı Dönemi Kuyumculuk Eserlerinin Tespiti ve Geleneksel Süsleme Tekniklerinin Çağdaş eserlerde Yorumlanması* [Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik tezi] Akdeniz Üniversitesi
- Ren, K., Min, W.J. ve Xie, Y. (2020). A Preliminary Study on the Creation of Contemporary Filigree Craft. *Art and Design Review*, 8, 228-236. <https://doi.org/10.4236/adr.2020.84018>

- Saraç, F. (2009). Kuyumculuk Sektörü ve Kuyumcu İşletmelerde Stok Hesaplarının Denetimi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] Trakya Üniversitesi.
- Sarıkaya Hünerel, Z. (2018). *Takının Sanata Dönüşümü*. İksad Yayınevi.
- Sarıkaya Hünerel, Z. ve B., Er, (2012). Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi. *Yaşam Bilimleri Dergisi*. 1. 1-181. Batman.
- Solmaz, E. ve Oran, F., (2020). Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Bir Meslek; Kula'da Keçecilik, *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2, 200 – 222.
- Sular, G., (1998). *Mardin İli Midyat İlçesi Telkari Gümüş İşçiliği Üzerine Bir Araştırma*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Gazi Üniversitesi
- Şener, N. (2017,) Bauhaus-Geleneksel Kuyumculuk Eğitimi Ve Günümüz Kuyumculuk Ve Takı Tasarım Eğitiminde Temel Sanat/Tasarım Eğitimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 59, 88-99
- Taşdemir, Y., (2022). *Muş Merkezde Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Muş Alparslan Üniversitesi.
- Takano, A. (2008), *Türkiye’de Turizm ve Kültür ‘Beypazarı’nda Turizm Gelişme Sürecinde Yerli Halk İle Turist Yabancılar Arasındaki Etkileşim Üzerine Etnolojik Bir İnceleme*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- TİKA (2022). TİKA Özbekistan’da El Sanatları Merkezi Kurdu. https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika_ozbekistan%27da_el_sanatlari_merkezi_kurdu-68033 (Erişim tarihi: 05.10.2022)
- Türk Dil Kurumu. *TürKe Sözlük* <https://sozluk.gov.tr/> ((Erişim tarihi: 05.08.2022)
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Hakkında. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hakkinda.html>, (Erişim tarihi: 05.10.2022)
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mardin İl Kültür ve Turizm (2022). Midyat Telkarisi. <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-321381/midyat-telkarisi.html> (Erişim tarihi: 22.10.2022)
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2022) Takılar ve Süsler <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12758/takilar-ve-susler.html> (Erişim tarihi: 20.09.2022)
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2006). MEGEB (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Kuyumculuk Teknolojisi, Telkari, Ankara, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Telk%C3%A2ri.pdf (Erişim tarihi: 10.10.2022)

- T.C. Ticaret Bakanlığı (2019). Geleneksel, Kültürel veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler Listesi. <https://www.ticaret.gov.tr/esnaf-sanatkarlar/duyurular/geleneksel-kulturel-veya-sanatsal-degeri-olan-kaybolmaya-yuz-tutmus-meslekler-li>, (Erişim tarihi: 05.10.2022)
- Whitfield, N., (2005). Motifs and techniques in Early Medieval Celtic filigree:their ultimate origins. (Ed: Rachel Moss), *Making and meaning in Insular art: proceedings of the fifth international conference on Insular art held at Trinity College, 25-28 August 2005, Dublin.*
- Yavlal, Ç. (2009). Anadolu’da Takı Sanatı ve Kuyumculuk. 1st International Jewellery- Jewellery Design and Education Symposium,
- Yeni Balkan (2015). Ustadan Çırağa Projesi Tamamlandı. <https://yenibalkan.com/tr/kultur/ustadan-ciraga-projesi-tamamlandi> (Erişim tarihi: 5 Kasım 2022)
- Yıldırımış, F. (2008), *Sözlü Kültür Ve Gelenek Bağlamında Trabzon Yöresi El Sanatları*, [Yayınlanmamış doktora tezi], Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Yurtseven, R., H. ve Kaya, O., (2010). Topluluk Girişimciliği ve Geleneksel Meslekler, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi -Journal of Entrepreneurship and Development*.5(2)-2

EKLER

Ek 1. Geleneksel, Kültürel veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler Listesi

Sıra	Hammadde	Sıra	Geleneksel, Kültürel veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler
1	AHŞAP	1	Oymacılık (naccarlık)
		2	Kakmacılık
		3	Nalın Yapımı
		4	Takunya Yapımı
		5	Rölyef Yapımı
		6	Sedef Kakmacılık
		7	KüleKilik
		8	Şimşir Tarak Yapımı
		9	Tahta Kaşıkılık
		10	Harratlık Yapımı
		11	Bastonculuk Yapımı
		12	Asa Yapımı
		13	Beşik Yapımı
2	CAM	1	Camaltı Resim
		2	Hareli Cam Yapımı (Çeşme-İ Bülbül)
		3	Minecilik
		4	Üfleme Cam Yapımı
		5	Vitray Yapımı
3	DERİ	1	Debbağlık
		2	Tabaklık
		3	Sepicilik
		4	ÇarıKılık
		5	Yemenicilik
		6	Köşgerlik
		7	Sayacılık
		8	Kavafılık
4	HAYVAN VE BİTKİ ATIKLARI	1	Hasırcılık
		2	Sepetçilik, Sepet Ötücülüğü
		3	Süprüge Yapımı
		4	Sap Ötücülüğü Ve Süslemeciliği
		5	Sapçılık
		6	KıtırKılık
		7	TiftiKilik
		8	Yüncülük
		9	Keçecilik
		10	Kemik Şlemeciliği
		11	Kök Boyacılığı
5	İPLİK/TEKSTİL	1	Dantel Örne
		2	Firkete Oyacılığı
		3	İğne Oyacılığı
		4	Kastam Çarçaf Bağlama
		5	Mekik Oyacılığı
		6	Tığ Oyacılığı
		7	İşleme
		8	Nakaşçılık
		9	Pikoculuk
		10	Yazmacılık
		11	Yorgancılık
		12	Hallaçlık
6	İPLİK/TEKSTİL	Geleneksel Dokumacılık	
		13	Beledi Dokuma Çember Ve Mahrama Dokuma
		14	Dastar Dokuma
		15	Denizli Bezi Dokuma
		16	Ehram Dokuma
		17	Elpek Bezi Dokuma
		18	Heybe Dokuma
		19	İpek Çarçaf Dokuma

		20	İpek Dokuma
		21	Kemha Dokuma
		22	Keşan Dokuma
		23	Keten Dokuma
		24	Mekikli Dokumacılık
		25	Muğla Dokuma
		26	Mutaf İşleri
		27	Peşkir Dokuma
		28	Şal- Topik Dokuma
		29	Şayak Dokuma
		30	Şile Bezi Dokuma
		31	Kastamonu El Dokumacılığı
		32	Kendir Dokuma
		33	Kutnu Dokuma
7	İPLİK/TEKSTİL		Geleneksel halı ve kilim dokumacılığı
		34	Cimcim Dokumacılığı
		35	Tülü Dokuma
		36	Yaygı Yapımı
		37	Sumak Dokuma
		38	Zili Dokuma
		39	Savan Dokuma
		40	Urgancılık
		41	El Halısı Tamirciliği
		1	El Örgücülüğü
		2	Çorab Örucülüğü
8	MADEN	1	Bakırcılık
		2	Kalaycılık
		3	Tombacılık
		4	Bileyicilik
		5	Bıçakçılık
		6	Nalbantlık
		7	Sobacılık
9	MADEN	1	Telkari Yapımı
		2	Kazaziye Yapımı
		3	Mıhlamacılık
		4	Sedakarlık
		5	Savatçılık
		6	Kalemkarlık
		7	El İşİ Gümüş Ev Eşyası Üreticiliği (Ajur, Dövü, Sıvama, Döküm, Savat Ve Kalem İşçiliği Teknikleri İle)
10	TAŞ	1	Oltu, Lüle Kehribar Vb. Taş İşlemiciliği
		2	Hacıbektaş Taşı İşlemeciliği
		3	Mimari Eleman (Taş) İşlemeciliği
		4	Sarımsaklı Taşı İşlemeciliği
11	TOPRAK	1	ÇanaKılık
		2	ÇömleKilik
		3	Çinicilik
12	HAMMADESİ KARIŞIK OLAN EL SANATLARI	1	Kolaneşye (Yassı Kemer) Yapımcılığı
		2	Hamutçuluk
		3	Kedenecilik
		4	Saraçlık
		5	Semercilik
		6	Kürtüncülük
		7	Koşumculuk
		8	Eyercilik
		9	At Arabacılığı
		10	Faytonculuk Ve Kağnıcılık
		11	Gramafon Tamirciliği
		12	Halk Çalgılar Yapımı
		13	Ebru, Hat, Tezhip Sanatkarlığı
		14	Nakkaşlık
		15	Osmanlı Kilitçiliği
		16	Folklorik Bebek Yapımı
		17	Gölge Oyunları Tiplmeleri Yapımı
		18	Ciltçilik
13	GIDA	1	Şerbetçilik

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı (2019), Geleneksel, Kültürel veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler Listesi

Ek 2. MardinTelkarisi

Kaynak: Mardin Valiliği (2021)

Ek 3. Midyat Telkarisi

Kaynak: <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56502/ne-alinir.html/>

Ek 4. Midyat Telkari Tasarım ve Uygulama Merkezi

Kaynak: Artuklu Üniversitesi (2022)

Ek 5. Etik Kurul İzni

Ek 6. Aydınlatılmış Onam Formu

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Bu çalışmanın amacı Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İnsan Kaynakları ve Çalışma İlişkileri Dalında yapılmakta olan “Kaybolmaya Yüz Tutmuş Mesleklerde Çalışanların Sorunları: Mardin/Midyat Telkâri Çalışanları Örneği” başlıklı Yüksek lisans tezine veri sağlamak amacıyla yapılmaktadır.

Bu kapsamda tarafınıza sosyo-demoğrafik bilgiler, mesleki bilgiler ve çalışma koşullarını değerlendirme maksadı ile açık uçlu sorular yöneltilenmektedir. Dilediğiniz soruyu cevaplamama ve vereceğiniz cevapların ayrıntılarını belirleme hakkınız saklıdır. Gerçekleşecek olan görüşmenin içeriği ve şahsınıza ait bilgiler üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Kullanılacak yöntemler, gönüllü katılımcılar ile açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu temelinde nitel yönelimli bir görüşme gerçekleştirilecektir. Görüşmeler bant kaydı yada görüşülen kişinin isteğine bağlı olarak not tutma yolu ile somut dokümanlar haline getirilecektir.

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formunda ki tüm açıklamaları okudum. Bana konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklamaları aşağıda adı belirtilen kişi; tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli ve gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum.

Söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlanma olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum./...../2022

/.../2022

Açıklamaları Yapan Araştırmacının Adı / Soyadı / İmzası
Gönüllünün Adı / Soyadı / İmzası / Tarih

Gerekiyorsa Olur İşlemine Tanık Olan Kişinin Adı / Soyadı / İmzası / Tarih
Gerekiyorsa Yasal Temsilcinin Adı / Soyadı / İmzası / Tarih

Ek 7. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Cinsiyetiniz?
2. Kaç yaşındasınız?
3. Medeni durumunuz?
4. Ne mezunusunuz?
5. Bu işi nasıl buldunuz?
6. Sigortalı mısınız?
7. Kaç yıldır bu işin içerisindesiniz?
8. Günde kaç saat çalışıyorsunuz?
9. İşyerinde öğle yemeyi çıkıyor mu?
10. İşyerinde toplam kaç kişi çalışıyorsunuz?
11. İşyerinizde sendika var mı?
12. Sendikaya üye misiniz?
13. İşinizle ilgili mesleki eğitim aldınız mı?
14. İşyerinizde size mesleki eğitim verildi mi?
15. Mesleki yeterlilik belgeniz var mı?
16. Neden bu sektörde çalışmak istediniz?
17. Bu sektörde kaç senedir çalışıyorsunuz?
18. Bu sektörde çalışan kişilerin hangi vasıflara sahip olmaları gerekiyor?
19. Daha önce hangi sektörde çalışıyordunuz?
20. Neden bu sektörü tercih ettiniz?
21. Kuyumculuk ve takı sektöründe çalışma statünüz nedir? (çırak, kalfa, usta, ustabaşı vb.)
22. Yapmış olduğunuz işte yaşadığınız sorunlar nelerdir?
23. Yaptığınız iş evle ilgili sorumluluklarınızı yerine getirmenizde engel oluyor mu? (mesela fazla çalışma yapıyor musunuz?)
24. Çalışma hayatında bu sektörde hangi sorunlarla karşılaştınız?
25. Ne kadar ücret alıyorsunuz?
26. Ücretinizi düşük buluyor musunuz?
27. Aldığınız ücret ile geçine biliyor musunuz?
28. Kaç çocuğunuz var?
29. Sizden başka evde çalışan var mı?
30. Geçine biliyor musunuz?
31. Sık sık mesaiye kalıyor musunuz?
32. Mesai ücreti alıyor musunuz?
33. Covid başladıktan sonra işinizle ilgili hangi sıkıntılar yaşadınız? O dönemde işinizden çıkarıldınız mı? Veya kısa çalışma ödeneğinden yaralandınız mı? Hangi sorunları yaşadınız?
34. Şu anda çalıştığınız yerle ilgili ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz? (çalışma hayatı ile ilgili sıkıntılar)
35. Bu sektörde çalışırken iş kazası ve meslek hastalığı yaşadınız mı?
36. Genelde bu sektörde hangi meslek hastalıkları görülmektedir? (Kuyumculuk ve takı sektöründe)
37. Yasal haklarınızı biliyor musunuz?
38. Kanunlardan kaynaklanan haklarınızı biliyor musunuz?
39. Bu sektörde kadın çalışanlar erkek çalışanlara göre daha mı çok yoruluyor, ayrımcılık yapılıyor mu, çalışma hayatıyla ilgili sorumluluklarını yerine getiremediklerine sebebiyet veriyor mu ne düşünüyorsunuz?
40. Hiç mobinge maruz kaldınız mı?
41. Çalışıyorsunuz iyi tepki alıyor musunuz ? (etrafınızdan, ailenizden, akrabalarınızdan vb.)
42. Sizce telkari mesleği yok olma tehlikesi altında mı?
43. Devlet destek veriyor mu?
44. Konuya ilişkin projelerden haberinizi var mı?
45. Sizce telkari sanatının yok olmaması için ne yapılmalıdır?
46. Telkari mesleğinin yavaş yavaş yok olmasında Çin'den gelen telkari takıların etkisi var mı? Bizim telkari sanatı için tehlike arz ediyor mu?

ÖZGEÇMİŞ

İlköğrenimini Mardin’de orta öğrenimini Batman’da tamamladı. 2013 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu. 2007 yılında Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsüne memur olarak göreve başladı. 2010 yılında Mardin Artuklu Üniversitesine geçiş yaparak halen bu üniversitede memurluk görevini sürdürmektedir.

TEZDEN TÜRETİLEN YAYIN VE ESERLER

Bu bölümde yazılacak olan yayın ve eserler, tezde kullanılan kaynak gösterim formatına uygun olarak yazılmalıdır.

DİĞER YAYIN VE ESERLER

Yüksel Oktay, E., Özmen, İ. (2022). Türkiye’de Tekstil Sektöründe Çalışan Kadınların Sorunları. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.

